

არსენალი

სვ

№ 2 (31). თებერვალი, 2007. „კვირის პალიცა“. სპეცდრო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი

**ვიღობი, როგორსაც
პრეზიდენტი ეძღობა...**

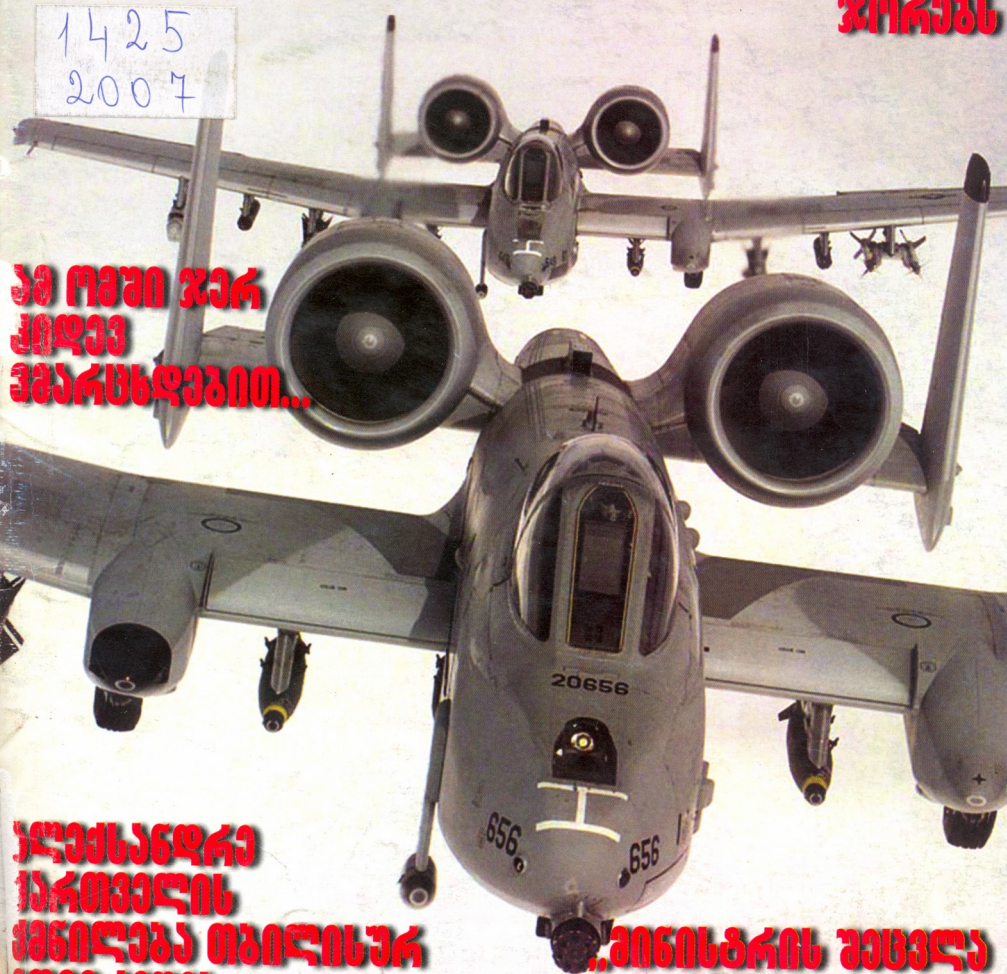
**რამთა ეჭვდა
აუზ-ის დაზვერვა
ჯორჯს**

1425
2007

**ამ ომში ვარ
ქიდავ
შეარსებებით...**

**უღმესადრე
ნარტველის
მხნილვაა თბილისურ
გოიეროვს
დაუპირისპირდა**

**„მინისტრის უხვდა
იყო სპირო და
აუსილვაელი...“**

„შინისბრის
შეცვლა იყო
ქალიან საქირო
და აუხილბელი“

6

აილოგი,
როგელსას
პრაზიღენგი
ენლოგა

9

ლეფოვე —
ფრანგი შეიარაღე

14

ფრანის შიუი და
გაფრანილეგი

38

საინფორმაციო-
პროზაგანდისტულ
ოვეუი ისევე
შეარსებლენით?..

44

ლეგენდარული
„კაუზერი“

53

სარჩევი

- კალედოსკოპი
- 4 უცხოური ამბები
- ექსპერტის აზრით
- 6 „თავდაცვის მინისტრის შეცვლა იყო ძალიან საჭირო და აუცილებელი“
- პროფესიონალი
- 9 მგზავნიდან მფრინავს მხოლოდ ერთი რამ სჭირდება – ნდობა
- ინტერნეტ-ინტერვიუ
- 12 კითხვებზე სამხედრო ფორუმის წევრები პასუხობენ
- სუპერმობილი
- 13 ფოლადის ბიზონი
- მეიარაღი
- 14 ლეფოზე – ფრანგი მეიარაღი
- სპეცსამსახურები
- 16 მსტოვრობის ისტორია საქართველოში
- 18 როგორ ეძებდა ამერიკის დაზვერვა... ჯორჯებს
- 20 A-10A თუ Cy-25
- მავნი ჩვევა
- 27 ყვალაზე გავრცელებული მავნი ჩვევის თავისებურებები
- ლეგიონი
- 32 უცხოური ლეგიონი
- რიტუალი
- 35 სამხედრო ყარაულის ტრადიციები
- ფობია
- 38 ფრენის შიში და გაფრენილები...
- მომავლის იარაღი
- 41 ჰიპერბგერითი რაკეტა ტანკის წინააღმდეგ
- საფრთხე
- 42 რა გვემუქება ჩრდილოეთიდან?
- ექსკლუზივი
- 44 საინფორმაციო-პროზაგანდისტულ ომში ისევ ვმარცხდებით?..
- ფტოტი
- 46 XXI საუკუნის ხომალდები
- კროსკორიდი
- 50 არსენალკორიდი
- ისტორიული ექსკურსი
- 51 „არსენალის“ თებერვლის კალენდარი
- „არსენალის“ იარაღის მალაზია
- 53 MAUSER C96

ჩელაქიის სვეტი

თითქმის 2007 წლის დასაწყისში დათბა ურთიერთობა საქართველოსა და რუსეთს შორის, – ოფიციალურმა მოსკოვმა თბილისში თავისი ელჩი დეაბრუნა და გაჩნდა იმედი, რომ ბოლოს და ბოლოს ყველაფერი კალაპოტში ჩადგებოდა. თუმცა თვის ბოლოს ახალი სკანდალი დაიწყო, – ერთი წლის წინანდელი „ატომური ინციდენტი“ საზოგადოებისთვისაც გახდა ცნობილი: დედაქალაქში დააკავეს რუსეთის მოქალაქე, რომელსაც ბირთვული იარაღის შექმნისათვის საჭირო გამდიდრებული ურანის განსაზღვრული რაოდენობა ჩამოართვეს...

ახე რომ, სიტუაცია კვლავ დაიძაბა, რასაც კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ცნობაც მოჰყვა, – ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის სამხედრო ექსპერტებმა სამი ქართული სამხედრო აეროდრომი – ალექსეევკა, ვაზიანი და მარნეული დათვალიერეს მათი შეფასების მიზნით, რათა წლუულსვე საქართველოს საჰაერო სფეროში პირველად გაიმართოს საერთაშორისო-საჰაერო სწავლებები.

ირაკლი ალვადაშვილი

ყარაულებს!

ბშირია შემთხვევა, როდესაც ჩვენი მკითხველი სხვადასხვა მიზეზის გამო ვერ ასწრებს ჟურნალის ყიდვას პრესის ჯიხურებში. ამიტომ გირჩევთ, გამოიწეროთ „არსენალი“ და მიიღეთ შინ, ყოველი თვის დასაწყისში.
ტელ: 42-43-40

რედაქციის დაუკითხავად მასალების გადაბეჭდვა აკრძალულია

ჟურნალ „არსენალის“ ძველი ნომრების შეძენა შეგიძლიათ რედაქციაში

გაზეთ „კვირის ჰალიტივის“ დამატება ©
რედაქციის მისამართი: თბილისი, იოსებძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
email: arsenalii@kvisripalitra.com
ჟურნალი გამოდის თვეში ერთხელ

AH-1Z

აშშ-ის საზღვაო ქვეითებამ ახალი ვერტფრენები მიიღეს

აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა სავერტმფრენო პარკი ბოლო 40 წლის განმავლობაში, ძირითადად, კომპანია BELL-ის მრავალმიზნობრივი ვერტმფრენებისგან UH-1-ები და AH-1-ებისგან შედგება. AH-1Z და UH-1Y საავიაციო ტექნოლოგიის უახლესი მიღწევებით აღჭურვილი ვერტმფრენების მოდერნიზებული ვარიანტებია.

ვერტმფრენი UH-1Y SUPER HUEY გასკოთხინილია სადესანტო ვაჟუფების გადასასხმელად და მათი საცეცხლე მხარდაჭერისათვის. ვერტმფრენი აღჭურვილია ორი 1286 ცხ.ბ.-ის მქონე ტურბოპროპელსით. მისი მაქსიმალური სიჩქარე 304 კილომეტრს შეადგენს საათში, მოქმედების სიშორე კი 648 კილომეტრს, სასარგებლო დატვირთვა 2,5 ტონას.

ვერტმფრენი AH-1Z SUPER COBRA-ს აქვს სრულყოფილი რადიოელექტრონული მოწყობილობა, რომელიც საშუალებას აძლევს გამოიყენოს რაკეტსაწინააღმდეგო სამართავი რაკეტა HELLFIRE-სა და „ჰაერი-ჰაერი“ ტიპის უახლესი მოდულები. „სუპერკობრა“ აღჭურვილია ორი 1205 ცხ.ბ.-ის მქონე ტურბოპროპელსით და ახალი, ნაცვლად ერთი, – 1800-სამძლავრიანისა. „სუპერკობრას“ ახვერნი მასა 7,7 ტონას შეადგენს, მაქსიმალური სიჩქარე – 304 კილომეტრს საათში. ორივე ვერტმფრენს ოთხფრთიანი მხიდი ხრანებით აღჭურვავენ, ნაცვლად ტრადიციული ოთხფრთიანისა, რომელიც დიდხანს იყო კომპანია BELL-ის „სავიზიტო ბარათი“.

აშშ სინთეტიკური სანავიგაციო საზომთრო გამოცდებს შეუღბა

ექსპერიმენტულ თვითმფრინვად გამოიყენება ბომბდამშენი B-52, რომლის საწვავის ავზები ივსება საავიაციო ნავთითა და სინთეტიკური საწვავით (რომელიც მიღებულია ფიშერ-ტროპშის ფეოლით), შეფარდებით 50X50-ზე.

აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებისთვის ზამთრის პირობებში ფერნა სინთეტიკური ავიასაწვავის გამოცდის ბოლო ეტაპი იქნება. გამოცდებმა უნდა დადასტუროს „სინთეტიკის“ უნარი დაბალ ტემპერატურაზე თავისი თვისებების შენარჩუნებისა და არ უნდა დაიშალოს ფრაქციებად, როგორც ეს ხშირად ხდებოდა ძველი მოდიფიკაციის სინთეტიკური საწვავის გამოყენებისას.

პერსპექტივაში, აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებს სინთეტიკური საწვავი საშუალებას მისცემს მნიშვნელოვნად შეამციროს სტანდარტული ავიანავიგაციო ყიდვა და ოპერაციებისა და საბრძოლო მომზადებისათვის საჭირო ხარჯები.

B-52

ირანი და ჩინეთი ირანულად იქნებიან

„პენტაგონს არაერთხელ მოუკვლია შეიარაღების აკრძალული მოწყობილობები და კომპონენტები იმ ქვეყნებისთვის, როგორიცაა ჩინეთი და ირანი“, – ოუწყება სააგენტო AP აშშ-ის მთავრობის სანგარიშში პალატის საგამოძიებო მასალებზე დაყრდნობით.

მაგალითად, ერთმა პაკისტანელმა იარაღთ მწარმოებელმა, რომელიც მსჯავრდებული იყო ირანში აკრძალული შეიარაღების შეტანის გამო, ციხიდან გათავისუფლებისთანავე შეიძინა ვერტმფრენი „ჩინუის“ ძრავა და დატვირთა ირანულად დეტალები ირანში გადასაცემად.

სხვა შემთხვევაში, შუამავალმა აშშ-ის თავდაცვის სამინისტროს აუქციონზე შეიძინა გამანადგურებელ F-14-ის დეტალები ირანში მათი გაყიდვის მიზნით. საპაჟომ კონფისკაცია გაუკეთა შენაძენს და დაუბრუნა პენტაგონს, რომელმაც თავის მხრივ ისევ მიჰყვამა დეტალები დიდერს, რომელიც ეკვებიანინლია თეირანთან თანამშრომლობაში...

პაკისტანი აშშ-სგან რაკეტებს იყიდის

„პაკისტანი აშშ-სგან „ჰაერი-ჰაერი“ კლასის 700 რაკეტას იყიდის“, – ოუწყებამ პაკისტანური ტელეარხები ამერიკულ კომპანია RAYTHEON-ის ინფორმაციაზე დაყრდნობით.

ამ ინფორმაციის თანახმად, ისლამაბადის შუამავალი თვალისწინებებს 500 ერთეული AIM-120 AMRAAM ტიპის საშუალო სიშორის „ჰაერი-ჰაერი“ კლასის რაკეტებისა და AIM-9M SIDEWINDER ტიპის ახლო ბრძოლების 200 რაკეტის შეტანას.

კონტრაქტის საერთო თანხა 284 მლნ დოლარს შეადგენს. ახალი საავიაციო რაკეტების მიწოდება 2008 წელს დაიწყო და 2011 წლამდე გაგრძელდება.

როგორც პაკისტანის საინფორმაციო საშუალებები აცხადებენ, ისლამაბადს განზრახული აქვს, ამ რაკეტებით ახალი გამანადგურებლები აღჭურვოს, რომლებიც ძალე ქვეყნის სამხედრო-საჰაერო ძალების შეიარაღებაში შევა.

აშშ-ი „ტაქტიკური ტომჰაჰავი“ გამოყვამდა

მოდერნიზებული ფრიიანი რაკეტა „ერლი ბერკის“ ტიპის საეცკადრო ნაღმ-მზიდ „დონალდ კუკიდან“ გაუშვეს. მთელი მარშრუტის განმავლობაში „ტომჰაკვის“ დამზნება გლობალური სანავიგაციო სისტემა GPS-ით ხდებოდა.

90 წუთში რაკეტამ გადალახა 645 საზღვაო მილი (დაახლოებით 1200 კილომეტრი) და გაანადგურა მიზანი აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალების ბაზა ევლინის ახლომდებარე პოლიგონზე.

ძველი მოდფიკაციის „ტომჰაკვები“ იყენებენ“ განსვავებით ახალ რაკეტას, რომელსაც TACTICAL TOMAHAWK ან TACTOM-ი ჰქვია. ფრენისას დამზნების ობიექტის შეცვლა შეუძლია. ამ ტიპის რაკეტებით აღიჭურვება აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალების გემები და წყალქვეშა ნაგები, რომელიც „ტომჰაკვების“ ტარება შეუძლიათ. ფრენისას რაკეტების გადამზნების უნარი საშუალებას იძლევა სამზნეს დარტყმა „საჰაერო მორიგების“ მდომარეობიდან მათყინ რაც შეამიერებს სამზნემდე მფერენის დროს.

ლიბია ფრანგულ გამანადგურებლებს იყიდის

ლიბია ფრანგული გამანადგურებლების RAFALE-ების პირველი უცხოელი მყიდველი ხდება. ამ ჩრდილოაფრიკული ქვეყნის სამთავრობო წარმომადგენლებმა განზრახული აქვთ შეიძინონ 13-დან 18 ერთულამდე მრავალმიზნობრივი გამანადგურებელი, რომელთა საერთო ღირებულება დაახლოებით 2,5 მილიარდ დოლარს შეადგენს.

ამჟამად ლიბიის სამხედრო-საჰაერო ძალები, ძირითადად, შეიარაღებულია გასული საუკუნის 70-80-იანი წლების საბჭოთა წარმოების ავიატექნიკით. გარდა საბჭოთა თეთიმფრინავებისა და ვერტმფრენებისა, ლიბია იყენებს ფრანგულ ავიატექნიკასაც – გამანადგურებელ MIRAGE F-1-ს, ვერტმფრენებს „გაზულსა“ და „ფრელონს“.

RAFALE მრავალმიზნობრივი გამანადგურებელია და, ძირითადად, საჰაერო ბრძოლებში გამოიყენება. მანქანის მაქსიმალური ასაფრენი წონა 24,5 ტონას შეადგენს, მაქსიმალური სიჩქარე – 2125 კილომეტრს საათში, კრეისერული – 1110 კილომეტრს საათში; თეთიმფრინავის საბრძოლო დღტვირთვა გადტვირთულ ვარიანტში 9,5 ტონას შეადგენს.

აშშ სამხედრო დაზვერვა და რუსეთის თვდაცვის მინისტრი რუსული არმიის შესახებ...

„რუსეთის შეიარაღებული ძალების ბრძოლისუნარიანობა ამჟამად უმაღლეს დონეზეა პოსტსაბჭოთური პერიოდის შემდგომ“, – განაცხადა აშშ-ის თავდაცვის სამინისტროს დირექტორმა, გენერალ-ლეიტენანტმა მაიკლ მაიკლზმა. მისი თქმით, ოვციკალური მოსკოვი შეიარაღებული ძალების განვითარება-გამდიერებას ქვეყნისათვის დიდი ღერყვის სტატუსის დასაბრუნებლად უმნიშვნელოაუნეს ფაქტორად მიიჩნევენ. მაიკლზი ამტკიცებს, რომ რუსეთის საერთო დანიშნულების ჯარებში ქვედასაოფრების სრული საბრძოლო მზადყოფნისთვის მომზადება, რაც არაბრძოლვითი ძალების ღირსს წარმოადგენს, უმაღლეს დონეზეა პოსტსაბჭოთური დროის შემდეგ. გარდა ამისა, აშშ-ის დაზვერვამ აღიარა, რომ „კონტრაპერაციებით რუსეთმა წარმატებით დაითრუნა სეპარატოზმი ჩრდილო კავკასიაში“.

„აშშ-ის სამხედრო დაზვერვის ხელმძღვანელმა გამოთქვა აზრი 2008 წელს რუსეთში საბრეზიდენტო არჩევნებზე“. „ვეფქრობთ, თავდაცვითი პოლიტიკა საარჩევნო კამპანიის დროს წამყვანი სათიხე არ იქნება და ვინც უნდა აირჩიონ კანდიდატთა შორის, ეს ვერაფრეს შეცვლის თავდაცვით პოლიტიკაში“, – განაცხადა გენერალმა მაიკლზმა, რომელმაც მხედველობაში ჰქონდა რუსეთის ახალი პრეზიდენტის ხელისუფლებაში მოსვლის პირველი წელი.

გენერლის თქმით, რუსეთის სამხედრო მეთაურებმა აგრძელებს მოდერნიზაციას, რომლის დროსაც მთავარ აქცენტს აკეთებს „ისეთ სტრატეგიულ სისტემებზე, როგორცაა კონტინენტშირისი ბალისტიკური რაკეტა CC-27 და საზღვაო ბაზირების ბალისტიკური რაკეტა „პულავა“. მან ასევე მუთითა რუსეთში სამხედრო სწავლებათა გაზმირებაზე, რომლებიც უცხო ქვეყნების არმიებთან ერთობლივად ტარდებოდა.

„რუსული არმია მდლიანად საკონტრაქტო არასოდეს იქნება“, – განაცხადა რუსეთის თავდაცვის მინისტრმა სერგეი ივანოვმა. „არავის არასოდეს დაუსხავს ამგვარი ვეგმა და არც განუცხადებია. ლაპარაკი იყო მხოლოდ მუდმივი საბრძოლო ნაწილების კონტრაქტული პრინციპით ფორმირებაზე. ჩვენ უკვე დავაპრულეთ ეს პროცესი“, – განაცხადა ვიცე-პრემიერმა და აღნიშნა, რომ 150.000 მკონტრაქტე უკვე მსახურობს ასეთ ნაწილებში. ივანოვის თქმით, ამის წყალობით სამხედრო კონფლიქტებსა და ცხელ წერტილებში საბრძოლო მოქმედებების საწარმოებლად მხოლოდ და მხოლოდ სამხედრო პროფესიონალებს მიიწვევენ.

ბრიგადის ბენეკალი პასტანბ კაპანაძე:

„თავდაცვის მინისტრის შეკრფათ იყო ძალიან საქმიანი და აუცილებელი“

საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს გენერალური შტაბის ყოფილი უფროსი, ბრძანების გენერალი პირველწყობითი სამხედრო განათლებაზე გაყვანილობის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გეოგრაფია-გეოლოგიის ფაკულტეტზე სწავლის დროს, სამხედრო კათედრაზე მდილი ახალციხის რაიონში პრაქტიკული სამხედრო სასწავლო კურსის გავლის შემდეგ დასაწყისში იყო იტალიის მეთაური, ლეიტენანტის წოდებით სამხედრო კონვოიების დაწესებისთვის გეოგრაფიის ინსტიტუტში მუშაობა შეწყვიტა და საბურთალოს მხარის მხარეში გადარჩა. შემდგომში მისი მსახურის დროს იყო მსახური, რომელიც 1991 წლის გაზაფხულს დაიწყო და დასრულდა იმ დროს, როდესაც მისი საქმიანობა მხოლოდ სამხედრო სფეროს უკავშირდება. 1991 წლის გაზაფხულს დაიწყო და დასრულდა იმ დროს, როდესაც მისი საქმიანობა მხოლოდ სამხედრო სფეროს უკავშირდება. 1991 წლის გაზაფხულს დაიწყო და დასრულდა იმ დროს, როდესაც მისი საქმიანობა მხოლოდ სამხედრო სფეროს უკავშირდება.

გი დამთავრა საქართველოში დაბრუნებული სწავლა რეაგირების ძალების უფროსად დაიწყო მუშაობა გენერალური შტაბის უფროსის მოადგილედ, ბრძანებით კი გენერალური შტაბის უფროსად. ამჟამად არის სამხედრო ექსპერტი. ახლანდელი არმიის საკითხი წევრად არის სამხედრო ძალების იმის წარმოების კოლეჯში, სადაც ივემუტა სავანევი ღირსებებს გასტანს კაპანაძის ფოტოს დაწვრილ საკითხი წევრად პორტრეტის შორის მოსაყოფებლად. ფილოსოფიურად უდევს იმ ფაქტს, რომ ამხელა გამოცდილების მქონე ადამიანი, ვინც არის საქმიანობა, - თავის დროზე მეტი არა სუფიერი და სხვა დიდი გენერლები დაიხილეს ვინაიდან, თუ ქვეყანა დადგინდება, დამსახურება.

ამჟამად გასტანს კაპანაძის სამხედრო გამოცდილება „არსებას“ დასტურდა აუზანობის იმის ექსპერტს მანამ, რომ აუცილებელია გაეყოფოს დღევანდელი არმიის, რომელიც აუცილებლად ექსპერტებს და სპეციალისტებს უნდა იმუშაოს.

კახტან კაპანაძის დღის თავდაცვის სფეროში არსებულ მდგომარეობაზე უკეთესი:

- ბატონო ვახტანგ იცნობთ თუ არა ახალ კანონს „პარაზიტული სამსახურების შესახებ“ და რამდენად რეალურად მიგაჩნიათ ტოტალური რეზერვის შექმნა?
- კანონის მეტ-ნაკლებად ეცნობა, ასეთი

სისტემის შექმნა კი აუცილებელია. საქართველოსთვის პატარა ქვეყანა, რომელიც ორიენტირებული არ არის სამხედრო-საექსპედიციო კამპანიებზე, მხოლოდ საკუთარ თავდაცვაზე უნდა ზრუნავდეს. ნებისმიერი მსხველმძებლობის საბირთვი მოქმედების დროს უნდა შეძლოს ქვეყნის მთელი პოტენციალის სრულად გამოყენება გამოცდილების მოხვედრად. იმედი სხვადასხვა დატვირთვა აქვს მოწინააღმდეგის მოგერიებას, შეკავებას ან უკუდევს. ამიტომ უნდა შეწყდეს, რომელი შემთხვევაში რა ძალა საჭირო. ამ გათვლების მიხედვით კი განისაზღვრება, სად რა პოტენციალი უნდა გამოიყენოს სახელმწიფოში. საქართველოსთვის შეზღუდული სამხედრო რესურსების მქონე ქვეყანას უნდა შეეძლოს მხოლოდ რაიმე პოლიტიკურ-სამხედრო პირობებში დაიხილოს მთელი პოტენციალი და მკინდეს ძალიან კარგად ირგანიზებული სამხედრო სისტემის სისტემის, რათა ეფექტიანად ჩაატაროს მობოლიზაცია. საყოველთაო მობოლიზაცია მხოლოდ იმ შემთხვევაში სჭირდება ქვეყანას, როდესაც ადვილი აქვს მსხველმძებლობის სისტემის, რათა ეფექტიანად ჩაატაროს მობოლიზაცია. საყოველთაო მობოლიზაცია მხოლოდ იმ შემთხვევაში სჭირდება ქვეყანას, როდესაც ადვილი აქვს მსხველმძებლობის სისტემის, რათა ეფექტიანად ჩაატაროს მობოლიზაცია. საყოველთაო მობოლიზაცია მხოლოდ იმ შემთხვევაში სჭირდება ქვეყანას, როდესაც ადვილი აქვს მსხველმძებლობის სისტემის, რათა ეფექტიანად ჩაატაროს მობოლიზაცია.

— მინც როგორ წარმოვიდგე
ნათ ეფექტიანი ქართული შეიარაღებული ძალები?

— მშვილობან პერიოდში მკაცრად უნდა შეზღუდოს შეიარაღებული ძალების შემადგენლობა. იმის საზომობების ან მოულოდნელი აგრესიის შემთხვევაში, მას უნდა შეეძლოს მშვილობიანი მდგომარეობიდან საიმარზე სწრაფად გადასვლა გარეობის გამოთვლით სრულ საბრძოლო რეცხვით შემაჯავებლობამდე, რომლის მიუკულოცკ საბრძოლავითი გეგმით უნდა იყოს გათვლილი სწრაფი. აქედან გამომდინარე, მშვილობან პერიოდში საქართველოს შეიარაღებული ძალების სტრუქტურა უნდა შეესაბამებოდეს NATO-ს წვერი ქვეყნების შეიარაღებული ძალების სტანდარტებს და კონკრეტულ პერიოდში ქვეყანაში არსებულ მდგომარეობას.

— რა ტიპის შეიარაღებული ძალები უნდა იყოს ძველებში?

— საჭიროა დივერსიულია. NATO-ს პარაბრტები სწრაფ (დაყოფილი) რეაგირების ძალების საბრძოლო მზადყოფნა ყოველთვის უმაღლეს სტანდარტებს უნდა შეესაბამებოდეს, რათა საჭიროების შემთხვევაში შეიძლებოდეს მათი გადასროლა არა უშუალოდ 10-დან 30 დღის ფარგლებში, როგორც საქართველოს ტერიტორიაზე, ასევე მის ფარგლებში გარეთ მრავალრიცხოვანი კავალიციის შემადგენლობაში (დაყოფილი რეაგირების ძალებისთვის ეს პარაბრტი მცირდება 2-დან 10 დღეზე).

მუდმივ საბრძოლო მზადყოფნის ძალები დაკომპლექტებული უნდა იყოს საბრძოლო დროის მატარებელი შესაბამისად. საბრძოლო მზადყოფნის დასწრის მონიტი უნდა ტრენინგებს გვემუშაო ყოველდღიური ღონისძიებები, რათა შეძლოს „კაზნოლი საბრძოლო მდგომარეობაზე“ გადასვლა უმოკლეს ვაგებში. ეს ვაგები უნდა ეფუძნებოდეს გათვლებს, რომლებიც შეესაბამება ფორმირების კონკრეტულ სტატუსსა და ქვეყანაში არსებულ პირობებს (ზოგადი, ბრძავლებისთვის 5-6 სი, დღივითი ზომის ფორმირებისთვის 6-8 სი).

მეცნიერული შესაძენლობის სამხედრო ძალები იმის პერიოდში უნდა ინარჩუნებდეს საოგანოხაციო სტრუქტურასა და დასახელებას, მაგრამ კომპლექტდებოდეს რეზერვის ხარეზე. მშვილობან პერიოდში უნდა დაიხვეწოს საბრძოლო მზადყოფნა, გაიწვინოს რეზერვად მნიშვნილი შემადგენლობა, გაკონტროლდეს მარაგები, საბრძოლო ტექნიკა შეიარაღება და მატერიალური საშუალებები.

კადრის ფორმირება (ნაწილები, მუარეობი) იმის პერიოდში ეცდებოთ ორგანიზაციული სტრუქტურა და დასახელება, გადადნ იმის პერიოდის მტატებზე კომპლექტდებოდეს პირადი შესაძენლობით, ხელმუხებელ მარაგებში არსებული საბრძოლო ტექნიკით, შეიარაღებითა და მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებებით. მშვილობან პერიოდში დაკავებული არან რეზერვისის

მკლექტაციით, მისი მომზადებით, ხელმუხებელ მარაგებში არსებული საბრძოლო ტექნიკის, შეიარაღების და მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებების შენახვა-მომსახურებით.

ასაღორმარებული ძალები უნდა ცლიდებოდეს საბრძოლო პერიოდის მტატების შესაბამისად წესისამებრ, ერთ-ერთი სამხედრო ნაწილის ბაზზე მობილავიციის გეგმის შესაბამისად წინასწარი შექმნილი რეზერვისა და სახელმწიფო რეზერვის საბრძოლავითი ფინდიდან შეიარაღების, ტექნიკის, საბრძოლო მარაგისა და მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებების მიღება, მიუკულობა და რაოდენობა საქართველოს უმაღლეს მთავარსარდლში უნდა განისაზღვროს.

საკვილიზებული დაწესებულებებითა და ბაზებზე ვერ კიდევ მშვილობან პერიოდში უნდა აგრეობდნენ საბრძოლო და სხვა ტექნიკის ამსთან, საბრძოლავითი პერიოდისთვის რეზერვის პირად შესაძენლობას უნდა აკომპლექტდნენ და ამზადებდნენ.

ყოფილი ვეარდის სარეზერვო ნაწილები და ქვედაყოფები უნდა იყოს ფორმირებული ტერიტორიული პრინციპის მიხედვით იმ რეზერვისტების რეგებიდან, რომლებიც განაცხადებენ სურვილს, იმსახურინთ ყოფილი ვეარდის რეგებში.

— თქვენ ბრძანით, რომ საქართველოს სჭირდება კარგად ორგანიზებული საბრძოლავითი სისტემა, დღეს არ მდგომარეობა ამ სისტემაში?

— საბრძოლავითი სისტემა აქამდე არსებობდა საქართველოში, მაგრამ ის საბჭოური სისტემის ვეარძილება იყო კარგა ხანს. საქართველოს, როგორც საბჭოთა კავშირის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილის, დაკონსერვული ჰქონდა თავისი ფუნქცია და მისი სამხედრო რეზერვისი და რეზერვებიც ვაყოფილი იყო მხოლოდ დაციონებული ამოცანის შესასრულებლად. ამ ეტაპზე სისტემა მოითხოვს მოდერნიზაციას. დაელოდ უნდა იყოს საბრძოლავითი სისტემის პრინციპები: ცენტრალიზებული მართვა, წინასწარი მზადება, მობილავიციის მზადყოფნა, გეგმიურობა, კომპლექსურობა, კოორდინაცია და კონტროლი.

— ახალი კანონი რამდენად იძლევა ამ პირობების დადვის საშუალებას?

— კანონი არის საკითხის პოლიტიკური ნაწილი, რომელსაც სჭირდება შესაბამისი სამხედრო დეგალიზება, რაზეც ალბათ მიმდინარეობს მუშაობა. მუშახერტი პროფესიონალი ავტობილავობა, აქვს მტკიცე ნებისყოფა, გამოცდილება, მინარე, მანქანას, რომელმაც გამარჯვებამდე უნდა მიიყვანოს, უკეთესი საკვილიზიტო ვაგეობა იმის იქნას მინდა, რომ კარგი იდვის ხორცმუსხმას საკვილიზიტო სჭირდება. სამხედრო ექსპერტები უნდა მუშაობდნენ მობილავიციის თუ რეზერვის შესახებ კანონის დეგალიზაციაზე. უნდა დაითვალოს, ვინ არის ვასაწვევი, რა ასაკის, რა ეტაპზე და რა პირობების მიხედვით. რეზერვი არის შეიარაღებული ძალების სხვადასხვა სახეობის: ადამიანური რესურსების, შეიარაღების, სამხედრო ტექნიკისა და სხვა მატერიალური საშუალებები. განკუთვნილი ახალი დავაუფულებების შექმნისა ან მოქმედი დავაუფულებების ვაგლიზებისთვის, მოქმედი შეიარაღებული ძალების შევსებისა და უზურუნველყოფისთვის. ასევე, საბრძოლო (იპერკრეული) წყობის ელემენტები, განკუთვნილი მოლიზაციულად წამოპრობილი ამოცანის ვაგასაჭერლად.

ზოგიერთს ჰგონია, რეზერვი მხოლოდ ქვეითი ბატალიონების ერთობლიობაა, რაც მთელყოფია. დღევანეთი, რეზერვის რაოდენობა შეადგენს ასი ათას კაცს. ეს არის ამერიკული ანო დივიზია, რომელიც არ შედგება მხოლოდ ქვეითებისაგან და აქვს თავისი კომპლექტი, დივიზიის არტილერია და ა.შ. ანო დივიზიისგან შედგება ვაგნი ანო საარტილერია ბრიგადა უნდა იყოს, ითიოული დივიზია კიდევ 2-3 ბრიგადისგან უნდა შედგებოდეს, რომელიც საკუთარი არტილერია უნდა ჰქავდეთ. ამას ემატება ინჟინრები და სხვა საკვილიზიტები, ცველა დივიზიას თავისი კომპლექტი ჰქავს. აქედან გამომდინარე, 100,000-იან ვაგნი მხოლოდ ქვეითები არ არიან, არამედ სხვადასხვა სამხედრო საკვილიზიტის მოსამსახურები.

თუკი ქვეყნის სამხედრო-პოლიტიკური ხელმძღვანელობა საჭიროდ ჩათვლის აღნიშნული მიმართულებით სხვადასხვა სტრატეგიის დოკუმენტის შექმნასა და გათვლების გაკეთებას, მაშალი კვლევითი განხორციელება ვაკუუმი მოამზადებს დღეობისთვის კონკრეტულ საკითხს. საერთოდ, რუსეთი ისეთი სისტემაა, რომ მისი ჩამოყალიბება ერთნაირად არ ხდება, წლების განმავლობაში მიმდინარეობს და შეცდომის დამატება მოუვლელია.

— როგორ ფიქრობთ, რამდენად სწორად მიმდინარეობს საგარეო ცვლილებებში თავდაცვის სამინისტროსა და გენერალურ შტაბში?

— ახალი მინისტრის მოსვლის შემდეგ თავდაცვის სამინისტროსა და გენერალურ შტაბში არსებითი არაფერი ხდება. ცვლილებები, რომლებიც ბოლო დროს შეუძლია თავდაცვის სამინისტროს, გველისხმობს მინისტრის შეცვლას, იგი ძალიან საჭირო და აუცილებელია. რაც შეეხება გენერალურ შტაბს, ვისურვებდი, იქ უფრო მეტი სამხედრო ცოდნისა და გამოცდილების მქონე ხალხი მსახურობდეს.

— არსებობს თუ არა შეიარაღებული ძალების საბრძოლო მომზადების გეგმა და რამდენად სწორად ჩატარდა ფართოობს შტაბშიანი სამხედრო სწავლებლები და წვრთნები ბოლო ორი წლის განმავლობაში?

— საბრძოლო წვრთნების დეტალებზე ვერაფერს ვეტყვი, არც ის ვიცი, არსებობს თუ არა საბრძოლო მომზადების გეგმა. თავდაცვის სამინისტროში ჩემი ყოფნის დროს კი არსებობდა გეგმა. მე ვახლავარი ავტორი „აიპასი“ სამხედრო ნაწილისა და ვიცი, რა მოთხოვნები დევს მასში. ამ ბოლო ორი წლის განმავლობაში კი ამ სტრუქტურაში განვითარებული პროცესები ჩემთვის უცნობია.

ვიძებოვნებ, წინა მინისტრის მსგავსად, ფუნქციების აღრევა და გადაცემებას აღარ მოხერხდა. სამკვალი მინისტრის აქვს თავისი ფუნქციები. მას ევალება სამხედრო პირად შემადგენლობის შექმნა-დანიშნა, ბუჯეტის შექმნა, შესყიდვების და სამხედრო პოლიტიკის დამუშავება-განხორციელება. მან

უნდა მოითხოვოს ნებასთვა სამხედრო ძალების გამოყენებაზე დანაშნენი: ვაჯის მომზადება, შეარაღების მოთხოვნები, ოპერატიული ტაქტიკური დამუშავება, არის გენერალური შტაბის საყუ.

— და მინც, როგორც ექვანტრტი, რას იტყვით, რამდენად სწორად ჩატარდა და სამხედრო სწავლებლები და წვრთნები ბოლო ორი წლის განმავლობაში?

— წვრთნების რამდენჯერმე ჩატარდა, მაგრამ ერთნაირების დეტალები იგი ამასთან, რაც ორგანიზაციის ჩატარდა, სწავლება იყო და არა წვრთნა. წვრთნა უნდა მიმდინარეობდეს სწავლებლებზე წვრთნა იწყება ინდივიდუალურად, ათეულად, ოცეულად და ა.შ., ხოლო სწავლება უნდა ჰქონდეს ეტაპები, ერთიანი სკეჩი. არ შეიძლება ცვლადური ერთად ათეული, ინდივიდუალური სწავლებაც და საერთო მომზადებაც. ცვლადურს თავისი მეთოდიც აქვს. ამიტომაც ვიღობ, ეს სწავლებები მიმართული ყოფილიყო უფრო კონკრეტული ამოცანების შესრულების სფერო. შეიძლება სწავლების ელემენტების გაფაქტანა ტყის პირობებში, მთაში და ა.შ., რათა მიგველო უფრო მეტად ქვეითი პრიციკი და ნაკლებად შუი.

— რას მიიჩნევთ ქართული არმიის დადებითი და უარყოფითი მხარეები?

— დადებითი მოვლანა არმიისთვის ბუჯეტის გაზრდა და ვაჯის სოციალური პირობების გაუმჯობესება. უარყოფითი მოვლანა პრევენციის ნაკლებობა. პირად შემადგენლობის ეფექტან შექმნების ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს სამხედრო მოსამსახურეს გავლილ უნდა ჰქონდეს ცვლა საფეხური, გააჩნდეს აუცილებელი გამოცდილება და განათლება. წინა მინისტრის დროს პირად შემადგენლობას ხელმძღვანელობის პირად სიმპათიების მიხედვით არჩევდნენ. შესაძლოა, ამან კატასტროფული შედეგი მიიტანოს, რადგან ამ ხალხს ქვეყნის, ადამიანების უსაფრთხის აქეთ ჩანარეული. უარყოფითად ვაჯისკ თქვამც ამას, რომ 600-მთლიანად ბუჯეტის პირობებში, თავდაცვის სამინისტროს ადმინისტრაციულ

შტინაში დღემდე ვერ გაკეთდა ერთი კაცე რომ სადლისთვის სამხედრო პირები ვარეთ არ გამოდიოდნენ და ქაქნაში არ ილუკებოდნენ დევეხლებს.

— როგორ ფიქრობთ, უნდა გავრცელდეს ქართული სამხედროების მიღონებები ერთაშში, კოხიკოში...

— უნდა გავრცელდეს, რადგან ამ მიუღონებას აქვს ძალიან დიდი მნიშვნელობა პოლიტიკური, სოციალური და სამხედრო თვალსაზრისით. საქართველო ამით მოკავშირეების წინაშე მოვალეობის იხდის, მოვალეობის კი აჩვენებს, რომ ტერიტორიის ბრძოლის მომზერა ამასთან, უდიდეს გამოცდილებას იძენენ მიღონებაში მყოფი სამხედრო მოსამსახურეები. შეიძლება მიიღო უმაღლესი სამხედრო განათლება თერაოდნად, მაგრამ გამოცდილებას მიიღობდეს ასეთ ოპერაციებში უშუალო მონაწილეობით თუ მიიღობდეს. საკულისხმა კაცე ერთი სოციალური ფაქტორია. სამხედრო მოსამსახურეები მაშალი ხელფასებით თუჯობესებენ მატერიალურ მუგონირობას, არის გამოცეცლა სისარული მდის ასეთ მიღონებებში. ამ მიღონებებში აუცილებლად უნდა გაიზარდოს ოფიცერთა რიცხვი, რომლებიც მონაწილეობას მიიღებენ საერთაშორისო საფეხური მართვის რეალებში. ქვეყნის არა მხოლოდ გამოცდილი ვაჯისკაცები სჭირდება. ჩვენი სამხედრო ნაწილები ერთაშ და კოსიოდნად, ძირითად, დაცვის ფუნქციების შესასრულებლად მიიღობ, გარკვეულ იძებესების იცავენ და ა.შ. გარდა ამისა, არსებობს შტაბები, რომლებიც ვეგემენ, მართვენ და აკონტროლებენ მათ მორ დავეცობა საქაქანისა, სასურველად, სწორად ამ დავეცემც ორგანიზაციებში მონაწილეობდნენ ქართველი ოფიცერთა, რაც მათ დიდ გამოცდილებას შესქენს. საერთაშორისო სამხედრო ოპერაციებში მონაწილეობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ევროატლანტიკურ ალიანსში გაწევრებისთვისაც.

— როგორ შეიძლება თვითონ ვიკოზ ბუშის ახალ გადაწყვეტილებას ერთაშში ვაჯინების რაოდენობის გაზრდის შესახებ?

— დადებითად. სანამ ერთაქანდ კოალიციური ვაჯის გამოცენა და მისი ადგილობრები სამხედრო ძალებით ჩანაცვლება დიწვეს, აუცილებლად უნდა დაქარდეს სტაბილიზაცია, რაც სამხედრო ძალების ეკალაციის და მისი გამოყენების ვარეშე ვერ მიიწვევა. წარმატებას კი უშუალოდ დრომ უნდა მაქაწინდ, დროის ვაქანაურება უპირანი ღარ იქნება.

— რას ფიქრობთ დღეს აფხაზეთის ომის შესახებ?

— ჩემი აზრით, უარავე შეცდომის და ამის მოუხედავად, რომ ეს მთ არ იყო ვერაქანდ ორგანიზებული, ჩემი არ დავხანცე-ვარეკარი სამხედრო თვალსაზრისით. ომს წავეყენი პოლიტიკურ დინეზე არადა შეძლებდა არ წავეყენო...

მას ლეონიძე

მშრუპაჟისგან მფრინავს მხოლოდ ერთი რამ სჭირდება – დროება

ძმებ ქორთოშიძეებს პრეზიდენტი ენდობა

ქორეგულის, ყოველდღე დაველავებს ლაერჯაღებში შეუღლებურებს *MU-2*-სა და *MU-8*-ს ან თვითმფრინავ *AH 28*-ს. ამტომც ცოტა გაჭირდა მასთან შეხვედრა.

სამი ძმა – სამივე მფრინავი

ქორთოშიძეების ოჯახი ერთადერთია საქართველოში, სადაც ერთმანვე სამი მფრინავი გაიზარდა. ვველაფერი ბავშვობაში დაწვევულა. ჯერ იყო და, იმის გამო ვდა-უწვევტათი ძმებს მფრინავობა, რომ ბარში ჩასულებს შინ თავისუფლად შესძლებოდათ დაბრუნება. მერე კიდევ მშობლიურ დეკლოსა და იმალოში მხატვრული ფილმების, „მიმინოს“ და „თუმი მეცხვარის“ გადაღებისას მტვისმეტად მოსძებუებით ცისკენ ღლტოლვა (სხვათა შორის, „მიმინოს“ ერთ-ერთ კადრში, მთაში დაშვებულ შეუღლებურეჩინისკენ გაქცეული ბავშვების გუნდში ზურ და შამილ ქორთოშიძეებიც არან. იმ დროს მომავალი მფრინავები თურმე იმა-

ლოს სკოლა-ინტერნატში სწავლიდნენ). ქვეს სოცსწვლეუმი სამხტქრო გზის არარსებობის გამო თუმთის სასყაროსთან მხოლოდ შეუღლებურეჩინე აკავშირებდა. ენატობილი, საკუთარი მფრინავი მანქანა ვეყოლოდა. მოწყოვლობაში თითქმის ავისრულეთ ეს ოცნება, ახლა ჩემი ძმა ზური კრიბო ავაკომანია „თუმოს“ ხელმძღვანელობს. რკინის ჩიტებით დავერინავთ ხოლმე მშობლიურ მთებში, მაგრამ ხალხს მათც ბუერთი ვერაფრით ვეხმარებით. სამწუხაროდ, ვზა დლესაც არ არსებობს, რალაც ანდავევარი არის, მაგრამ იგი მათის ბილოს იხსნება და სექტემბრიდან იკეტება. ამტომც თუმოში პოპულარობით ისევე მხოლოდ ცხენი და შეუღლებურეჩინე სარტეკლობს. წვლიწაში ერთხელ მანქანათაც ავდივარ ხოლმე მთებში. ისეთი მანქანა მომწონს, ბუნებრივ სიძველეებს რომ უქცალავება, ვწრობებში, მოსახვევებში რომ იჭვიდავებს, მაგრამ მარც ვეკაცკურად გავინებს გზას. შეუღლებურეჩინ

შამილ ქორთოშიძე ერთი შეხველეთი მყაცი და შეუღლეთი კაცი ჩანს, თუმტა თვალბში თბილი სეფა უდვას. თუ არ იყო, რომ მთების შეღავა და თანაც მფრინავი, შესაძლოა, მოწვევტობით საქყარტმც დვამბროს და წვლიწან მფრინავც. ცოტა ხანში ცამე ვატარებულ 20 წლის თუბილეს იმეებებს. ამხუ არასლეს ფიჭობის, მაგრამ უხარია, რომ ჯერ ძლიან შორის არის ის დრო, ასაკის გამო მფრინავობა რომ იკრძალებს. როდესაც მფრინავი ცამ მოსწვდება, მალე ეკლებს ძლია, ამბობს. პირველად 23 წლის მასგაღობა შეუღლებურეჩინის სკვის. სოცარი მძვევა სკვინდაო, – ამბობს დიბვილი. სყრიბოდ სეტვეტხენია, როვირც მბოლეთი უსავლელობა ძლიან უნდა ეკჯოდ, რომ თავის თავზე რამე ათქყეობ. მამწია, რომ ვანსაკურობებულს არავლეს აკუბებს და აცვ არაფრით ვამბირწევა სხვეებისგან. თუმტა სხვები ასე არ ფიჭობენ ამბობენ, იქ მოსწონს ვოფნა, სადაც ვიჯაკას უჭირს. ამ დროის ბილეთის შეტრბინებს კარგავს და ვველანბარ რისკზე მდილის. აღბობ, ამტომც უწოდა საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ საკაშვილმა ეროვნული გმობი.

პოლონეზია შამილ ქორთოშიძე ვანტანე ვორეგასლის მფორე და მესამე ხარისხის ორდენების კავალერია და დლეს სასაზღვრო პოლდივის საყავეთი სამაწითველოოს ხელმძღვანელობს. ცამე უკვე 10000 სათი ატეს ვატარებულთ. თუ ამბილი არ

ძმები ქორთოშიძეები საქართველოსა და უკრაინის პრეზიდენტებს შორის

ამ სურათს
კომენტარი არ
სჭირდება

კი ტრანსპორტი ვერ სვლის”, – ასე ფიქრობს შაბილი, რომელსაც უფროსი მძა ზრასა და კოლეგა დავით აბალიძისთან ერთად ქვეყნის პირველი პირის სიცოცხლე აქვს მანძილი ცაში. სამივე პრეზიდენტის თვითმფრინავის სავსე მართავს. ქართველობის შესახებ მძა ომარი აფხაზეთის ომში დაჯილდოების შესრულებისას დაიკარგა. ბევრი ძიების მიუხედავად, ვერც დაიკარგულ მძას მაგნუს, ვერც ვაპაისი დანარჩენ წევრებს და ვერც თითქოსდა ზღვაში ჩაყარნილი საბრძოლო მფრინავი მანქანის კვალს. ფიქრობენ, რომ ომარი აფხაზებმა ტყვედ ჩაივს. ოჯახი დღემდე იძიებს ელის მის გამოჩენას. მხოლოდ ეს სუვერენი მოლოდინი აფერქობალებს დღეს ქართველობის „ციურ“ ცხოვრების.

მოუწვევს. უკვე საქართველოშიც არის იმის საშუალება, რომ კვალიფიციური საავიაციო განათლება მიიღოს.

მართლაც, საქართველოს სასწავლო მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის ჩამოყალიბებასა და გაუმჯობესებაში მეგობარი ქვეყნებიც ეხმარებიან. განსაკუთრებით, აშშ. როგორც შაბილი ამბობს, ამერიკელების დახმარებით უკვე საავიაციო მომზადება გაიარა საინჟინრო-ტექნიკურმა შემადგენლობამ და 14 მფრინავმა. მათგან ნაწილი სასაზღვრო უწყებაში გადამწივდება, ნაწილიც თავდაცვის სფეროში. ჩემი აზრით, 14 მფრინავი საქართველოსთვის საკმარისი არ არის, მაგრამ ჩემი რესპონდენტო მისხნის, რომ ყოველ ორ წელიწადში 4-5 ახალი მფრინავის „დაბადება“ სავსებით სკამარისა.

საკუთრებით გვირდება ეს გრძობა. თანაც, თუ მიგეზოც დაფრინავ, აკუერ ხალხთან ამის გარეშე ვერაფერს ვახელები. წარმოდგინეთ, ხალხი ვირაობით ელის შეველმურენს, რომ ბარში ჩამოვიდეს და სარჩო მომინავოს. მოგაწყვებთან ერთაშადა, იმას აღარ კითხულობენ, შეძლება თუ არა ერთაშადა აძლენი ხალხისა და ბარგის დატევა ამ დროს ძალიან გავიჭირდება, თუ შერს თავს მათ ადვილზე არ დაყენებ. ხნობრე ვესმარებთ გაჭირვებულ ადამიანებს, როდესაც სამსახურებრივი მეთლინებით მფერინავი მებრძო.

მათაში ხალხი სასაზღვრო შეველმფრინების იძულება, რადგან გარე საქართველოსთან დამკავშირებელი სხვა გზა არ აქვთ. ტექნიკა არ არსებობს, რომ სახელმწიფოში თვეში ერთხელ მაინც დანიშნოს სამოქალაქო რესიები. რომ არა სასაზღვრო უწყება, ეს ხალხი დღეი ხნის წინ დატევდა მათს ადგილობრივი მოსახლეობიდან ახალგაზრდობა სასაზღვრო სამსახურშია ჩართული. დანარჩენებს კალდე იციან, რომ თვეში ერთხელ აუცილებლად ჩაფრინდება ჩვენი შეველმფრინები. ტელეფონით გეკავშირდებიან ხოლმე და ვგატყობინებენ, რა სჭირდებათ. ჩვენ ოფიციალურად კი ვგუჯრძობლება სამოქალაქო მომსახურება, მაგრამ განა შეძლება უარი უთხრა იმ ხალხს, ვინც მათ ამაგრებს?” – შაბილის დღეიკა ტრანსსავით მტკიცეა. „შაბილმა სასალისო ამბები გაიხსენა. ისეთი, ანელოტებს რომ ჰყავს.

„ერთი გადავავაქან-განდოვაქან შეველმფრინე და...“

– რამდენიმე წლის წინ მატლონი ვიყავი. იქიდან რომ მფერინავი, ნაკეთიარი ხევესურები წამოვიყვანე. ცული ამინდი იყო. დაბებული მართიავი სავსეს. იან, ულელტეხილზე მგზავრებმა ჩხუბი ატეხეს. შევესებ; დანქარალი-მეთი, მაგრამ ვერაი არ მათხივეს. გაფრახი, მე იმას ვჭირბობდი, დავღობს არ გავგვირვებოდა და ისინი კალდე ერთმანთისკენ იწვევდნენ. რასან ვერავერს შეესამბე; ერთი გადავავაქან-განდოვაქან შეველმფრინე და გაიხსუნენ. საერთოდ, თუშებს უფრო იოლად ვიპოვებოდი. იქნებ ამიტომაც, რომ ეჭმრებები არან. იან, კი, როცა შეველმფრინეში მოსახვედრ „მარათონში“ ჩაემებინა, ცველა მთლილ ერთმანთს ჰყავს. თუ გამიახადებს, რომ ეინზე ზედმეტად უნდა ჩაივდეს, ცველას უჭირს თავის ზედმეტად წარმოდგინა და ლამის მფრინავს უთხარს, შენ ჩადი.

ეს სვანეთში მოხდა. ერთხელ მფრინავს სვან მგზავრების გამოცხვდა, ცველას ვერ წავიყვანე, ასე დამძიებულო შეველმფრინეთი აფრინა ვერ ვგერსიკვი. ვაიციკულმს სვანებმა გულგრიფვილოდ ითიხეს, ჩვენ 33 კაცი ერთსიკვი და შერს ერთის რა ვაინდა დაფერითაო.

13 წლის საბა ტირსეული მემკვიდრეა

„ჩემს ვაყს უკვე დამოუკიდებლად შეუძლია MI-2-ით აფრინაც და დამხვეცვა. ფრნა მე ვასწავლე. იმის ნაცვლად, თანატოლებთან გაერთიოს, ინტერნეტშიდან და რუსული ლიტერატურიდან ხარბად კრებს ინფორმაციას შეველმფრინების შესახებ. მფრინავობა ათი წლის სალიმესაც მოსწონს, მაგრამ ვერ ვერ გაღაუწვევტა, რა სურს, მფრინავობა თუ ექიმობა, ამიტომაც დაუენია, მფრინავი ექიმს უნდა გამოვიდეთ.

– რაც უნდათ, ის ჰქან, მე ხელს არ შევეუბლი. მე და ჩემს ძმა ზაურმა სავიაციო განათლება უკრანანში მივიღეთ. ომარი საქართველოში დაფუველა ამ პროფესიას. თუ საბა მოინდობებს, პროფესიონალი მფრინავი ვახდეს, ამისთვის შორს წასვლა არ

ცისკენ ტკოლვას სისხლში უნდა გრძნობდე

ამბობენ, პროფესიონალ ავტობობილებების ძარღვებში სისხლის ნაცვლად ბუნხინი უღვთ. არ ვიცი, რით იკებებიან მფრინავების ძარღვები, მაგრამ ფიქტია, აქაც ვერ ვაკვირვს სანქს ჩვეულებრივად. შაბილი ერთიოშაქეს მანანია, რომ ცისკენ ლტოლვა სისხლში უნდა გქონდეს გაბედარი. მფრინავად უნდა დაბადო, ამის სურვილი და ნიჭი უნდა გქონდესო, – მიხსნის და მეც მანტრებიხებს, მაინც რით უნდა შევეტყოს მფრინავობის ნიჭი. „მფრინავს ორი აუცილებელი თვისება სჭირდება, – გამხვდაობა და სიკეთე. სიკეთის გარეშე კაცი მიმხდება და ცასთან ურთიერთობა უჭირს. თუ მფრინავი ხარ, საქართველოში კალდე უფრო გან-

თოვლები ნაკვალევი სიცოცხლის იუნებოდა

– ეს ამბავი არასდროს დამავიწყდება, საოცარი შთაბეჭდილება მოახდინა ჩემზე.

20 წელია, ავღანეთში ვარ, ბევრი რამ გადახლდამა თავს, მაგრამ განსაკუთრებით ერთი დამამახსოვრდა. შარშან ზეგურეთში ვიყავით გემბურ შემოვიღაზე. პროდუქტი გადავიტანეთ, სამართლებლის უფროსი დღე-ღამე გვიც მასღდა თან. ერთ-ერთი ხეობაზე მოხვდა, თუ შეიძლება, იქ გადავიფრინოთ და გადავიხედოთ, ერთი მარტოკაცი ცხოვრობს, თუ ნაკვალევი ჩანს, ე. ი. ცოცხალია. გადავიფრინეთ, ნაკვალევი მართლაც ჩანდა. გავვიხარდა, თითქოს ამით უნდა დავშვიდებულყოფი, მაგრამ ვერ მოვისვენე, რაღაც ძალია მქონდა დასავლეთად, ვიქე, ჩავდიეთ, იქნებ რა უშირს-შეთქი. ასე გავიყანი მისა არაბული. საოცრად მშვიდი და უპრეტენზიო კაცი, ვაყვავი. მესამე თვეა, პური არ მისება, თუ შევიძლიათ, იქნა წამოსვლაზე პური წამოიღეთო. იქნებ ისეთი კალენდარიც ჩამოიტანათ, რომელსაც მზეც ახატა და მივარეცე, რომ მისი ჩასვლა-აოსვლის მიხედვით დროის გაგება შეუძლებლი. ბარისასილად ფეხელი იმ დღესვე ჩავუტანეთ...

მისას ადგილსამოიფეხელი დასახლებული პუნქტებიდან სულ მოწყვეტილია, ხანდახან სალოცავში თუ ადის ზემოთ. ძალიან დიდი გზა უნდა აიაროს ფეხით აღმართში. მეც რომ წავიდე, სულ დაიკვება ეს კუთხე, თუ აქაურობას მივატოვებ, გადამთილი დავტარებნება ჩვენს მიწასო.

მთაში რამდენიმე ასეთ კაცს ვიცნობ, წინაპართა მიწასა და ნასახლარებს თვალისჩინებით რომ უფროთხილდება. დასანანია, რომ საზოგადოების დიდმა ნაწილმა ათაფერი იცის მათზე.

ყველაზე მნიშვნელოვანი ნდობაა

– შეზავრიდან მფრინავს ერთი რამ სჭირდება, ნდობა. ამის ვარემ ძალიან

გავიძლებოდა ფრენა. ჩვენ დიდი პასუხისმგებლობა გვაკისრია, მოუხედავად იმისა, ვინ ვეიხის საღონში – რეატი მოქალაქე, პრეზიდენტი თუ თუნდაც თოვლის პაპა (სწორედ შამილა ჩამოარბანა „ზემი აფხაზელიდან“ თოვლის პაპა თბილისში).

ამიტომაც არის, რომ მფრინავი ათასნარი საძვლიცინო შემოწუმებს ვადის. კაცს, რომელსაც ცაში სხვისი სიცოცხლე აბარია, ძალიან მყარი ფსიქიკა უნდა ჰქონდეს. ზოგჯერ მეკითხებან, რა კრიზისება მფრინავსო, – ისევე, როგორც მფრინავი სატრანსპორტი საშუალებების მძღოლს, მფრინავსაც ნასვამ მდგომარეობაში საფასთან ვდობა ვკრძალება.

მთას თავისი ეანონები აქვს

შამილ ქორთოშიძეს არაერთხელ მიუღია მონაწილეობა სამოთ-სამაშუგელი სამუშაოებში, კერძოდ, მთასთან დამარცხებული აღმართების გამოხსნაში. მისი კოლეგები ამბობენ, რომ იგი ერთ-ერთი საუკეთესო მთებში მფრინავებს შორის. უკვირს, ეს ვინ განსაზღვრავს. ვარკობ, ისევე სიტყვათქმობას აბრებს და ვდვლიდო, საუბრის თემს შეეცვალა და გავფიქრე, რას ნიშნავს მისთვის მთებში ფრენა; ან რა უფრო მნიშვნელოვანია მთაში წარმატებით საფრენად, მფრინავის ცოდნა და გამოცდილება თუ საფრენი აპარატის ტექნიკური შესაძლებლობები.

– რა თქმა უნდა, უპირველესად აუცილებელია მფრინავის ცოდნა და გამოცდილება, ტექნიკაზეც ბევრია დამოკიდებული, მაგრამ ეს არ არის გადაწყვეტი წარმატებისთვის. მთებს თავისი კანონები აქვს. სიმაღლეზე დაჯდომასაც განსაკუთრებული ცოდნა და ტექნიკა სჭირდება. მთებში ფრენა ძნელია ქარის გამო. იქ ერთი მიმართულებით ვერ იფლი, ქარმა შეიძლება წაყვადოს, ამიტომ ყველაფერს შეტყევა და სწავლა სჭირდება.

მზად უნდა იყო ყველაფრისთვის, შეიძლება ტექნიკამ ვიმტყუნოს და მწყობრიდან გამოვიდეს მოულოდნელად. ყველაფერი ხდება. თავადვე მთიელი ვარ და ამიტომაც იოლად ვისწავლე მთის ენა, ბოლოს და ბოლოს, ზღვის დონიდან 2000 მეტრის სიმაღლეზე დავიბადე და გვიფარად.

ძალტებს განსაკუთრებით უყვართ ფრენა

– „მამინოს“ რომ იღებდნენ, ჩემი თვალით ენაზე შევუღლებფრენზე ჩამოკიდებული ძროხის გადაღების პროცესი. სინამდვილეში მაკეტი დაკავს თოკზე. მინაური ცხოველები მეც ვაგამაყვანია საპარო ტრანსპორტით, მაგრამ ასე არა. ცხვარაც ვაგამაყვანია, მხოვაც, ძალიან მშვიდები არიან. უფრო ძროხები, ადრე ამამანები. ერთი ცხვირც მყავს ჩამოყვანილი მოიდან. სამი წლის წინ, შემოდგომაზე, ცხენები მიბეზნა გაიქცნენ, ორი ითვის განმავლობაში სამი ათასი მეტრის სიმაღლეზე ჩარჩნენ თოვლში. იმ დროს ზეგურეთში პროდუქტი შემქნინდა. უკან რომ მივიდილ, ქარაფზე დავინახე ერთი ცხენი, ცოცხალი იყო, მორის არწიფ ვიჯავნიდა. ქარაფზე მივაყენე შევუღლებფრენი, გვერდით მივუღებე ცხენს და წინა კარდან შევათრეთ კაბინაში. წინააღმდეგობის გაწვევის თავი ადარ ჰქონდა. სახმელად გამხმარეყო, ფაფარი გასცვივინა. ვერ იფრინებდი, რომ გადაარჩებოდა. ჩამოვიყვანე თბილისში, ჩავაბარე მომხელელების და ისეთი ცხენი დღეა, რომ ავ ითავს არ ენახებოდა. ვაზაფხულზე თოვას ჰქამდა ხეზე, რომლის ქვეშ 50-ტონიანი ცისტერნა იდგა, როგორც ჩანს, ცისტერნის ყელზე ფეხებია დაადგა, ჩაუტედა და ჩავარდნილა შენით. ფსკერზე ცოტააღენი მასუთი და რკინები ყურა, ეტყობა, იმ რკინაში ჩაუყვარდა ფეხი. ვიფიქრე, ადარაფრად ივარგებს, დახებობრეუ-

კითხვებზე სამხედრო ფორუმის წევრები პასუხობენ

ძვირფასო მკითხველო „არსენალი“ აგრძელებს რუბრიკას, რომელსაც უფრო და უფრო მეტი მკითხველი ეხმაურება. საბედნიეროდ, არ გვიალბათობენ ძველი რესპონდენტებიც და აქტიურად მონაწილეობენ გამოკითხვაში. რესპონდენტთა სიმრავლე განაპირობებს იმას, რომ სწორი ერთი და იმავე აზრს გამოთქვამს. ამიტომ გვინდა, ქვემოთ თქვენ მიერ დაფიქსირებული პრობლემების ნაკრები შემოთავაზოთ. დიდი მადლობა გვინდა მოგახსნით იმისთვის, რომ ცდილობთ, ლიტერატურული ერთი ისახებროთ და აღიარებინ აძლევს თავს ბილწისმოტყეობის უფლებას. პასუხების ვრცელი ვერსია შეგიძლიათ იხილოთ ინტერნეტფორუმზე, ნამდვილად არ მოინებენ...

ამჯერად კითხვა ასეთი იყო:

— უნდა დაუთმოს თუ არა საქართველომ თავისი ტერიტორია და სააჟირო სივრცე NATO-ს ან მის წევრ ქვეყანას, თუ ჩვენს სიახლოვეს რაიმე შეიარაღებული კონფლიქტი დაინგებება?

რესპონდენტთა დიდმა უმრავლესობამ კონფლიქტის დაწყების ადგილად ერთხმად ირანი დასახელა. ეს არც უნდა იყოს გასაკვირი, მოვლენების ბოლოდროინდელი განვითარების შემსუვარე ადამიანს, ნამდვილად ეს აზრი მოუვა თავში. ინტერვიუს მონაწილეთა უმეტესი ნაწილი საპატიო სივრცისა და ტერიტორიის დამოზღაპე თანახმაა, თუმცა ისინი სხვადასხვა მითხზუნას უყენებს NATO-სა და მის წევრ ქვეყნებს.

გამოკითხვაში მონაწილეთა ერთი ნაწილი საქართველოს ხელშეუხებლობის (NATO-ს საგარეოლო მოწინააღმდეგისგან) გარანტიებსაც კი თხოვს, რაც ალბათ დიმილის მომგვრელია. თუ ჩვენ გადაეწყვეტთ, კონფლიქტის რომელიმე მხარეს შესაძლებლობის ფარგლებში თანადგომა გავუწიოთ, მაშინ უნდა გვესმოდეს, რომ „ნიურტას“ ვერავის ვაჩვენებთ და იმისთვისაც უნდა ვფიქრობდეთ, რომ შეიძლება თავდასხმა ჩვენს ქვეყანაზე განხორციელდეს.

მეორე ნაწილი საქმოდ დასაბუე-

ბულად და იმდინად ფიქრობს, რომ თუ NATO ჩვეს ტერიტორიას გამოიყენებს, ის აუცილებლად დავიკავებს სხვადასხვა სახის მაღალტექნოლოგიური სისტემებით. ზოგი იმასაც იმდოვნებს, რომ ეს სისტემები საქართველოში კონფლიქტის დასრულების შემდეგც დარჩება, ხოლო ერთ-ერთის აზრით, თუ NATO პერსონალიზირებულ დაცვას განახორციელებს, მაშინ სტრატეგისტიკული რეჟიმების დღეები დათვლილია...

რამდენიმე რესპონდენტი ფიქრობს, რომ NATO-ს ჯარების ყოფნა საქართველოში, ისე ვერ გაზიანებს, როგორც რუსეთის ჯარებსა გვაქნო...

რამდენიმე რესპონდენტი ორჭოფობს და ფიქრობს, რომ ყოველ კონკრეტულ სიტუაციაში ცალკე გადაწყვეტილება მისაღებია. ამასთან, ზოგიერთი საუბრით სამართლიანად ამბობს, რომ საქართველოს მთავრობამ ასეთი კოზირი ხელდინ არ უნდა გაუშვას და მაქსიმალური დადებითი შედეგი უნდა მიიღოს ამა თუ იმ გადაწყვეტილების საფასურად.

ითიქმის ყველა ერთსულოვნა იმაში, რომ თუ ქვეყნას NATO-ში გაწევრება უნდა, ეს საკუთარ თავზე გარკვეული ვალდებულებების აღებასაც ნიშნავს და აქედან გამომდინარე, თუ სხვისგან ვითხოვთ და ვვლით ჩვენს მხარეს, თვითონაც უნდა ვიყოთ დღეები მგობრებისთვის ხელის გასამართალ...

ბა-შეიქი და ვიხივე ბიჭებს, როგორმე ამოგვანათ, მერე საღებ შორს წაყვანათ და ისე მოგვლიათ, მე რომ არ დაბნასა. ელექტრონულ-დუღებლით ამოეკვირით ცისტერნა, მოგვყვანეთ აშუე და ამოვიყვანეთ. ფეხზე არავერი სვითრდა, მხოლოდ ოდნავ ჰქონდა გახეხილი. იმ დღიდან „ოღბლა“ დაგარქეთ. ასლა კვიცი ჰყავს.

ორი ძალი მყავს, — ერთი თბილისიდან მაცლებს ხოლმე, მეორე კი მთაში მხედება. საიცრად უყვართ ფრენა, თუ ერთი ამასწრეს შეველმფრენში. მერე იმითი ექნან ჩამოგვანა პრიობლება. ცოცხალი თავით არ უნდა გართე გამოსვლა.

საჰაერო პეიმანი ქორწინილით დაგვირგვინდა

გამოწონა, ავტობიბილის მძღოლების მეუღლეებს დაგვიანებულ ქჩრის გამოჩენამდე თვალთ სულ გზისკენ უჭირავთო. შამილ ქორთოშიბის მეუღლეს ნანას თვალი არაა, მაგრამ ყური სულ ციყენ აქვს მიპრობილი, სანამ შეველმფრენი გამოინდება, მანამ ხმა იმისს. გაეწობიდან ორწლიანი ფიქრი დასწიკრება იმის გადასაწყვეტად, ცოლად გაყოლიდა თუ არა ცაში „მოწინააღმდეგ“ კაცს. ერთმანეთიც ცაში გაუყენათ. ნანას სამსახური მთაში მიუგზავრებოდა ექსპედიციაში. შეველმფრენს შამილი მართავდა. ახლა ვერც ერთი ვერ ამტკიცებს, რომ ერთი ნახეთ ჩაუვარდათ ერთმანეთი გულში, მაგრამ ფაქტია, ლურჯ-მა ცამ და დროულებმა წვეილიში რომანტიკული გრინობა გაამძაგრა და... 1992 წელს დაქორწინდნენ. მაშინ შამილი მებთან ერთად ოშიმ იბრძოდა.

გასაკვირი არ არის, რომ ქორთოშიბეცის 13 წლის ვაჟი უკვე დაფრინავს. სამიანი-რი ვერც იქნებოდა ცაში დაწყებული სიყვარულის ნაყოფი...

მეა ლომიძე

ამერიკელი სამხედროები ცხელ ნერტილებში, — ავღანეთსა და ერაყში — ამ მანქანას უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში იყენებდნენ, ბოლო დროს კი მოთხოვნა მათზე ერთი ორად გაიზარდა. მიზეზი ნათელია: როცა თქვენი მანქანა ქვეშ საკმაოდ მოზრდილი თვითნაკეთი ბომბი ფეთქდება და უფერულად გადაარჩებით, დააფასებთ თქვენს მფარველს.

მსოფლიოში ათეულობით ვაგონიანი სამხედრო მანქანა ცნობილი, მაგრამ ჩვენი ყურადღება სწორედ „ფოლადის ბიზონის“ იმიტომ მიიპყრო, რომ იგი არ არის ყველაზე კარგად დაცული ან ყველაზე საუკეთესოდ შეიარაღებული, მაგრამ საკმაოდ თავისებური და ორიგინალურია.

უპირველეს ყოვლისა, მათი ტიპის გარკვევა ძელი. იგი БМП (ჭველითა საბრძოლო მანქანა) არ არის. არც БТР-

ფოლადის ბიზონი

Cougar-ი მალე „ჰამერს“ ჩაენაცვლება

ავილი მისახვედრია, რომ ამ მანქანების დანიშნულება არა ბრძოლებში მონაწილეობა, არამედ ჯარისკაცების უსაფრთხო ტრანსპორტირებაა. არსებობს ცხელი წერტილები, სადაც მოსახლეობის ერთ ნაწილს ერთი სული აქვს, როდის შეაპარებს ასაფეთქებელ მასალას ამერიკელი ჯარისკაცები სავსე მანქანების ქვეშ. სწორედ ასეთ ცხელ წერტილებში გამოიყენება ეს ავტომობილები.

სახელი Buffalo-Cougar ქართულად „კამჩს“ (ან ბიზონს) და „კუმას“ ნიშნავს. ახლა ენახოთ, შეესატყვისება თუ არა მანქანა ამ ორი შრისხანე ნადირის ხასიათს.

Buffalo — არა მარტო სატრანსპორტო საშუალებაა — მას გამანადმუკელი ფუნქციების შესრულებაც შეუძლია.

ია (ჯავამანტრანსპორტიორი), მაგრამ მას რალატი წააგავს. მას რალას აწარმოებს ამერიკული ფირმა Force Protection?

ეს განსაზღვრავს სრულამძრავიანი ავტომობილი, რომელიც უფრო დაჯავშნულ სატვირთო მანქანას წააგავს. მაგრამ ტვირთების ნაცვლად ამ ურჩხულით უფრო ხშირად ჯარისკაცები გადააკაეთ. ტვირთისთვისაც მოიძებნება სპეციალური პლატფორმა ერთ-ერთი მოდიფიკაციის ნიმუშზე.

„პირობითად მსუბუქ“ Humvee-სთან შედარებით, ეს მანქანები მოძრაობისას მუკლით არ ეკვირან მიწას, რათა შორიდან ძნელად შესაძინე იყენენ. პირიქით, მათი მარა გრუნტიდან ზემოთ საგანგებოდ არის აწეული ნადმებისგან უკეთესად თავდასაცავად.

Buffalo-ს 9-მეტრიანი მანიპულატორი ნალმს ფრთხილად იღებს

მისი უნიკალური თვისებები - ცხრაპეტრიანი მკლავი - მანიპულატორი, რომელიც კაბინიდან იმართება, აღჭურვილია არა მარტო ნაირ-ნაირი მის-ადგილეთი (მაივან ყველაზე შიდამხვედა-ვია უცნაურად მიპერტორიფიკებული „მანგლები“), არამედ ფრადი და ინფრაწითელი ტელეკამერებით.

მათი წყალობით მანქანაში მსხლომთ შეუძლიათ უზიფათოდ დათვალეირინ საეჭვი ნივები და ან ადვლზე ავიეთქინ ნაღებთ, ან სხვა ადვილას გადაიტანონ.

Buffalo-ს იმდენი ჯარისკაცისა და ოფიცრის სიცოცხლე გადაურჩენია, რომ ერთადან მანქანის კონსტრუქტორებისთვის გაგზავნილ მაღლიერების წერილებს ბოლო არ უქნას.

უკანასკნელი რამდენიმე კვირის განმავლობაში ამ მანქანების საშუალებით საეცილისტებმა გააუქნებლეს 200-ზე მეტი თიფანაკეთი ნაღობი.

Buffalo-ს ძირითადი პარამეტრები:
450 ცხენის ძალის სიმძლავრის დიზელის ძრავა;

საეკ ავზით გადის 611 კილომეტრს, ტყვადობს 14 კაცი (მძღოლის ჩათვლით);

სიგრძე - 8,2, სიგანე - 2,46; სიმაღლე - 2,97 მეტრი;

მოღიანი წონა 37,8 ტონა; მაქსიმალური სიჩქარე 104 კილომეტრი საათში;

Buffalo-ს კორპუსი და მინები 7,62-კალიბრისანი შაშხანის ტყვიების უღლებს, რაც, რა თქმა უნდა, საუკეთესო მონაცემად ვერ ჩაითვლება. მაგალითად, ჯავშანტრანსპორტორისა და ქვეითთა საბრძოლო მანქანების ჯავშანი 30-მილიმეტრიანი ჭურჭის მოხვედრაზე გათვლილი, მაგრამ „ბუფალო“ ხომ საომარი მანქანა არ არის, იგი სამგზავრო-საინჟინრო ავტომობილია და, შესაბამისად, მის მიმართ სხვა მოთხოვნებები აქვთ სამხედროებს.

სამაგიეროდ, იგი ნებისმიერი ტიპის ნაღბის აფეთქებისას უფროდ რჩება. ამაში მას ფსიქრის განსაკუთრებული V-ს ფორმა (რომელიც აფეთქების ტალღას ფანტავს) და ძარის სიმაღლე ეხმარება.

აგრეთვე, განსაკუთრებული მასალისგან დამზადებული საბურავები, რომლებსაც ფუნქციონირება გავხრეტილ მდგომარეობაშიც შეუძლიათ.

ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი თვისება და ტექნიკური გადაწყვეტა დიდი ხანია, ცნობილია და სხვადასხვა სამხედრო მანქანაში გვეხვება კიდევ, მაგრამ საქმე ისაა, რომ **Buffalo-ში** ეს თვისებები აბსოლუტურადმა ადვილი.

„ბუფალოს“ თანამოძმე - **Cougar-ი** შესაშინევად მოცრო ზომისაა. მისი სიგრძე 5,92 მეტრს, მოღიანი მასა - 15,75 ტონას შეადგენს, იტევს ათ კაცს (მძღოლის ჩათვლით), ხოლო ბორბალი 4 აქვს.

ამ სამხედრო მანქანების მწარმოებელი კომპანიის პროგრამაში კიდევ ერთი მანქანა, იგივე **Cougar-ია**, მაგრამ წინამორბედთან შედარებით უფრო გრძელია, რადგან სამი ხილი აქვს. დაცვის მხრივ **Cougar-ის** ორივე ვარიანტი **Buffalo-ს** ტოლფასია.

კომპანია შეუძლია გაზარდოს ჯავშნის გამძლეობა, თუკი დაზიკეითი მიოსურვებს, ასევე შეუძლია მანქანის სახურავზე დამაინტაუსო წრეზე მრუფავი მსუბუქი ტყვიამფრეკევი, რომელიც დისტანციურად იმართება კაბინიდან.

ამას წინათ ცნობილი შექნა, რომ ერთად და ავიანეთში მოქმედ 100 **Buffalo-Cougar-ს** ამა წლის თებერვლამდე კიდევ 120 ასეთი მანქანა დემატება. ეს უკვე აღიარებას ნიშნავს.

სამხედროები თანდათან კარგავენ **Humvee-ით** მგზავრობის ხალისს, რადგან მათი ჯავშნიანი მოდიფიკაციებიც კი ნაღმებისგან სათანადოდ ვერ არის დაცული.

ამ დროს კი მწარმოებელი კომპანია აცხადებს, რომ გამოსაშვებად ამზადებს ახალ მოდელ **Lion-ს** (ლომი), რომელიც **Humvee-ს** კლასისა იქნება და დაცულობის მხრივ **Buffalo-ს** არ ჩამოუარდება. ამ მანქანის შესახებ ვერცერთობით არავფრს იტყობინებანი, თუცა მისი სეროული წარმოება 2006 წლის ბოლის დიწყო.

საქართველოში პრანბი მიიარაღი

საფრანგეთი მსოფლიოში პირველი ქვეყანა იყო, რომელმაც 1855 წლის საკუთარი არმია უნიტარული, ლითონისმასრეზანი დამბამებით შეაიარაღა (ლეფოშეს სახვანი რევოლვერები). იმ დროისთვის ზოგიერთი ქვეყნის შეარაღებულ ძალებს ლულიდან დასატენკავსულიანი პისტოლეტებს იყენებდნენ და რევოლვერებს ერთი ეჭვი უყურებდნენ. მაგალითად, რუსეთის იმპერიაში პირველი რევოლვერი შეიარაღებაში 1871 წელს დანერგეს. ეს გახლდათ ამერიკული „სმით-ვანსინი“.

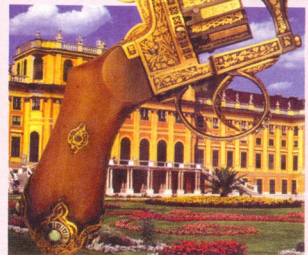
ლეფოშეს სისტემის ფრანგული რევოლვერი ძალზე მრისხანე იარაღი იყო, რომელიც სარკისებური მასრა-პოლზეებით სწრაფად იტენებოდა და ორმაგი მოქმედების სახსელტ-საცემი მექანიზმი (თვით დატენვადი) ჰქონდა. ამ ორი ღირსების წყალობით, ლეფოშეს რევოლვერებიც განროლილ ტყვიებს ცეცხლის სეტყვას ადარებდნენ.

ექვსჯანნიანი მრუფავი დილურის მქონე რევოლვერი ფრანგმა შეიარაღებულ ექვს ლეფოშემ 1854 წელს დააატენტა. მის პროტოტიპად ჰეკეროქოს (მარავალეულიანი, ლულიდან დასატენი ფისტინური პისტოლეტი) მიიჩნევენ. ამ იარაღს ექვსი შეკრული ლულა და ფოლ მარბიტის მერე 1839 წელს დაატენტებული ქვემთია ჩამახ-სახსელტი ჰქონდა. ექვს ლეფოშემ საკუთარი ორიგინალური, ვარგვერდოდა ახალი და გამორჩეული კონსტრუქციის რევოლვერი შექმნა, რომელიც მამამისის, კაზიმირ ლეფოშის მერე გამოფინილ სარკისებრი ვაზნების სროლაზე იყო გათვლილი. მასრა მუყაოსგან იყო დამზადებული და თითბრის ფსკერი ჰქონდა, რომლის გვერდზეც აფხუსლარ-სარკი იყო მოთავსებული. კაზიმირ ლეფოშეს მასრის უპირატესობა გამოჩენისთანავე შეფასეს ნადირობის მოყვარულებმა და შეიარაღებმა.

მისმა ვაჟმა ექვსმ/კი გაუზოგობესა და სროლუო მამის გამოერინება. მან საკუთარი წარმოების პისტოლეტებისათვის მუყაოსგან დამზადების ნაცვლად მყარ, ლითონისაგან ჩამოსხმულ ძილზეუს მაინიჭა უპირატესობა, რაც, რა თქმა უნდა, უფრო შესატყვისებოდა სამხედრო მოთხოვნებს. მე-19 საუკუნის 50-იანი წლების ბო-

ლოსთვის გვერდს ლეფოშეს საიარაღო ფაბრიკა პარიზში სრული დატვირთვით ამუშავდა. გარდა პარიზისა, მას ბელგიამაც ჰქონდა რამდენიმე ფაბრიკა, რომლებიც

1866-69 წლებში ზეობსინებული ტიპის რევოლვერებს უშვებდა. ლეფოშეს მიღწევის რევოლვერი იყო პირველი ორიგინალური იარაღი, რომელიც უნიტარულ ლითონის პილში გამოიყენებოდა, ჰქონდა მბრუნავი დოლურა და თვითდატენვის უნარი.

გვერდს ლეფოშეს სისტემა იმდენად მარტივი და ზუსტი იყო, რომ საიარაღო სამყაროში ნამდვილი რევოლუცია მოახდინა. მისი რევოლვერების კონსტრუქცია მრავალი წლის მანძილზე უცვლელი რჩებოდა და მთელ მსოფლიოში იყო გავრცელებული.

მისი კონსტრუქციის გავლენით გარდა სამხედრო იარაღისა (შვიდგანაზიანი, დოლურის მქონე, თვითდატენი რევოლვერი), შეიქმნა სამოქალაქო დანიშნულების არაღიჯ, რომლის დოლურებსაც 9, 10, 12, 20

და 30 სავარჯიშო კი ჰქონდათ. ამ „ურჩხულებს“ (რევოლვერები, რომლებიც ძირითადად, მონადირეებსა და მოგზაურებისთვის იყო განკუთვნილი) ორი ვერტიკალურად შეწყველებული ღულა ჰქონდათ, დოლურებში კი სავარჯიშო ორთავად იყო განლაგებული. მათი კალიბრი 5-დან 12 მილიმეტრამდე მერყეობდა.

ნიმარატორის რეპოლვერი

ეს რევოლვერი კი, რომელზეც ახლა მოვითხრობთ, ხელოვნების მართლაც რომ უიშვიათესი და უშეშენიერესი ნიმუშია. ზოგჯერ ადამიანი შემიხვევით ნახვს რაღაც უნიშნებლო ნივთს, რომლის არსებობაც ადრე ვერც კი წარმოედგინა და ამოუცნობი, უჩვეულო გრძობა დაეუფლებს (კოლექციონერებისთვის, ალბათ, ნაწინია ეს გრძობა), რომელიც ვერაფრით ახსნება. იქნებ ეს ის გრძობაა, ამ ნივთის შემქმნელმა რომ ჩააქოვავა მასში, იქნებ ის აურა მოქმედებს, რომელიც ოდესღაც მის პატრონს ჰქონდა (ნივთები ხომ დროთა განმავლობაში თავიანთ მფლობელებს ემსგავსებიან); ამ იქნებ თვით ამ ნივთის დრამატული ბიოგრაფია მოქმედებს ადამიანზე, რომლის არსებობაც ქვეყნობიერად იგრძნობა. ასეთი ნივთების სამომხმარებლო მნიშვნელობა უძრავებს შემიხვევამ უკან პლანზე გადადის და ხელში გვრჩება შედეგური, რომელიც ლორეკული ნაწარმოებით უნდა აღიქვას.

ეს არაა XIX საუკუნის ფრანგული სკოლის შეარაღების ნახელათ შორის გამოჩენული და უნიკალურია. იგი შე-

კულია უადრესად ფაქიზი და ნატივი ჭკინინში, მოვარჯიშებული ოქროთი. რევოლვერის ტარი აფრიკული მარტორტის გაპირალებული რქისგანაა დამზადებული და ფორუხის თვლებითაა ინკრუსტირებული. სასლეტ კავზე მოთავსებულ ვერცხლის გემაზე რომელი ნადირობის ქალმერთის დინას თავია გამოსახული. რევოლვერის ჩარჩოზე ნათლად იკითხება სტილიზებული ორი ლათინური ასო „F“ და „L“, რაც იმაზე მეგანაშნებს, რომ იარაღი სახელობითია. ალბათ, რევოლვერი საჩუქრად შეუკვეთეს ოსტატს. თუ მის ღირებულებას, შესრულების სიორულესა და ძვირფას მასალას გათვითვალისწინებთ, ეს საჩუქარი მაშინდელ ევროპაში ვინმე გავლენიანი პერსონისთვის უნდა ყოფილიყო განკუთვნილი. ძვირფასი იარაღის საჩუქრად მითმევის ტრადიციას ხომ უხსოვარ დროს ჩაეყარა საფუძველი და დღესაც გრძელდება.

ამ რევოლვერის ნამდვილი მფლობელის შესახებ ცნობა არ არსებობს, მაგრამ მისი უნიკალურობა და იმპერატორ ფრანც-იოსების ცვეხლასწორი იარაღებისადმი განსაკუთრებული სიყვარული გაფიქრებინებს, რომ ეს ნივთი იმ ადამიანისა უნდა ყოფილიყო, რომელიც ავსტრია-უნგრეთის, ევროპის ერთ-ერთ ყველაზე ძველსა და დიდ იმპერიას 50 წელზე მეტხანს მართავდა.

გარდა მატერიალური ღირებულებისა, ფრანც-იოსების რევოლვერი, როგორც არა-აღიშვანებული და ისტორიკოსებისთვის, აგრეთვე ხელოვნებათმცოდნეებისთვისაც დაიდ ფასეულობას წარმოადგენს. მასზე საინტერესო წარწერებსა და საიარაღო დამღების ამოკითხვა შეიძლება, რომლებიც მკვლევრებს ელანა.

მსტოვრობის ისტორია საქართველოში

(გაგრძელება)

გიორგი III მეფობა – მცელლობა „საქართველოს მოღუნებული ძლიერების“ აღდგენისა

გიორგი III-ს მეფობის პერიოდს ივანე ჯავახიშვილმა „საქართველოს მოღუნებული ძლიერების“ აღდგენის მცდელობა უწოდა. მართლაც, ძველია ამაზე უფრო ზუსტი სახელი მოუძებნო დავით აღმაშენებლის შემდგომ პერიოდში საქართველოს მეფეების მოღვაწეობას.

გიორგის მეფობა გამოჩნეული იყო იმიტომ, რომ მან ვერ შეძლო პაპის – დავით IV-ს შექმნილი და გაძლიერებული მსტოვრობა ქსელის აღზევება. მეტიც, მას ხელიდან გაეცა საგარეო და საშინაო დაზვერვის მართვის სადავეები და საქართველოს ლაშქრისა და მსტოვრობის უშუალო ხელმძღვანელი, ამირსპასალარი და მანდატურთუხუცესი ივანე ორბელი მის ფარულ და ყველაზე საშიშ მოწინააღმდეგე იქცა.

ხელიდან გამეფებული გამარჯვებები

საქართველოს პოლიტიკური და ეკონომიკური გაძლიერების პერიოდი ანუ XI–XIII საუკუნეები, ყველაზე ხელსაყრელი დრო იყო მსტოვრობის ინსტიტუტის განვითარებისთვის, მაშინ, ისევე როგორც დღეს, ინფორმაციის მოპოვების ძირითადი წყარო და მსტოვრობის „კლონ-დაიოკ“ საგარეო და საშინაო ვაჭრობა და ხელისნობა იყო.

ამ პერიოდში საქართველოდან და მისი ვასალი სამთავროებიდან გაცხოველებული საპარავნო ვაჭრობა და მოძივლა იყო: ინფლითანი, ირანის, ერყიანი, სირი-ასთან, ბიზანტიასთან, ეგვიპტესთან, რუსეთთან, ვიწარლითან და სხვა უფრო შორეულ ქვეყნებთანაც. მსტოვრობა და ჯამ-უშობა ყოველთვის ორმხრივი პროცესია და თუ ქართველ მსტოვართა ხელმძღვანელებმა ვაჭრებსაგან აღებდნენ ინფორმაციას, ასევე თურქ-სელჩუკებს, ბიზანტიის და სხვა ქვეყნის მმართველებს იყენებდნენ ვაჭრებსა და მოგზაურებს საქართველოს შესახებ ინფორმაციის შესაკრებად.

ინფორმაციის მოპოვებასთან ერთად ვაჭრები ხშირად გაბეჭუბოდნენ ამ ქვეყნის მსტოვრების მიერ დაგეგმულ მკვებში და ხდებოდნენ დეზინფორმაციული ოპ-

ერაციის მიზანწილენი, სადაც ამ მოქმედებაში იმეფებოდნენ. ჭკვიანი მასპინძელი – მეფე, სულთანი თუ შაჰი, მათ დევის ვაჭრებთან წყაროდაც იყენებდა. ეს განსაკუთრებით კარგად მონიღლებს გამოსდობდათ.

XII საუკუნეში, როცა საქართველოს მეთაურობით სამხრეთ კავკასიის ვაჭრთაგან მიმდინარეობდა, საქართველოს სამეფოში მოჰყვა დიდ სახელისონი და სავაჭრო ცენტრები სომხეთის, რანისა და შარვანის, ასევე სტრატეგიული მნიშვნელობის ქალაქები: ანისი, დვინი, კარი, განმა, ბარდაგი, ბაღდაკანი, შამახია, ყაბალა და სხვ. ეს გარემოება საგარეო პოლიტიკური და სამხედრო დაზვერვის გაძლიერების საუკეთესო, მაგრამ უმეტეს შემთხვევაში გამოყენებულნი მისი იყო. ბიზანტიასა და ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებში დიდვაჭრები და ვაჭართა ამხანაგობანი, ანუ ისინი, ვისაც საკმაო შეძლება ჰქონდათ უცხოეთში სავაჭრო მიმსვლისათვის, საგარეო დაზვერვის მნიშვნელოვანი რგოლი იყო. დიდვაჭრები იყენებდნენ სამეფო კარის ინფორმაციურ უცხო ქვეყანათა საქმეებში და ხშირად ასრულებდნენ სხვადასხვა სადაზვერვო-დიპლომატიურ დავალებას.

შინადასტოვრული დაზვერვითი ოპერაციებში კი უპირველესად ქალაქის ხელისნობები, ქვეყნის შიგნით მოვაჭრები და ერთდროულ საეკლესიო პირები იყენებდნენ ჩართულნი. ამიტომაც იყო, რომ მნიშვნელოვან სავაჭრო გზებზე მღებარე ქალაქების

დაპყრობასა და მათზე კონტროლის შენარჩუნებას დიდი სამხედრო, სადაზვერვო პოლიტიკური და ეკონომიკური მნიშვნელობა ჰქონდა.

გიორგი III-ს მეფობის პერიოდში, მიუხედავად საქართველოს ზოგადი პოლიტიკურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებისა, მსტოვრობის ინსტიტუტის სისუსტის გამო მრავალი გამარჯვება გაუშვეს ხელიდან. მეტიც, მრავალი მძიმე დამარცხების მიზეზი ქართველ მსტოვართა უმეხედობა გახდა.

გიორგი III-ს მეფობის 28 წელი პერიოდში სამ არაბთაგან და განაწილებულ პითილად შეიძლება დავითი. 1156 წელს, გარკვეულად საკამათო ვითარებაში (ტახტის მემკვიდრეობით გადაცემის წესის თანხმად, დებტრე I-ის შემდეგ საქართველოს მეფობა შესაძლებელია ყველაზე მეტად მის შვილიშვილს, დავით V-ს ვაჟს – დემნა-დებტრეს ცვლიონდა) გამოეყენებულ გიორგი პირველი სუთი წელი განსაკუთრებულ სამხედრო და პოლიტიკურ აქტიურობას აღ იწინა (ყოველ შემთხვევაში, დღესთვის არსებული ისტორიული დოკუმენტები სხვას არ გვიჩვენებენ). 1161 წლის ზაფხულში, ანისის აჯობით იწყება გიორგი III-ს მეფობის მეორე, განსაკუთრებულად აქტიური სამხედრო-პოლიტიკური მოღვაწეობის პერიოდი, რომელიც 1177 წლამდე, ივანე ორბელის მეთაურობით მოწინააღმდეგეობის დამარცხებამდე გრძელდება. პირველი და მეორე პერიოდში გამოჩნეულია იმიტი, რომ აღზევებულმა ორბელთა ვაჭრმა ფაქტობრივად სახელმწიფო მმართველობის ყველა მნიშვნელოვანი „სახელი“ (თანამდებობა) დაიკავა და თითქმის ორმოცდაათი წლის განმავლობაში სამეფო ხელისუფლება იძულებული იყო, ანგარიში გაეწია მათი მოთხოვნებისთვის. ამ გარემოებამ ძალზე უარყოფითი გავლენა იქონია საქართველოს სამეფოს განვითარებაზე, რამაც ქვემოთ დავრწმუნებდით.

გიორგი III-ს მეფობის უკანასკნელმა შვიდმა წელმა მღებრებით მშვიდად ჩაიარა. ამ პერიოდში აღსანიშნავია: მის მიერ მალაღი რანგის („დარბაზის რიგის“) მოხელეებად ერთდროულ „უკავშირე“ დანიშნება; მეფის თამარსაგანდრე ქალიშვილის, თამარის გამოცხადება; ყაჩაღობისა და ქურდობისათვის სასჯელის გამოცხადება და სხვა საგარეო-საშინაო ღონისძიებების გატარებით საქართველოს მომავალი მეფეობის მაქსიმალურად მშვიდად ვითარების მოზადება.

განუწყავალი ბრძოლების წლები

1161 წლის ზაფხულის დასაწყისში, ციხე-ქალაქ ანისში ქართული ჯარის ჩაყვანა საქაიბო მძიმე დარტყმა იყო ახლომდებარე მამკადანური სამთავროს ისტორიის. ისინი საქართველოს მეფის ვასალბას ურიდებოდნენ, მაგრამ ანის-ქალაქში გიორგი მეფის პირდაპირი მმართველობის დამყარებამ უკვე ხიფათს უფლადნენ – ანისი ხიმ შაჰინიშნავი პლაცდარში იყო სამხრეთისკენ სალაშქროდ. აბოტომც 1161 წლის აგვისტოსთვის შეიქმნა თურქულ სამთავროთა კოალიცია: ხლათის მთავარ შაჰ-არმენს სუქან II, არზრუმის აბრა საღლუხი და დაირბექიანის მმართველის მთელი ეს პროცესი – საქართველოს მტრების გაერთიანება, ლაშქარად აღდგრა და ანის-ქალაქის აღება მოქცევა გამოეპარათ და უყურადღებოდ დარჩათ.

კარავი გამართული მსტოვების ქსელის აქტიური საგარეო დაზვერვითი ოპერაციებით ეს კოალიცია ან არ უნდა შემდგარიყო, ან უიღბროს შემთხვევაში, მისი შექმნის თაობაზე ინფორმაცია გიორგი მეფეს წინასწარ უნდა სცოდნოდა, რათა სათანადოდ მომზადებულიყო.

ამის გამო, როგორც თამარ მეფის ისტორიკოსი აღნიშნავს: „ყოვლადვე არაა მომლოდინე“ („ისტორიანი და აზმანი შარავანდელიანი“, ქართლის ცხოვრება, ტ. 2., გვ.7) გიორგი მეფე, იძულებული შეიქნა მცირე ლაშქრით შეებოდა მტერს. ქართული ლაშქრის სიმამაცის წყალობით ეს უთანასწორო ბრძოლა მათი სრული გამარჯვებით დასრულდა.

იმავს ისტორიკოსის ცნობით, ზუსტად ერთი წლის შემდეგ, 1162 წლის ზაფხულში ქართველებმა კარავი გამოიყენეს ანისის ხელსაყრელი სტრატეგიული პოზიცია – ღრმად გაიჭრნენ სამხრეთისკენ და არარატის მხარეში მდებარე სომხეთის ძველი დედაქალაქი დვინი აიღეს და „ველეა დეცხოვრებნი, ქრისტიანები გარდა, დაწაიციეს. მრავლის ნადვლითა და ტყვეებით დატვირთული ქართველითა ძლევათაჲნი მხდრიდა შინ დაბურუნა“ (ივანე ჯავახიშვილი, „ქართველი ერის ისტორია“, ტ.2, გვ.233).

ამის საპასუხოდ იმავე წელს, მამკადანურმა კოალიციამ, ახლა უკვე სამხრეთ-აღმოსავლეთის – სპარსეთის მხრიდან, იდეოლოგი აბაგიასა და სულთან არსლანის მეთაურობით, კვლავ დევისებური და მოულოდნელი შეტევა განახორციელა, რანის გავლთა საქართველოს საზღვრებში შეიშოჭრა, გავის ციხე დარბია და

ახლომახლო ყველაფერი მოაიხრა. მოულოდნელობისგან გაოგნებულმა გიორგი III-მ გვიან მოხერხდა ჯარის შეკრება, თუმცა სანამ ის გავის ციხეზე მივიღდა, მტერი უკუნებლად და დაუსჯელად გაქცა. საქართველოს ჯარის და მის ამირსპასალარის ივანე ორბელის უკან დაღვევება ვერ გაუზღვაო. თავად გიორგი მეფეს კი, თამარ მეფის ისტორიკოსის ცნობით, იდეოლოგიულმა ცხენის სადავკე დაუგვიხს და ძალზე უსუსური არგუმენტით – მტერი გაქცა და სისხლის ღურა რაღა საჭიროაო, მტრის დაღვევება არ დაანებო. მეფეც დაწყებულა, ლაშქარი დაითხოვა, მცირე ამალა დატოვდა და საზღვიოდ მზადება პრდასა. ქართველი ისტორიკოსი ასე აღწერს ამ ამბავს: „და არა მოუშვეს მტერეულთა ამისთა: – ვინაჲთაჲ გაქცეულა სულტანი ყოვლითა სითა მისითა, ნურად აღზუავებულ მკადრებლობ ღმრთისა... ვინაჲთაჲ მეფე ცნობითა ბრძენი მომშენი იყო, დამორბილებული კუალად ეყო, გამტრული ლაშქართა თვისსავე შეებასა, სიხარულსა და ნადირობასა“ („ისტორიანი და აზმანი შარავანდელიანი“, ქართლის ცხოვრება, ტ. 2., გვ.12).

მთლიან ზუსტად დასახელი მიზეზი, რის გამოც ქართული ლაშქრის მეთაურებმა მტერი დაუსჯელად გაუშვეს, თუქცა ერთის თქმა კი დანამდვილებით შეიძლება: ეს გადაწყვეტილება ნამდვილად არ ემყარებოდა მსტოვების ინფორმაციას. საყურებელია, რომ მანდატურთხუცესმა ივანე ორბელმა გაქცეული მტრის კვლავზე შევერებოც კი არ გავაზანა. სხვა შემთხვევაში, ქართველი დიდებულები გაქცემუდნებოდნენ, რომ მამკადანური კოალიციის ჯარი ძალზე დიდი მოშობი და არაორგანიზებულად იხვედა უკან და ვზადვავა სურსათ-სანოვაგეს, ტყვეებსა და ნაღაფარს ტყვეება, ხოლო ერთ-ერთ ადიდებულ მდინარესთან დიდხანს შეეყოფნენ კიდევ: მტრის დასახველად განაამაზე უკეთესი ფაზი შეიძლება კაცმა ინტროსო? მაგრამ საქართველოს ლაშქარმა ვერ გამოიყენა მტრის განადგურების ეს შესანიშნავი შესაძლებლობა.

ქართველი მსტოვებისა და მათი უშუალო ხელმძღვანელების, ივანე ორბელის უშუქლების გამო საქართველოს სამეფო და გიორგი III კვლავ არასასაზრიბოლო მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ. სამეფოად, დიდი ზეობი სუვევდა ახლო აღმოსავლეთის მამკადანურ სამთავროებში.

„აკაცი მოგვი და ტრული, მცენიერი საქმისა“...

მტრის გაქცევა ბრძოლის მოგებად ჩათვალა საქართველოს მეფემ და მცირე ამაიით ღორე-დმინისის მიუშემა წადირობასა და დროს ტარებას მამკადანურ კოალიციის მხრიდან. მამკადანური კო-

მამკადანთა კოალიცია კი ხლათის მფლობელის შაჰ-არმენს სუქან კუტუბის ძის და მარალის პატრონ აყსანკორის ძის მუქარბაა შემოერთების ხარჯზე, კიდევ უფრო გაძლიერდა. 1163 წლის იანვარ-თებერვალში მათ უფრო დიდ სამხედრო ოპერაცია დაგეგმეს და მიზნად დაისახეს საქართველოს გავლენის სფეროსის შევიწროება, რისთვისაც მონღოლების ჩრდილოეთი სომხეთიდან გიორგი III-ს საბოლოო განდევნა. მიზნის მისაღწევად მათ საუკუნეების მანიძლზე ნაცად ზრებს მიმართეს და ჯამუშ-მსტოვების გამოყენება განიზრახეს. საჭირო იყო საქართველოს დაშლის რაიფუნობისა და ბრძოლისუნარიანობის დაღვრა, რის შემდეგაც მეფის სასაზე თავდასხმის მიზანშეწონილად უნდა გადაწყვეტილიყო. აბოტომც ხლათის სულთანამ გიორგი მეფეს, თვალის ასახვევად და ყურადღების მოსაზუნებლად, ვითობდა ელნ-მოციქულები, სინამდვილეში კი ჯამუშ-აემაგები მიუშვანა.

თამარ მეფის იმპროვიზოცი იმდენად მსატრეულად და დამაჯერებლად აღწერს მამკადანური კოალიციის ამ სადაზვერუო ოპერაციას, რომ კარგი იქნება თუ მოუვსქნებ.

იმ დროს, როცა გიორგი მეფე: „...მცირედითა ლაშქრითა მონადირე და მხიარული დაგა მორისი მათაა ლორისა და დმინისისთა, რომელსა წინაშე მოსრული მოცოცა მოციქული სულტნისა, კაცი მოვიდა და ტრულე, მცენიერი საქმისა, ამხილველი და გამომხილველი ლაშქართა დგომისა... ამან, სახვე ყვირსა გამოცელმანს ლაშქარისან, მოისინა ფორენი და აფრინდა, და მივიდა წინაშე სულტნისა და აბაგავისა, და მტრულმანდ ესერო თქვა: – აჰა ფაზი კულად-გუგისა ჩუენისა! უკეთუ აწ არა მიხუდეო, სხვა ფაზი ველარა მპოვიო.“

ვინააიავი იხილა მცირედითა მგლონი, ვანლაღებული ამისს ზედა... ღამისამაჲ ფაზა განთიადისსა მძინარეო ზედა დამსმხილ ექვნის ესერო, რომელ მეფემან ძლიითა იხუება სწრბა შეტურვისა და ამხუადნებდა“ („ისტორიანი და აზმანი შარავანდელიანი“, ქართლის ცხოვრება, ტ.2., გვ.13).

როგორც ირკვევა, სულტნის ჯამუშში ძალზე გამოცდილი ყოფილა მსტოვრობის, განსაკუთრებით სამხედრო დაზვერვის საქმეებში და კარვადც „გამოხილია“ ქართველი ლაშქარი, დაუდგინდა მისი მცირერიცხოვნობა და არასაპრობოლო განწყობა. თავდასხმის დროც შესაბამისად იყო შეჩურქული – „ფაზი განთიადისა“. თავდასხმა იმდენად მოულოდნელი აღმოჩნდა, რომ გიორგი მეფე ძალას ვადუნარა დატყვევებას. დიდი ფოცაგარებში ქართველი სამხედრო. მამკადანური კო-

ალივის მეთაურებს კი ეს გამარჯვება იკმარეს და უკან გაბრუნდნენ.

არაბი ისტორიკოსი იბნ ალ-ასირი, ქართველი კოლეგისგან განსხვავებით, კოალიციის ამ გამარჯვებას ცოტა სხვანაირად აღწერს. მისი სიტყვებით, ერთი ქართველი დიდებულთაგანი ფარულად მივიდა ილიდუგუზ ათაბაგთან, მაჰმადიანობა მიიღო, წარუქვა მაჰმადიანთა რაზმს და მოალატურად ზურგიდან დაესხა თავს საქართველოს ლაშქარს. ამ ლალატს გადაუწყვეტია ბრძოლის ბედი.

ამ შესთხვევაში მთავარი ის კი არ არის, გამაჰმადიანებელი ქართველი მოალატის თუ სულთნის ელჩ-გამგზავის გამო რომ დამარცხდა გიორგი III, არამედ სამწუხაროა ქართველი მსტორიკოსის უსუსურობის მორიგი გამოვლინება. ამ მაგალითებით კარგად ჩანს, რომ გიორგის ამ მეფობის პერიოდში სახეზე იყო „მტრის მოდარაჯეობის“ (ანუ საზღვრისპირა რაიონებში განლაგებული მშვერავების), საავტო-პოლიტიკური და სამხედრო დაზვერვის ერთიანი სისტემის სრული კოლფასი და მოშლა. ერთი მხრივ, მეფის ხელისუფლების გამოეპარა მტრის ვაშუშების თუ ქართველი მოალატე დიდებულების მოქმედებები, ხოლო მეორე მხრივ, ქართველმა მშვერავებმაც ვერ შეძლეს ეფექტიანი სადაზვერვო ოპერაციების ჩატარება მტრის ზურგში და მათი ზრახვების დროული შეტყობა.

1163-1175 წლებში კვლავ გრძელდებოდა ბრძოლები საქართველოს ყვანდავითი მხარეების შემოსაშტკეპებლად. დაპირისპირების მთავარი ობიექტი კვლავ ციხე-ქალაქი ანისი და ღვინი იყო. ბრძოლა გარდამავალი წარმატებებით მიმდინარეობდა. გიორგი III-ს უპირდა სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი, მაგრამ ტერიტორიულად დაცლებული მხარეების მართვა. ამის მიზეზი კი ის იყო, რომ მისი სახელისუფლო აპარატი, უპირველესად კი სამი ძირითადი მიხედვით: პირველი ვახობი მწიგნობართუხუცესი-ჭჳონდიდელი, ამირსასალარი და მანდატურთუხუცესი, სხვადასხვა მიზეზთა გამო, ძალზე უნათოდ ხელმძღვანელობდნენ ლაშქარსა და მსტორებს. უპირველესად ეს 1156-1177 წლებს ეხება, ამ პერიოდს, როცა საქართველოს მეფეს ურთულესი საგარეო და საშინაო პრობლემების გადაწყვეტა უხდებოდა.

ვაკისხენით, დავით აღმაშენებლის ზეობის პერიოდში, რა წარმატებით ხელმძღვანელობდა გიორგი მწიგნობართუხუცესი-ჭჳონდიდელი სამწყობლის ციხის „მოხარავს“ და სხვა სადაზვერვო თუ საჯანისო ოპერაციებს. გიორგი III-ს კი 1177-1178 წლებამდე აშკარა ერთგული და განსწავლული ქვეშევრდომები ცოტა თუ ჰყავდა.

როგორ ეძებდა ამერიკის დამხვერვა... ჭორებს

1987 წელი იდეა, ავღანეთში ომი დასასრულისკენ მიდიოდა. საბჭოთა არმია ვეღარ უძლებდებოდა პარტიზანების შშობლევებს. მარცხი, მარცხი მოხდა კვლავ. ყოველ წუთს ილუზორდნენ ავღანეთის მივებში, კაცმა არ იცის, რისთვის გაგზავნილი და სასიკვდილოდ განწირული საბჭოთა ახალგაზრდები. საიდუმლო არ არის, რომ ავღანელ პარტიზანებს თან-ამედროვე იარაღითა და ფულით ამერიკელები ამარაგებდნენ. მათ ყველაფერი გააკეთეს იმისთვის, რომ საბჭოთა კავშირი ღრმად ჩაფლულიყო „ავღანეთის ჭობში“.

ადრისკვლირი კალენდრით, 2007 წელი „წითელი გოგის“ წელია, ცხოველდმან, გოგონა (ტახთან) ერთად, უკრავდებულ თითქმის არავინაა დარჩენილი, მათ შორის ცხენიც. შეიძლება თქვას, რომ თუ კაცობრიობის ისტორია ომების ისტორიაა, მაშინ ცხენსაც, ამ კვილშილად და ღამს ცხოველსაც, უნდა დავუფასოთ საუკუნეების მანძილზე გაწეული შრომა. ომი ცხენის გარეშე დასაბოლოებ თივება, რაც „უმატარდელი ქორწილი“ (იმედა, სასატარდობები არ ვგუქვნენ). თუქცა არსებობს ისეთი რელიგური

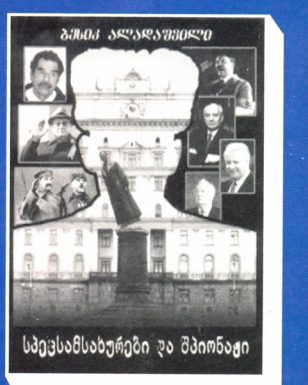
და კლიმატური სიწნელები, მოუვლოებით მივებისა და უღლებილების სახით, საღაც ცხენიც კი უძღურება.

აი, ამ დროს გაბდის „საიძარ სცენაზე“ ბიოლოგიური საცერება – ჯორი, რომელსაც უცხოელები „მულს“ ეძახიან. საინტერესოა ჯორის „გენეტიკური საიდუმლო“ – ის „ამაკაკი“ ვირისა და „ქალი“ ცხენის „დადი სიყვარულის“ ნაყოფა და როგორც წესი, შობამოპირის არ ტრევებს. მას ამერიკის დაზვერვაში მივრევთ „ვლენის“ ეძახდნენ. ჯორი ოდივან გამოიყენე-

წიგნის ავტორის შესახებ

ბესიკ ალადაშვილი დაიბადა 1959 წელს, მიღებული აქვს უმაღლესი ეკონომიკური და თეორიული განათლება. ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი. პროფესორი. თითქმის ორი ათეული წელია, ღვქეებს კითხულობს უმაღლეს სასწავლებლებში.

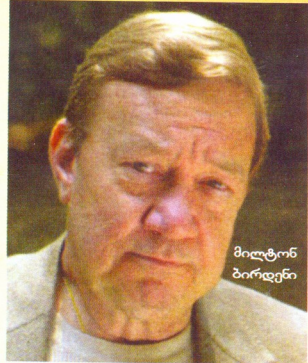
მუშაობდა: სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში მეცნიერ-თანამშრომლად, სექტორის გამტე; საქართველოს ერთგული უშიშროების საბჭოში (კურარებდა საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების საკითხებს); მინავან საცქთა სამინისტროში დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილედ; სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროში – დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილედ. იყო „ქართული არმიის განვითარების ფონდის“ გამტეობის წევრი. სამხედრო წოდება უშიშროების უფროკონიკი. დაასრულა აშშ-ის „ფვშ“-ს „ორგანიზებულ და საფინანსო დამამკლთან ბრძოლის“ სემინარ-კურსები.

ეკონომიკის და გეოპოლიტიკის თემაზე გამოქვეყნებული აქვს მრავალი სამეცნიერო და საგანთი სტატია. სტეკსამსახურების ისტორიასა და დღევანდელ პრობლემურ საკითხებზე გამოქვეყნებული აქვს ორმოცდაათზე მეტი სტატია.

იკითხეთ იგნის პალაზიკვი!

ან დარკამთ 42-43-40 და მიიღეთ იგნი სალში, ფანანაგაბის ბარკეშ

მიხეილ ბიორიძე

„ვახეველიყო“ საგარეო და სამხაი პოლიტიკურ და ფინანსურ პრობლემებში.

თავის მხრივ, აშშ-ის ადმინისტრაცია სისტემატურად უზრდიდა ავღანელ პარტიზანების სამხედრო დახმარებას, რაც წვლილში დაასვლიდა 60 ათას ტონა შეარაღებას აღწევდა. ეს უზარმაზარი ტვირთი, ურთულესი მარშრუტებით პაკისტანიდან ავღანეთში, 5-6 ათას მეტრის სიმაღლეზე იყო გადასატანი და დასვლითი 250-300 საიდუმლო ბაზაზე გასანაწილებელი. იმ პერიოდში ცს-ს რეზიდენტი ავღანეთში მილტონ ბირდენი იყო, რომელიც პირადად ხელმძღვანელობდა ამ ოპერაციებს...

ჩვენი ფსიქო: მილტონ ბირდენი დაიბადა 1939 წელს, სამხედრო სამსახურს გადიოდა აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებში, რომელიც 1964 წელს დაასრულა. იმავე წელს ჩაირიცხა ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტოს შემადგენლობაში როგორც ოპერატიული ინაშპრომელი მსახურიდან პინკონგსა და შვეიცარიაში, ხოლო შემდეგ ნიგერიაში, სუდანსა და დასავლეთ გერმანიაში უკვე დაზვერვის რეზიდენტი იყო. ავღანეთის ომის გადაწყვეტ ფაზაში, 1986-1989 წლებში, ცს-ს დირექტორის უფლებამოსილებას პირადი დავალებით, ბირდენი ისლამაბადიდან (პაკისტანი) ხელმძღვანელობდა ამერიკის დაზვერვის საიდუმლო ოპერაციებს ავღანეთში. 1989-1992 წლებში ცს-ში ხელმძღვანელობდა იმ განყოფილებას, რომელიც საბჭოთა კავშირისა და აღმოსავლეთ ევროპის წინააღმდეგ გატარებულ ოპერატიულ-აგენტურულ ღონისძიებებს დაჯილდოებულა ცს-ს უმაღლესი ვილდოთი

„დაზვერვაში მიღწეული დამახასიათებელი მისათვის“.

– ეს უროულესი სატრანსპორტო ამოცანა შემდეგნაირად წყვეტიდა: ტრალიერებიდან და სატვირთო ავტომობილებიდან ტვიცაწამალა და შეარაღება ოტვირთიდან მსუბუქ პაკეტებსა და ვიპეტებს. შემდეგ კი 3-4 ათას მეტრ სიმაღლეზე ვიპეტზე ასა ვიპეტების გარეშე 60 ათას ტონა შეარაღებას როგორც მაწვდინდნენ მიუვალ მივების დაბანაკებულ ავღანელ მოვაკავლებს? ტვიცაწამლის გარეშე პარტიზანები ძაღველ დამარცხლებდნენ. ვანმითი ვიპეტ შეუღალა 70-80 კმ ტვირთი რამდენიმე საათი ატონა, რაც დიდი შეღავათია მებრძოლებისთვის.

ცს-ს ყოველწლიურად რამდენიმე ათასი ვიპეტ სჭირდებოდა, რომელიც ძირითადად ჩინეთი ყიდლობდნენ და პაკისტანში განლაგებულ სამხედრო-საწვინიელ ბაზებზე გადაჰყავდათ. პარალელურად ავღანეთიდან ახალგაზრდა პარტიზანები – მიმაველი მეტროლები, ანუ „მძლილები“ ჩამოჰყავდათ, რომლებიც ვიპეტებს წვრინდნენ. ორივე ჯგუფი ერთმანეთს ვიპეტებს აწვადდნენ ბრძანების შესრულებას. ამ დროს მივაიპი იყო, სწოლისა და ავუიქტების ხმაზე ვიპეტ ცხენით არ დამტონხალიყო და ავუიქტზე... ჩამუდარიყო. მეტად სანტრესი იყო ვიპეტის შესყვადის პროცესი. დაზვერვის რეზიდენტი ბირდენი ცს-ს მივაიპი ოფისში, ლენკინიმი ავღანეთსა დასაკუთრებთ საიდუმლო „შიფრ-დეკემას „წინინტელ“ ვიპეტ – სადაც მივეუღლი იყო... ვიპეტს ვიპეტის შესყვადზე“. თავის მხრივ, ცს-ს შტაბშიაა ძალ-ღონეს არ იშურებდა, რათა სასწრაფოდ მივეუღლიანა საჭირო რაღვინების ვანმინილი ვიპეტები.

ვადაჰარბული არ იქნება თუ ვიტყვი, რომ ამერიკის დაზვერვის ამ, ერთი მუხეცენი კურიოზუბადა „ვიპეტის საიდუმლო ოპერაცია“ დიდი წვლილი შეიტანა საბჭოთა არმიის დანგრეებასა და კომუნისტრი იმპერიის დაშლევვაში. ავღანელ მოვაკავლებს კი მართლაც ვიპეტებსა მოვაებინეს „შეგუგუბიან“ ომი. აშშ-ის სამხედრო უწყება დღესაც იყენებს ვიპეტებს ავღანეთის მივებში მიმაღული თალიბანების წინააღმდეგ საომარი ოპერაციების დროს.

ჩვენი „ადიდა მეგობარმა“ რუსეთის თავდაცვის მინისტრმა სერგეი ივანოვმა ბოლი წლებში რამდენიმე ასეული ვიპეტ შეუბინა სამხედრო დაზვერვის სპეციალური დანიშნულების რაზმებს წყნეთის მივებში ტვირთის გადასაზიდავად.

ამიტომ არ გაეცვიარეო, ვიპეტები მარტო კახეთში კი არ არიან დაგვსებული, ვამეტრინაში, ქაქულსა და მოსკოვშიც დიდ პატივს სცემენ ამ ვიპეტ „მისი ხიმა-ღილებს“. ამის შემდეგ ხომ ნამდვილი გუთნით ვიპეტებს აღმოსავლურ კალენდარში საპატიო ავდილი?

განსი ალადავილი

ბოდა როგორც ძალზე აქტივი და გამძლე გაიწვევი ძალა. საუკუნეების მანძილზე ცხენი და ვიპეტ საჭაროველიდან მრავლად გაჰყავდათ გასაყიდად უცხოეთში. მაღალ მივებში ომის დროს, მათ უფრო 4-5 ათასი მეტრის სიმაღლეზე, ვიპეტ შეუცვლილი სატრანსპორტი საშუალებაა. სადაც ცხენიც კი ძალი იღვება, რომ არავინ ვიპეტა, „სტილიტას“ მარკის ვიპეტზე, ერთადერთი ვიპეტა, რომელსაც ძალუქს მძიხე ტვირთის დაუვალავი ზიდავა.

მიან ავღილებში ბრძოლისას ვიპეტ ყოველთვის შეუცვლილი იყო. მეორე მსოფლიო ომის დროს, როდესაც კავკასიისთვის გადაიწყვეტი ბრძოლის მიმდინარეობა, საბჭოთა კავშირის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისიის ლენკინიმი ბერისა ბრძინით ბაქერანაში შეუქმნა ამერიკაეკების ოპერატიული ვიპეტის საბო-აღმინისტრიო სადაზვერვო-დირექტიული ქვედანაყოფი – მიმაველი ენ-კავდეღის სპეცნაში. ამ სპეცდანაყოფების უშუალო ხელმძღვანელი კი ცნობილი საბჭოთა „ტრანსპორტი“ და „ავი-ვერისების მევე“ გენერალი სოლბლატოვი გასლდათ. მათ ევალებოდათ კავკასიის მივებში უღელტეხილებისა და საცაღველხი ბილ-იციების დაცვა სახელგანთქული ვერმანული საბო-სამხედრო დანაყოფის „დელო-ვაისის“ შემოტყვეებისაგან. ვინახა და ქარბუქში მიმდინარე ბრძოლებში ერთადერთი სატრანსპორტი საშუალება, რომლითაც არ-ავის, ტვიცა-წამლისა და სურსათ-საწვინების გადაზიდვის საბჭოთა მებრძოლები ახერხებდნენ, სწორედ ვიპეტ იყო.

ეს გამძლე პირუტყვი შემდეგმ წლებშიც „აკტიურად მონაწილეობდა“ საბრძოლო ოპერაციებში.

ავღანეთის ომის ძირითადი ტრანსპორტი

„ავღანეთის ზაფანი“ ბოლი და ყველაზე მძიხე დარტყმა იყო საბჭოთა იმპერიისთვის. ამერიკამ ძალზე ოსტატურად „მო-სილა“ ავღანეთ „აბად“ და კრებულს საშუალება მისცა უფრო და უფრო ღრმად

მარჯვნივ ჯარისკაცები...

A-10A თუ Cy-25

არც ერთი იყო მთლად ამერიკული და არც მეორე სულ რუსული, - ორივეს ქართული ხელი, გული და ჭკუა ერია!

ორი „ნალი“ მოიერიშის ვირტუალური „ორთაბრძოლა“ 30 წელია გრძელდება

1973 წლის თებერვლის ერთ სუხსიან დღეს მოსკოვში, სუხის საკონსტრუქტორ ბუროში შეკრებილი ინჟინრები სიხარულს ვერ მალავდნენ. მათ რამდენიმე წუთით ადრე საბჭოთა სამხედრო დაზვერვის წარმომადგენელმა მათთვის სადაზვერვო ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ აშშ-ში გადარწმუნებულ სერიულად გამოეშვათ ექსპერიმენტული მოიერიშე თვითმფრინავი YA-10A...

წესით, რატომ უნდა გასარბული საბჭოთა კონსტრუქტორებს სავარაუდო მიწინააღმდეგის მიერ მორიგი საბრძოლო თვითმფრინავის გამოშვება? ზეიდის მიხედვით ის იყო, რომ აშშ-ის სამხედრო-საკაცრო ძალებმა უპირატესობა სწორედ Fairchild-Republic Corporation-ის YA-10A-ს მანიჭა და არა Northrop Corporation-ის A-9A-ს. საბჭოთა კონსტრუქტორებს მამინ მამინდათ, რომ YA-9A საფრენოსნო-ტექნიკური მონაცემებით ბევრად ვაობდა YA-10A-ს და იგი რომ მივიღოთ შეიარაღებაში ამერიკელებს, მამინ ახალშექმნილი საბჭოთა მოიერიშე თვითმფრინავს Cy-25-ს ბევრად უფრო სერიოზული მტრად ვცნობდით.

ახალგაიერი კონკურსი გაიარა Cy-25-მაც, რომ გაუმარჯვა. მისი კონკურენტები იყვნენ აკოლუვის ЯК-28ЛШ, მქოიანის МиГ-21ЛШ და ილიუმინის Ил-102. აქედან ყველაზე სერიოზულ კონკურენტს ეს უკანასკნელი წარმოადგენდა, რადგან იგი, ისევე როგორც Cy-25, თავიდან იქნებოდა როგორც „ნალი“ მოიერიშე თვითმფრინავი; აკოლუვისა და მქოიანის მოიერი-

შემა კი, პრაქტიკულად, გადაკეთებულ გამანადგურებლებს წარმოადგენდნენ.

თუკი შევადარებთ, Ил-102 უფრო YA-10A-ს წააგავდა, მასვეთ მძიმე იყო და უფრო მეტი შეიარაღება მაქონდა, ხოლო Cy-25 და YA-9A ერთ ამკლუაში გადიოდნენ. როგორც აღმოჩნდა, ამერკელებს სამხედროებმა არჩევანი უფრო მძიმე მოიერიშეზე გააკეთეს, საბჭოთა გენერლებმა კი უფრო მსუბუქზე.

გასული საუკუნის 70-იანი წლების ბოლიდან იწყება ის 30-წლიანი პაქეობა, რაც დღემდე გრძელდება ამერიკულ A-

10A-სა და ყოველ საბჭოთა Cy-25-ს შორის (ენა არ ვებრუნება, Cy-25-ს რუსული ეწოდოთ, რადგან ყველა საბრძოლო Cy-25 ხომ მხოლოდ თბილისის საავიაციო ქარხანაში ივებოდა).

პირველი საცდელი YA-10A პერში 1972 წლის 10 მაისს აფრინდა. Cy-25-ის პროტოტიპმა T-8-1-მა კი პირველი გაფრენა 1975 წლის 22 თებერვლს განახორციელა. YA-10A-ს შექმნის პროგრამა არ ყოფილა დიდად გასაიდუმლოებული და მის შესახებ ამერიკულ პრესაშიც იწერებოდა. ამიტომაც საბჭოთა სამხედრო დაზვერვის

შეტივაზე გადასული მოიერიშეები „ზვიგინის კბილებით“ აზინებდნენ მინაზე მყოფთ...

- ГРУ-ს არ გასჭირებდა მასზე ინფორმაციის შეროება. აშშ-ისგან განსხვავებით, საბჭოთა კავშირს ახალი ტექნიკის შექმნა, რა თქმა უნდა, უცკერესად გასაიდუმლოებული ჰქონდა. ამიტომაც Cy-25-ის პროტოტიპის ფოტო ამერიკულმა დაზვერვამ პირველად მხოლოდ 1977 წელს მოიპოვა. ამერიკულმა კომისიურმა სადაზვერვო თანამებრამ გამოსაძვლი ავირდომ რამენსკოეზე (მოსკოვიან ახლის) ფოტო გადაუღეს ანგარიან გამოფერებულ ახალ საბ-

ჭოთა თვითმფრინავს, რომელსაც მოგვიანებით NATO-ს კლასიფიკაციით Frogfoot-ი („ბაყვის ფეხი“) შეარქვეს.

ამერიკულ მთვინეებს კი ოფიციალურად უწოდეს A-10A Thunderbolt II. მინიშნება, რომ ის მჭირე „ტანდერბოლტი“ იყო, მიხრტიმ გაკვირდა, რომ მჭირე მსოფლიო ომის დროს უკვე არსებობდა ამერიკული გამანადგურებელი თვითმფრინავი P-47, სახელად „ტანდერბოლტი“. არ ვიცი, იცის თუ არა ჩვენმა მჭითხველმა, რომ ის პირველი გამოპელერაინი და შიდაწვისძრავიანი ამერიკული გამანადგურებლის (რომელიც მჭირე მსოფლიო ომის ცველაზე დიდი და ძლიერი გამანადგურებელი იყო) შემქმნელი ჩვენი თანამშაბმული, ცნობილი ავიაკონსტრუქტორი ალექსანდრე ქართველი (ქართველიშვილი) იყო (მასზე „არსენალის“ 2005 წლის №6-ში დაწვრილებით ვწერდით).

ალექსანდრე ქართველიშვილი 1974 წელს გარდაიცვალა. ზოგიერთი ამერიკული წყაროს ინფორმაციით, სიცოცხლის ბოლოს იგი კონსულტანტად მიიწვიეს „ფერჩაილდ ინდასტრისში“ YA-10A-ს პროტოტიპის შესაქმნელად.

ასე რომ, ძალიან საინტერესო და საგულისხმო მებრძობდე მდებარეობ, თორბე არც Cy-25 ყოფილა მძლადანად რუსული და არც YA-10A მძლად ამერიკული, ორივეს ქართული ზელი, გული და კეკვა ერია – თუკი Cy-25-ს თბილისში აწყობდნენ, YA-10A-ს კონსტრუქციის შემქმნაში ასევე ქართველი კონსტრუქტორს მოქვდვის წვდოლი არ არის გამოირცხული, YA-10A-სთვის „ტანდერბოლტი II“-ის დარქმევა ალექსანდრე ქართველის დამსახურბაც იყის, რადგან პირველი „ტანდერბოლტი“ ზომის საყვარელ და მრისხანე გამანადგურებელს P-47-ს ჯერ კიდევ მჭირე მსოფლიო ომის დროს დარქვა.

1976-84 წლებში 707 ცალი A-10A აწყვეს, რის შემდეგ მისი სერიული წარმოება შეწყდა. მისგან განსხვებებით Cy-25-ის მძლდეფიკაციების წარმოება დღესაც გრძელდება.

თბილისის საავიაციო ქარხანაში აწყობილი პირველი მთვინე მპრველად პერში 1979 წლის 18 ივლისს აფრინდა „აქლის“ აეროდრომიდან (რუსთავის მიმართულებით). მას შემდეგ თბილისში აწყობილი იქნა (როგორც „თბილავიამშქმში“ აცხადებენ) არანაკლებ 980 ცალი მთვინე Cy-25-ის რამდენიმე მძლდეფიკაცია (დამსლოებით 150-მდე ორადგლიანი სასწავლო-საბრძოლო Cy-25VB, ჟოლან-უდეს საავიაციო ქარხანაში აიყო).

ამერიკულ და საბჭოთა მთვინეშების ზომების და მასის შედარებისას უპირატესობა ოკენისვადმელის მხარეზეა.

A-10A-ს სიგრბე 16,26 მ-ა, ფრთავამდლობა 17,53 მ, ხოლო ფრთების ფართო-

A-10A-სა და Cy-25-ის პილოტის კაბინები

ვირაჟში გადასული „ტანდერბოლტი“ „საფანგებს“ ისერის „სტრეელას“ მოსაგერიებლად

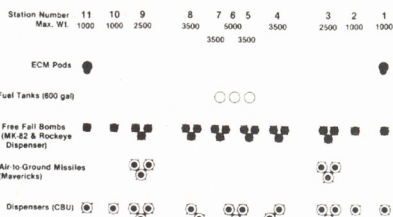
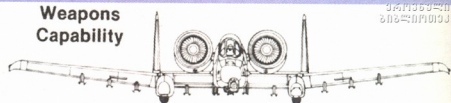
Cy-25-ს A-10A-სგან განსხვებებით ავიამზიდზე დაჯდომა და აფრენა შეუძლია. სამაგერიოდ, „ტანდერბოლტს“ პიერში სანვებით განყოზის სისტემა აქვს

Наименование	Управляемое ракетное вооружение воздух - воздух	Количество
P - 60	✕	2
X - 25 MLT	○	4
X - 25 Л	✕	2
X - 25 ЛД	○	4
C - 8 КОМ. Т	⊗	160
C - 130 Ф. Т	⊗	40
C - 24 Б	✕	8
C - 240 ОФМ	○	8
КАБ - 500 КР	⊗	32
АБ - 100	○	10
АБ - 250	○	10
АБ - 500	○	8
РБК - 250	○	8
РБК - 500	○	8
КМГУ	○	8
ЗБ - 500	○	8
ГШ - 36 (строитель)	□	1
СППУ - 22	○	4
ПТБ - 800	○	4
ПТБ - 1150	○	4

Weapons Capability

ბი კი 47 კმ. იფივე მონაცემები Cy-25-სთვის შედგენიარად გამოყურება: სიგრძე – 15,36მ, ფრთაგამოღობის – 14,36მ, ფრთის ფართობი – 33,7 კმ. ერთი ეგაა, რომ Cy-25 A-10A-ზე უფრო მაღალაა, 4,8 მეტრი 4,47მ-ის წინააღმდეგ, რაც იმითაა გამოწვეულია, რომ ამერიკულ მოიერიშის ერთის ნაცვლად, ორი პატარა კალი აქვს.

ცარიელი Cy-25 9,5 ტონას იქონის. მისი ნორმალური ასაფრენი მასა 14, 6 ტონაზე აღის, მაქსიმალური ასაფრენი კი 17,6 ტონას უტოლდება. ცარიელი A-10A თითქმის 2 ტონით უფრო მძიმეა (11,6 ტ), მისი ნორმალური ასაფრენი მასა (14,8ტ)

დიდად არ განსხვავდება საბჭოთა მოიერიშისგან, თუმცა მაქსიმალური ასაფრენი მასით (22, 2ტ) იგი უკვე დიდად (4,6 ტონით) აჭარბებს კონკურენტს.

ორივე მოიერიშის საწვავის შედაგუბებში დაასლოებით ერთი და იმავე რაიონობის საავიაციო ნაფთა მიტყეს (4853 კგ A-10A-ს და 5000კგ Cy-25). ორივე მათგანზე შეიძლება საწვავის დასატებითი ავარების ჩამოკიდება.

მაქსიმალური სიჩქარის მიხედვით Cy-25 (975 კმ/სთ) ჯაბნის A-10A-ს (834 კმ/სთ), თუმცა ამ მძვერებულს მოიერიშე თვითმფრინავისთვის დიდი მნიშვნელობა არა აქვს,

მით უმეტეს, რომ პილონებზე ბომბებისა და რაკეტების ჩამოკიდების შექმდე მათი სიჩქარე მნიშვნელოვნად ეცემა (650-700 კმ/სთ-მდე).

ამ ამერიკულ მოიერიშის 10 კმ-ზე მაღლაც შეუძლია ფრენა, რადგან მისი პილოტის კაბინა პერემტულია, მაშინ როდესაც Cy-25-ის კაბინა არაკერემტულია და მისი ფრენის ზღვარი 7 კმ-ს შეადგენს. თუმცა ეს სულაც არ არის საბჭოთა მოიერიშის ნაკლი. მოიერიშე თვითმფრინავს იმტომ პეტია „მოიერიშე“, რომ მან საბრძოლო ნაკადებში მქონასთან ახლოს უნდა შესსრულოს და არაფერი ესაქმება სტრატოსფეროსთან ახლოს. 10 კმ-დან დამოებოა სტრატეგიულ ბომბდამშენებელსაც შეუძლიათ.

და აი, მივედით ყველაზე საინტერესო საკითხამდე – ონი მოიერიშის შეარაღების შედაგუბამდე.

ფაქტობრივად, „ტანდერბოლტა“ მძლავრი საავიაციო ქვეტყის ბაზაზე შექმნილი საბრძოლო თვითმფრინავის შობამდეუბას ტოვებს. მის ცხვირში დაყენებული შეიდელოიანი სწრაფმსროლელი საავიაციო ქვეტყეა GAU-8A Gatling-ი, 1350 ცალი 30 მმ-იანი კალიბრის ტურვიან ერთად, 1723 კვ-ს იქონის. მისგან მაქსიმალური სწრაფობის ტემპი 4200 გასროლაა 1 წთ-ში (არსებობს სროლის უფრო ეკონომიური ტემპიც – 2100 გასროლა 1 წთ-ში), რომ-

ალექსანდრე ქართველის პირველი „ტანდერბოლტა“ მეორე მსოფლიო ომისდროინდედ ერთ-ერთ ყველაზე დიდ და მძლავრ გაბანადგურებელს P-47-ს ერქვა. საავარუდოდ, სწორედ მისი ინიციატივით ეწოდა „ტანდერბოლტი II“ რეაქტოულ მოიერიშე A-10A-ს, რომლის შემქმნელ კონსტრუქტორებს ალექსანდრე ქართველი უწევდა კონსულტაციას.

ლის დროსაც უკუდარტყმის ძალა 7 ტონას აღემატება! ასეთ უკუდარტყმას ბევრი თვითმფრინავის კონსტრუქტორს ვერ გაუხვდება (შორს რომ არ წავიდეთ, იმავე Cy-25-ზე დაყრდნობით ასევე 30 მმ-ანი ორლულადანი ГИ-30-2 ტიპის ქვემეხის სროლისას არაერთხელ გაზარდულა სამეფოები). ამასთან, ჭურვების ასეთი სიჩქარით სროლისას (თითოეული ჭურვის მასა მხოლოდ 270 გრამია, რადგან მისი პილზა მსუბუქი ალუმინის შენაერთებისგანაა დამზადებული, რაც შედარებით ნელი სიჩქარით წყადი ღვინის გამოვინებამ განაპირობა) ირდევია მოიერიშის სიძვიის ცენტრი. ამიტომაც სროლის დაწყებისთანავე ავტომატურად დაბლა იწევა სიმაღლის საჭე, რომ გააკომპენსიროს კაბრირების მოქმეტი. ქვემეხის ჭურვების მრავალი პილოტს საშუალებას აძლევს არანაკლებ ათჯერ გაუმუშავს ორწამიანი ჯერი. თვლდება, რომ ერთი ასეთი ჯერი საკმარისა მძიმე ტანკის შეწობიდან გამოსაცვანად.

სხვათა შორის, „ტანდერბოლტი“ ასეთ სწრაფსროლიანი ქვემეხით სწორედ ამიტომაც შეიქმნა, რომ „კვიე იმას“ „ცხელში“ გადასვლისას ცერობის საბრძოლო მოქმედების თეატრზე პერიოდულად გაენადგურებინა საბჭოთა ტანკების ის არმაღება, რომლებიც ლა-მანშისკენ ერთდროულად დაიჭრებოდნენ. შეიძლება „ტანდერბოლტის“ ქვემეხი ფეკეტანით იყო იმ დროის საბჭოთა T-55 და T-62 ტიპის ტანკების მწველობრიდან გამოსაცვანად, მაგრამ უფრო თანამედროვე T-80-ისა და T-90-ის ჯავშნის გახვრეტა ამ ხერხით ბევრად რთულია. თუმცა ამერიკელებმა საბჭოთა ტანკების ჯავშნის გაუმჯობესების პარალელურად „ტანდერბოლტის“ ქვემეხს შეუცვალეს ჭურვების ქაბინებიც და მათ გაღარიბებული ურანისგან დამზადებული ჯავშანგამტანი თავები დაეწვეს. შეიძლება ახალი ჭურვები უკეთესად ხვრეტენ ჯავშანს, მაგრამ სამაგიეროდ რადიოაქტიური თვალსაზრისით, ასევე „უკეთესად“ ამინოტურგენტ ბრძოლის ველს. დრო გამოაჩენს, რომ ყოფილ ოცეოსლავა-

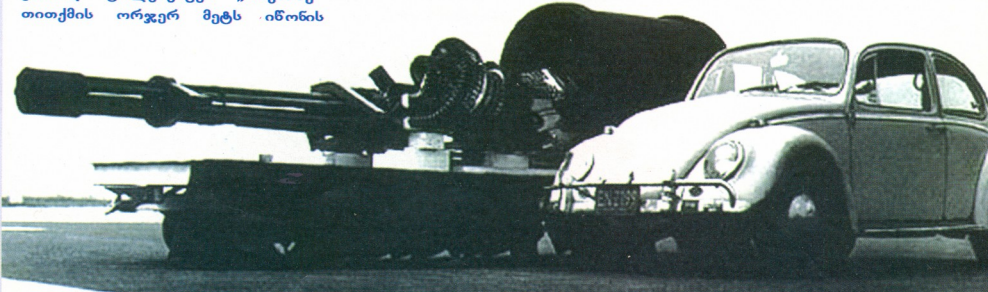

ში, ავლანეთსა თუ ერავში, სადაც კი ამგვარი გაღარიბებული ურანისგან დამზადებული ჭურვები უსრულით ამერიკულ „ტანდერბოლტებს“, ყველგან მომატებული იქნება ბუნებრივი რადიაციული ფონი. თანაც, ჯავშანზე მოხვედრისას წარმოქმნილი დიდი სიბურთი ენერგიის შედეგად გაღარიბებული

ურანი მიკროსკოპულ ნაწილებად იშლება, რომლებიც ხვდება ნიადაგსა და წყალში, იქიდან კი ადამიანების სხეულში...

A-10A-სგან განსხვავებით Cy-25-სთვის ქვემეხი არ ყოფილა მოავარაზად მონყეული. ავლანეთის ომში (სადაც Cy-25 ყველაზე სისტემატურად გამოიყ-

„ტანდერბოლტის“ ქვემეხი ჭურვებთან ერთად ფოლკსვაგენ „ხოჭოზე“ თითქმის ორჯერ მეტს იწონის

„ტანდერბოლტიან“ შეჯიბრებაში ნაგებული YA-9A 18 ტონამდე იწონიდა და 8 ტონამდე საბრძოლო დატვირთვა მიჰქონდა.

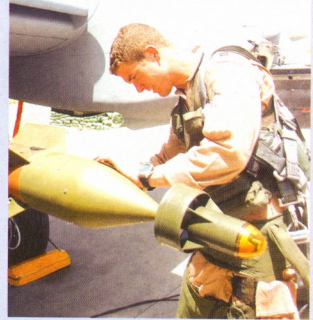
Cy-25-ის კონკურენტი Ил-102 ძალიან პგავდა ომისდროინდელ დემანდარულ Ил-2-ს (მასავით პილოტის ზურგს უკან მსროლელი იჯდა, რაც XX საუკუნის ბოლოს ნარმოადგენდა); იგი 22 ტონამდე იწონიდა.

ენებოდა, ამ მოიერიშებმა ავღანეთში 60 ათასამდე საბრძოლო გაფრენა განახორციელეს) საბჭოთა მოიერიშეები ვვლახზე ხშირად 57 მმ-ან C-5 და 80 მმ-ან C-8 ტიპის უმართავ რაკეტებსა და საავიაციო ბომბებს იყენებდნენ. სულ Cy-25-ზე იარაღის ჩამოსაკიდო 10 პილონი, რომლიდანაც 8-ზე მაქსიმალური 500 კგ-იანი ბომბის თუ რაკეტის ჩამოკიდება შეიძლება. საბრძოლო დატვირთვას მაქსიმალურმა მასამ (ტექნიკის, მისი ჭურვების, ორი „ჰაერი-ჰაერი“ ტიპის მართავი რაკეტისა და 8 ცალი 500 კგ-იანი ბომბის ჩათვლით) შეიძლება 4,4 ტონა შეადგენოს.

იგივე მარცნობილი A-10A-სთვის 7925 კგ-ს უტოლდება, ოღონდ იმ შემთხვევაში, თუკი მოიერიშის აგზები ბოლომდე არ არის საწვავით სავსე. ისე კი „ტანდერბოლტი“, როგორც წესი, 6500კგ საერთო მასის შეიარაღების ზიდვას, რომელიც II პილონზეა ჩამოკიდებული.

საინტერესოა ის დავის ზომები, რომლებიც მოიერიშეების შეჯიბრებისას იქნა გამოყენებული. ამერიკულ A-10A-ზე ჯავაშნის საერთო მასა 1315 კგ-ს აღწევს. მისი პილოტი ერთგვარ ჯავაშნთან აბაზანაში ზის, რომელიც ტიტანიუმისაა დამზადებული და გათვლილია 23 მმ ჭურვების მოხვედრის გაძლებას (23 მმ-იანი ჭურვებისთვის გაძლება ამერიკელმა კონსტრუქტორებმა შემოხვევითი როდი ამორჩიეს,

„უდაბნოს ქარიშხლის“ დროს ერაყული Cy-25-ები ამერიკელთა „ტანდერბოლტებს“ ტვიშში ემალეობოდნენ“

საბჭოთა არმიის საერისო ჰაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის საზენიტო ტექნიკები Cy-23-2-ისა და „მელკა“ სწორედ ასეთ ჭურვებს ისროდნენ). „ტანდერბოლტის“ საქარე ჯავაშნთან 7,62 მმ ტყვიების მოხვედრასა და 1,8 კგ მასის ფრინველის 555კმ/სთ სიჩქარით შეჯახებას უძლებს. Cy-25-ის პილოტიც ტიტანიუმისაა დამზადებულ „ჯავაშნაბაზანაში“ ზის რომელიც 50 მსხვილკალიბრიანი ტყვიისა და ნამსხვრევების მოხვედრას უძლებს. ჯავაშნაბაზანა საქარე მინის სისქე 57 მმ-ს უტოლდება.

თავდაპირველად, ამერიკელი და საბჭოთა კონსტრუქტორები მოიერიშეების დაცვას, ძირითადად, ტყვიებისა და მცირეკალიბრიანი ჭურვებისგან ფიქრობდნენ. დრომ კი აჩვენა, რომ დაბალ სიმაღლეზე მფრენი მოიერიშეების შთავარი მტერი თურმე გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები („გრედ აი“, „სტინგერი“, „პილოუპაი“, „სტრელა“, „აგლა“ და სხვა) ყოფილა. სწორედ მათგან მიიღეს Cy-25-ებმა ყველაზე მეტი სასიკვდილო „დარტმა“ ავღანეთში, ჩჩინეთსა თუ აფხაზეთში, ისევე როგორც დღეს „ტანდერბოლტებს“ ყრან ერაყს თუ ავღანეთში.

აბსოლუტური თავის დაცვა ასეთი საზენიტო კონსტრუქციებისგან მოიერიშე თვითმფრინავებს არ შეეძლოთ, რადგან 30 წლის წინ შექმნილი ეს მოიერიშეები ვეღარ უწყვენ წინააღმდეგობას მოდერნიზებულ „სტინგერებს“ თუ „იგლებს“. თუმცა „ტანდერბოლტს“ აქვს ერთი კონსტრუქციული თავისებურება, რომელიც ამცირებს სითბური დამინების საზენიტო რაკეტით მის ჩამოვებას. მისი ორი რეაქტიული მრავა სტაბილიზატორების თავზეა დამონტაჟებული და მათგან გამოსული მაღალი ტემპერატურის აირები ნაწილობრივ ეკრანინდება და მასწინე მისისკენ არ ეშვება. ეს კი ამცირებს საზენიტო რაკეტის სითბური დამინების სისტემის მიერ „ტანდერბოლტის“ „ცხელი“ კვალის „ჩაჭერის“ შესაძლებლობას.

Cy-25 მონინააღმდეგვს
სარაკეტო დარტყმას აყენებს

A-10A მართვად
რაკეტას ისვრის

სამავიროდ, Cy-25 უფრო მანევრირებადია A-10A-სთან შედარებით და თუკი პილოტმა დროზე მოასწრო საზენიტო რაკეტის სტარტის მომენტის დაეკისირება (საზენიტო რაკეტა გაშვებისა და ფრენის დროსაც მსხვილ თეთრ კვალს ტოვებს), შეიძლება მოასწროს ენერგიული ანტისაზენიტო მანვერის ჩატარება (მაღალი ტემპერატურის გამოყოფით წვადი „ხაფანგების“ გამოშვების ჩათვლით) და თავი აარილოს საზენიტო რაკეტას.

შეიარაღებულ კონფლიქტებში მიღებული გამოცდილების შემდეგ დაიწყო ორივე მოიერიშის მოდერნიზაცია. ამერიკულ „ტანდერბოლტს“ რადიოლოკატორი და ახალი საბირტე რადიოლექტრონული აპარატუ-

რა დაუყენეს და ახალი სახელწოდებაც მიანიჭეს A-10C.

საპლუთა მთიერიშის მოდერნიზებულ ვარიანტებად იქცა Cy-25TM, რომელიც ჯერ კიდევ ავღანეთის ომის დროს შეიმუშავეს, მაგრამ საპლუთა კავშირის დამლის შემდეგ მისი სერუული წარმოება არ მოხერხდა (თბილისში 20-მდე ასეთი მოიერიშის გაკეთება მოასწრეს). ბევრად უფრო თანამედროვე ვარიანტია Cy-25CM, რომელიც რუსეთის ძალებით გაუმჯობესდა. რამდენიმე წლის განმავლობაში, სერიულად ათობით რუსული მთიერიშე ამ პროგრამით გაივლის მოდერნიზაციას.

Cy-25-ის ქართულ-გერმანული პროგრამა „სკორაიონი“ მოდერნიზაციაზე „არსე-

ნალს“ თავის დროზე დიდი სტატია აქვს მიძღვნილი და ამიტომაც ამ თემაზე ადარ შეეჩერდებით. ჩვენი ინფორმაციით, ამჟამად არანაკლებ 6 ცალი Cy-25KM „სკორაიონი“ დაფრინავს (მათგან ერთი თურქეთში). მათ საქართველოს სამხედრო-საპირო ძალებში „მომინოზებად“ მოიხსენიებენ.

შეჭნიდან 30-ე წლისთავზეც ამერიკული A-10A და საპლუთა Cy-25 კვლავ ასრულებენ თავიანთ ძირითად მოვალეობას, – სასწვლელი სამხრეებს აყენებენ საფრთხისაბოიზო დარტყმებს და, ეტყობა, ამ საქმეს უახლოესი 5-10 წელიწადსაც არ აკადანქვეყნან“.

დაპარაკი იმაზე, რომ ჩამოსერილი ამერიკული „ტანდერბოლტები“ შეიძლება ქართულ არმიასაც გამოადგეს, საფუძველს მოკლებულია, რადგან ჯერ ერთი, მათ რუქებს არავენ გვიპირებს, ხოლო მათი შეტენა (თუნდაც სიმბოლურ ფასად) არაპიროდ არ იქნება გამართლებული. ჩვენ გვყავს Cy-25 ტიპის მთიერიშები, რომლებიც არაფრით ჩამოუყარებთან „ტანდერბოლტს“, ბევრ რამეში კი კიდევაც ვლობან. ამასთან, Cy-25-ები უკვე კარგადაა ათვისებული საქართველოს სამხედრო ავიაციაში, რაშიც მათ დიდ დახმარებას უწევს „თბილავიამფინი“.

ასე რომ, A-10A და Cy-25 კვლავ რჩებან „პრობლის ველის ვარისკაცებად“, რომლებზედაც გადაღის მჭირე შეიარაღებული კონფლიქტების მთელი სიძიმე.

ირაკლი ალადაშვილი

არსენალი

საარქივო
საინფორმაციო

ყველასზე გავრცელებული მაჯნე სეფის თავისებურებები

სუთისი წელი გავიდა მას შემდეგ, რაც ამერიკიდან ევროპაში თამბაქო და მისი მოხმარების ხერხები შემოვიდა. საუკუნეების მანძილზე ინერგებოდა თამბაქოს მონიჭების ტრადიცია, რომელიც პოლოს ცალკე კულტურად ჩამოყალიბდა. ეს კი ნიშნავს, რომ მიუხედავად მრავალი სანაბადმდეგ მოსაზრებისა, უნდა ვეფიქროთ ფაქტს, — კაცობრიობის ერთი ნაწილი უარს მაინც არ ამბობს სურნელოვანი თუთუნის ჩიზოხით მარევაზე ყველა რიტუალის დატვითვებით. ამ სიგარის გამოღობით მიღებულ სიმოწინებზე და ტრივიალური სიგარეტის კვამლით ირგვლივმოყოფილი შეწუხებებზე მიუხედავად თამბაქოს მოსაწვევი საშუალებების მრავალფეროვნებისა, თითოეულ მათგანს საფუძვლად უდევს ისეთი ბიოახეული მცენარის გამოყენება, როგორცაა თამბაქო, განსხვავება მხოლოდ მის მოსაწვევად გამოიყენება შილა. სიგარის დასამზადებლად, მაგალითად, გამოიყენება საუკეთესო ჯიშისა და ხარისხის თამბაქოს მთლიანი ფოთლები, რომლებიც წინასწარ სოცანგებო მეთოდითაა გამოშრალი. სიგარეტისთვის იყენებენ დაჭრილ-დანანვერებულ თამბაქოს გარკვეული ჯიშის ფოთლებს და ა.შ.

ბუნებაში დაახლოებით 70 ჯიშის ყველური თამბაქო არსებობს. ამ კულტურის მრავალნაირი მოშენების დროს ადამიანმა 100-ზე მეტი ახალი ჯიში გამოიყვანა, მაგრამ თითქმის ყველა მათგანი თამბაქოს ორი ჯიშის — ვირჯინიულის და სოფლოურის ხელეცხვით არის შექმნილი. თამბაქოს კულტურა საქართველოში მე-17 საუკუნის პოლოს და მე-18 საუკუნის დასაწყისში შემოვიდა. ეს იყო დაბალი ხარისხის წვეკო. მაღალხარისხიანი საბაპროსე თამბაქოს კულტურა კი ჩვენში მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში გავრცელდა. პირველად იგი აფხაზეთში გააშენეს, შემდეგ — აჭარაში, დასავლეთ საქართველოში და პოლოს, აღმოსავლეთ საქართველოს რაიონებში (მარნეული, ბოლნისი, ყვარელი, ლაგოდეხი და ა.შ.).

სიხარა

სიგარეტის წინამძღვრად თამბაქოს დახვეული მთლიანი ფოთლები ითვლება, რომელსაც ამერიკელი ინდიელები ეწოდებენ. სწორედ ეს პროცეს აქვს აღწერილი თავის დიუბურში ქრისტეფორე კოლუმბს. ამ „ველურებისათვის“ ევროპელებისთვის მანამდე უცნობი მცენარის ფოთლების გამოღობა ლეოპრევი რიტუალი იყო, რომლის დროსაც მწვანეფოთლები და სერიოზულ საქმეებს წვევდებდნენ. ეს კი, მათი აზრით, იმის გამო ხდებოდა, რომ დაიდა მნიშვნელოვან სულამ შეიცავდა მწირ მიწაზე მცხოვრებ ხალხს და მხსნელად ქალღმერთი გამოუგზავნა. სადაც ქალღმერთი მიწას მარჯვენა ხელით შეეხებოდა, იქ კარტოფილი ამოივლიდა, მარცხენა ხელის შეხების ადგილზე კი — სიმინდი. რადგან მისი გზა გრძელი და მოქანცველი

იყო, რომლის გავლისასაც ის ხშირად ხედავდა სიცივლას და დასვენებას, სიხარულსა და მუხარებას, სიგარულსა და სიხელქეცეს, იძულებული იყო, ხშირად დაესვენა. იმ ადგილებში კი, სადაც ქალღმერთი დაველიდა, ამოვიდა მცენარე — თამბაქო, რომელიც ადამიანს ყოფიერების არსის წვდომში ემხარება.

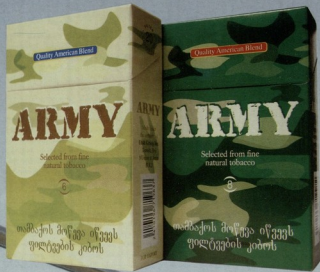
ასე რომ, სიგარა, არა მარტო თამბაქოს მოწვევის ერთ-ერთი საშუალება, არამედ მთელი ფილოსოფიაა. ეს კარგად ეხსილათ მის თავიანთი მტკიცებებს, მათ შორის ზეგუნდ ფრიდის, მარტ ტვენს, თომას ველსონს, უინსტონ ჩერჩილს და კიდევ მთლიანობით გამოქმნილ და ისტორიისთვის უცნობ პატრონებს.

სიგარეტის შორის ყველაზე საუკეთესოდ ხელის დახვეული სიგარები თვლება. ამის შესახებ ინფორმაცია ჩვეულებრივ კოლოფზეა მითითებული — „Totalmente a Mano“. ასეთი სიგარეტის წარმოება დიდ დროს მოითხოვს, ამიტომ ვერ კიდევ გასული საუკუნის 20-ან წლებში ზოგიერთმა ფირმამ მათი მანქანებით დამზადება არჩია.

ის სიგარე, რომელთა კოლოფზეც „Machine-made“-ა წერია, სპეციალისტებს შორის პატივისცემით არ სარგებლობს, რადგან ფაქრი მოხმარების პროდუქტად მაინცია. ასეთი სიგარეტის დამზადებისას, პროცესის გასამარტოებლად და აქვან გამოიღობნარე, თვითღობების შესამცირებლად, მათი შეჭირბოვებული და გარსაქმი ფოთლები არ არის მთლიანი, როგორც ხელის დახვეულში, არამედ თამბაქოს ფენილის და დახვევაში გაჭრებული ორგანული ნარეობისგან არის გაკეთებული. ასეთი ნაწარმის შვეთავსიც დაჭრილი ფოთლებისგან არის დამზადებული. ამიტომ გირჩევი, სიგარის შეტყისას მასზე არსებული ყველა წარწერა კარგად შეისწავლით.

ხელის გაკეთებული საუკეთესო სიგარა მხოლოდ და მხოლოდ ნატურალურ ფოთლის შეიცავს. ეს ყოველთვისაა მითითებული კოლოფზე წარწერით — „Natural Wrapper“. ამ მითითებულა გარსაქმი ფოთლის დასახელება. მაგალითად: Sumatra, Brazil, Connecticut და ა.შ. გარ-

მადქართუ ასალ სტილზე

ჯანდაცვის სამინისტრო გატყობინებთ, რომ შიშველი მანებელია თქვენი ჯანმრთელობისათვის. შიშველი იწვევს გულის დაავადებებს

	ინვარი	თბილისი	გარბი	აკილი	აიხი	იხინი	ივლინი	აკვისტო	სამხარული	ქვემოქვენი	სოფლის	იკავის
ქრ.	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
სამ.	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26	4 11 18 25
ქთ.	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
სტ.	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
პარ.	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
გარ.	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
კვ.	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30

საქმი ფოთლის ნარსახების მითითებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს. მისი გარეგნული ნიშნები შესაძლებელია სივარის ხარისხის დადგენა: საკმარის ტიკურია თუ არა, ხომ არ აქვს ნარჩალები. ეს თვისებები აუარესებლად სივარის გემოს და სიმაგრეს. არსებობს მოსაზრება, რომ რაც უფრო მუქია სივარა, მით მაგარია იგი. მიიღოდ ასე არ არის, თუკ მუქი ფერის სივარეს შირის მართლაც არავითარ მაგარი. სიმაგრეს ყოველთვის სივარის შვეთავს განაპირობებს და არა ვარსაცმი ფოთლი, გემოსაც ყოველთვის შვეთავს განსაზღვრავს.

ჩიზხუნი

თამბაქოს ჩიზხუნი მოწვეის ტრადიციულ სამხრეთ ამერიკულ შუბოტიანეს ევროპაში ესპანელმა მუზღავურებმა. ინდიელების ჩიზხუნი თიხისგან იყო გაკეთებული და თავიდან როგორც სივარებს მათაც რიტუალური დანიშნულება ჰქონდათ. ევროპაში კი ჩიზხუნი თამბაქოს მოწვეის მიღის კანონმდებლები მე-16 საუკუნიდან პოლანდიელებმა გახადეს. ისინი ამ დროისთვის საუკეთესო ჩიზხუნიებს და საჩიზხუნი თამბაქოს ნარეცს ამზადებდნენ.

კარგი ჩიზხუნი გამოიღოს საკმაოდ დრო და კარგი ისტრატია სჭირდება. ამიტომ ამ საჩიზხუნი დასელებული და გამოცდილი ისტრატები იყვნენ დაკავებული, რომლებიც საკარგებო შეკეთებს ასრულებდნენ. რა თქმა უნდა, ყველას არ ჰქონდა ჩიზხუნი შეჭერის საშუალება. მასალად გამოიყენებოდა მავნების სილიკატი – ერთი მუხუბეტი ბუნებრივი მინერალი, რომელიც ზღვის ქაფის ჰავად, აკეთებდნენ აგრეთვე თიხისა და ფაიფურის ჩიზხუნიებს. დროთა განმავლობაში ჩიზხუნი მოყვარულთა რიცხვი თანდათან გაიზარდა.

მე-19 საუკუნის პირველ ათწლეულში დაიწყო ჩიზხუნების მასობრივი დამზადება. იმ დროისთვის მასალად იყენებდნენ ზოგიერთი ბუქსიზიანი მცენარის ფესვთან მგებურ ღვინოს ნაწილს. მუხმუხუნი ჩიზხუნის კონსტრუქციის ერთ-ერთი ყველაზე რთული და მათავარ შემადგენელი ნაწილია თიხუბი, მას კარგად გათვლილი და ნაჭივი ფორმა უნდა ჰქონილია. მუხმუხუნიების დასამზადებლად, როგორც წესი, კარგა გამოცდილებული, მოკვანებითი უნდობის გამოყენება დასელებული. ბოლი წლებში ჩიზხუნის წარმოებაში ახალი, ძალზე ძვირი სინთეტიკური მასალა აკრილა პოპულარული. საჩიზხუნი თოქუნის ურჩაველსობა შეიცვალა 10-დან 30-მდე თამბაქოს ჯამის ნარსახების, რომლებიც სხვადასხვა ქვეყანაში იზრდება. გარდა ამისა, ეს ნარევი განსევალებული მცენარის ღვინოზე ფოთლების განცხადებითა და მოსავლის აღების დროით. აგრეთვე, არამეტალი დამამტები (შაქარი, ვაჭირი, ლიქორი, ხილის ენციციტი, კაკაო, ნაილი, მენ-

თოლი და სხვა). გარდა ამისა, საჩიზხუნი თოქუნის ერთმნიშვნელოვან განსაზღვრებს მისი დაჭრა-დამუხუბების მეთოდებიც.

ჩიზხუნის მოწვევა განსაკუთრებული პროცესია, რომელსაც თამამდ შეიძლება ხელიწებება ვუწოდოთ. ჩიზხუნის ნამდვილ მოყვარულს და დამფასებლებს ამ აბრალის მთლიან არსებობა და აქსესუარიები აქვთ. გარდა ამისა, ფლობენ ჩიზხუნის მოსაწვევად მოზაზღების, მისი შეჭერისა და ნამწვეის მოცილების „ავთუბებრივ რიტუალებას“ და ხერხებს.

სინარაზი

უბრალო მოკვადებისთვის ყველაზე დემოკრატიული და ხელმისაწვდომი თამბაქოს სივარეტის სახით მოწვევა, თუკცა დღევანდელი გაკეტი მისთვის პაპიროსი შეიძლება დეკორატიული, რაფანთა თივანდ მას ფილტრი არ ჰქონდა. სივარეტიც, ისევე როგორც ჩიზხუნი და სივარა, კაცობრიობის იმევი წამრეთამრეკლებს ინდიელებმა გააკეთეს, რომლის დასამზადებლადაც ისინი დაჭრილი თოქუნის სიხინდის ამ პაპიროსი თიხლსა და ხეელ ფოთლებში ახევენდნენ.

ევროპაში სივარეტის ბუმი ყირიბის იმის (1854-1856წ.წ.) შემდეგ დაიწყო. შეჭირებულმა რუსმა ვარისკაცებმა, სხვა საშუალება რომ არ ჰქონიდათ, თოქუნის გახევე ცირალი ქალღის მასწვევი დაიწვეს. ეს ერთიო მთხერხეული ჩევე მაღალი ბირტანაქელმა ვარისკაცებმაც გადაიღეს, შემდეგ კი პროცესმა შეუქცევადი ხასიათი მიიღო...

1857 წელს ლონდონში აშენდა პირველი სივარეტის ფაბრიკა. მისი დამარსებელი იყო რობერტ ჰოკო ვლიდი, რომელმაც დამამუხუნი და გასაყვადი გამოუღო ერთგვარი მარკა. რამდენიმე წნის შემდეგ ესტაფეტა ამერიკელებმა აიტაცეს და მე-19 საუკუნის დასაწყისში გაძვირული სივ-

არეტების მოცულობამ სივარეტის ზიზნის ყველა რეკორდი გადაფარა.

თავიდან არა მარტო მამაკაცებს, არამე ქალებმაც პრესტიჟულიად ჩათვალეს სივარეტის მოწვევა, თუკცა, როგორც წესი, ისინი გრძელდ მუნდრეტუების ხმარობდნენ, რომლებიც მათი აზრით, მწვეულ ქალბატონებს სინატივეს მატებდა. მოწვევა ისეთი მოღირსი გახდა, რომ ფაბრიკებისა და კუსტარების წარმოებების დღედაღამე მუშაობა მთიხუნინდობას ვერ აკმაყოფილებდა. შეერთებული შტატების მოქალაქეებისთვის სივარეტები ხელმისაწვდომი გახდა ახალი და ფერის თამბაქოს გამოჩენისა და თოქუნის პირველი მუხმუხუნი მანქანების ამუშავების შემდეგ. ამან ხელი შეუწყო მათი მარწვეული მეთოდით წარმოებას. მიუხედავად ამისა, ზოგიერთი თამბაქოს მწარმოებელი ფირმა, მაგალითად, „Royal Theodur Niemeier“ ძველებურად ხელით შრომის ეთოვული დარჩა.

სივარეტის დაბადების თარიღად შეიძლება 1952 წელი ჩათვალოს, როცა ინგლისურმა ფირმა „ლორდილარდმა“ პირველმა გამოუშვა ფილტრანი სივარეტი „აქტი“. ფილტრი აზიზებისგან იყო დამზადებული და ფირმის მტკიცება, რომ იგი მოწვეის დროს სრული უსაფრთხოების გარანტიას იძლეოდა, ვერავინათ კრიტიკას ვერ უძლებდა.

მოგვიანებით კონკურენტმა ფირმებმა სივარეტის მწარმოებელმა კომპანიებმა თავიანთი პროდუქტა შედარებით უფრო სრულყოფილი, აცეტატის ცელულოზის ფილტრით აღჭურვეს, რომელიც თამბაქოს წარმოებაში დღესაც ყველაზე გავრცელებულია. 1954 წელს დიდი ბოპულარობა მოიპოვა ფილტრით დამწვევიებელმა Winston-მა. ორი წლის შემდეგ კი ასეივე ბოპულარული გახდა სივარეტი Salem, რომელითა ფილტრების შემადგენლობაში გემოსთვის მერილით იყო დამატებული. უკანასკნელ წლებში თამბაქოს მწარმოებელი ფირმათა ურჩაველსობა საკუთარი პროდუქტის ფილტრში ცელულოზის აცეტატში აქტივობებზე ნაზმობის ურცეს.

ძალიან ბევრ სტაჟიან მწვეულს აზრადაც არ მოსულა დანტრეტრეტულიყო, რა მასალისგან მზადდება სივარეტის ქალღელი. მისი სტრუქტურა და დამზადების თავისებურებანი ხომ ვერ მოწვეის პროცესზე, შემდეგ კი ორგანიზმზე ნიჭის შედეგად მოხედავლი ნარჩენებით წყვეს შეჭერებს. დღეისათვის სივარეტის ყველაზე საუკეთესო ქალღელი სელის ბოპოსიგან ამზადებენ. თუკცა ისიც უნდა გაითვალისწინოთ, რომ რაც უნდა ცვილებურად სუფთა ნაწარმის მოწვევა მოწვევიც, ის თქვენთვისაც დაგრძობივითთვისაც ძალზე მავნებელია. ნურც ის დავაყენებდით, რომ ვაჩნდავცის საშინისტო უკვე მერამდენედ გაერთიხილებო... არადა მართლა მავნებელია... ■

A-10A "Thunderbolt"

LEGION ETRANGERE

უცხოური ლეგიონი

ნაწილი IV (ბოსნია)

დასაწყისი იმ „არსენალი“ №1

ბოსნიაში გაეზარებინათ მოხალე-
ბა რამდენიმე თვით ადრე დაიწყო. მან-
ქანები და შეიარაღება ტულუნში გემზე
დაეტვირთო, პირადი ნივთები, თვითმფრინ-
ვათი, ერთი კვირით ადრე გაეზარებო. ბო-
ლოს, როგორც იქნა, ჩვენი ჯერიც დაგვა და
პირველ ივნისს, 2 საათზე გაფრინდით. ამ
ამის აღნიშვნა პირველ დღეებში და სა-
რავეოში უკვე კარგ ხასიათზე ჩავერჩინეთ.
თვითმფრინავიდან პირდაპირ ავტობუსებში
გადავსხვდით და მოსტარისკენ გავესა-
ვარეთ.

გზა სარავეოდან მოსტარისკენ მდინარე
ნერეტვას სანაპიროს მოუყვება. თავს ულ-
რანი ტყეებით დაფარული მიწები დავეც-
ქროდნენ, ატმოსფერო და ბლით დასუფთვული
ხეები დაუსთარებელი რიგით მოუცუბოდ-
ნენ გზას. ყველაფერი ყვავდა. იდლიას
მხოლოდ აქა-იქ შემორჩენილი დამწვარი
ტანკი თუ სახლის ნანგრევები არღვევდა.

ჩვენი ბაზა ქალაქ მოსტარისგან ორი
კილომეტრის მოშორებით მდებარეობდა,
ყოფილი სამხედრო აეროდრომის ტერიტორიაზე.
პირდაპირ, მაღლობზე, ხორვატების მიერ
აღმართული 30 მ სიმაღლის ვაკარი
მოიხანს (რომლის მისაღვობებიც დანაღმუ-
ლი აღმოჩნდა და ჩემი თვალთ ვახზე, როგორ
აფეთქდა ხანში შესული ქალი, რომელიც

„არსენალი“ ადრინდელ ნომრებში საკმაოდ დანერგულით განიხილა
საფრანგეთის უცხოური ლეგიონის ისტორია, მასში როგორც უცხოური მიწების
წესები და ა.შ. თუმცა მას შემდეგ უკვე საკმაოდ ხანია გაივლია და თან
მკითხველების ინტერესს ამ თემისადმი არ განელებულა. ვინაიდან იმ
პერიოდში „არსენალი“ შედარებით მცირეტირაჟიანი გახლდათ, ბევრმა
ჩვენმა დღევანდელმა მკითხველმა ვერ მოახერხა იმ პუბლიკაციების
გაცნობა. ამიტომ სპეციალურად მათთვის, ვინც დაინტერესებულია ამ
საბრძოლო შენაერთით, ერთი ქართული ლეგიონერი (ირაკლი მამარბა-
შიძე) მოქცემნეთ და ისიც გაულისმხიერად დაგვთანამდა მოეთხრო
როგორც ლეგიონის, ისე მასთან დაკავშირებული საკუთარი ისტორიაც...

დაკარგული თხის საქმეზე იყო გამოსუ-
ლი. ჯვრის გასწვრივ, მოპირდაპირე მდ-
ლობაზე, სერბების მიერ თეთრი ქვებით დაწ-
ერილი უზარმაზარი წარწერა – აჩვენებ
დაფორმირება“ მოიხანს. ქალაქი ძირველი-
ანად განადგურდა. აქ იუგოსლავიის ომის
ყველაზე სისხლისმღვრელი ბრძოლები მიმ-
დინარეობდა. ერთმანეთს სამი რელიგია
შეხვდა; ქალაქის მარცხენა მხარეს და მდ-
ლობაზე კათოლიკე ხორვატები იყვნენ გამ-
აფრთხილები. მეორე მხარეს მართლმადიდებ-
ელი სერბები, ქალაქის ცენტრში კი – მუს-
ლიმანი ბოსნიელები. ხორვატებმა T-55-დან
წარმოიღო ჭურჭით აფეთქების მთავარი დირს-
ქანისწარმო, ძველისძველი ხილი, რომელიც
ქალაქის სახელია წაწარმოები – „მოსტ
სტარი“.

პირველი კვირა – აკლიმატიზაციის
პერიოდი (უტურული სიცივე იყო, შუქურა-
ლი ორგანიზმისათვის, ჩრდილში 45 გრად-
უსზე აღწევდა). ასე თუ ისე, არ გავეცქირე-
ვით, შემდეგ კი დასწავი, რაც დასწავი; დამის
ითხ საათზე განვაშენი, 3-4-დღიანი პატრულ-
ბა სარავიის მამართლებით მდებარე ტყე-
ებში (სადაც დახვეწების მონაცემებით, მუს-
ლიმანი რადიკლების საწვინდელი ბაზა
იყო. ბაზა ვერ ვიპოვეთ, მაგრამ ერთი კვი-
რისთვის კი გადავსხვდა თავს: ჩვენი VBL-დან
რობინდით გათვალისწინებული ახლომდებარე
დასახლება, როდესაც რადიოში ლიტენანტს
გადავხვებო, რომ ჩვენი მამართლებით ოთხი
წევროსანი, მუცხენი ჩაქცული სავეტო დაწ-
მისუბუქი მანქანით მოეპარებოდა. მასმე
გადავკვეთე ტრასა. ბიჭებმა გზისპირა არხ-
ში დაიკვეს აფეთქები. მე მძიმე „პრაუნ-
ინგის“ ტყვიამურქვევი გაუფსურე გზას.
მანქანას გზის ავლა არც უცხად და პირდა-
პირი ჩვენი დისპოზიციის შუაში დამახრუ-
ჭა. ერთი საუკუო მოძრაობაც რომ გაეკეთე-
ბინათ, უუცუვლად ჩავეცრილავდით. ლიე-
ტენანტი და რამდენიმე ვარისკაცი პისტო-
ლეტით ხელში მისცივდნენ გამერებულ
მანქანას, შემზებული მგზავრები გადმოთრის,
გზაზე დასწავინეს და ჩხრეკა დასწავეს.
სწორედ ამ დროს მომხდდა თვალში ერთ-
ერთი „ტერორისტის“ გულზე ჩამოკიდებუ-
ლი უზარმაზარი ვერცხლის ვაკარი. თურმე
ეს საკოდავეტი მართლმადიდებელი მღვდლები
ყოფილან, რომლებიც ახლომდებარე მონას-
ტრში მდიოდნენ. სასწრაფოდ აფუნსელი
ლიტენანტს სიტუაცია და დიდი ბოლოში
გავაცილებო მიშისგან გათვინებული
ღვთისმსახურები.

ჯგუფი 6 VBL-ით დიდი სისწრაფით
მიუახლოვდა საზღვარს. სერბებიც არ
დაბნეულან. ორი მათგანი საგვარში
ჩახტა. ორი PPK-7-ებით ქოხს
ამოიფიარა, ორი ავტომატიანი
ნელა მიუახლოვდა ლიეტენანტს...

სიციხეში ვაგვანი ისე ზურდებოდა, რომ
ხელს ვერ მთავრებდა, თანაც სწავრებისა
და დანაღმული აფეთქების შუაში მანქანა-
ბიდან გადმოსვლას ვერიდებოდი, პოდა,
საუნაში საარულიც ადარ ვეცნებოდა.
ივნისის ბოლოს გამოავსიხვალეს, რომ
ძლიან მიშენილვან დაგვასაზე მყოფილი

და სრულ საბირბილო მხადფიწონამი უნდა ვიფილიყვიოთ. სასტიკად აფეკრძალა სახლში დარეკვა ან ამ თქმზე საუბარი. ორი დღე სარაყვის ახლოს, ტექნიკა გაყატარეთ. მესამე დღეს, დამის 10 საათზე, შეგვაცტობინეს, რომ ჩვენ, სახლგაო ქვეითები (IPRIMA), და რეგულარული არმიის პარამუტისტთა სპეცდანიშნულების რაზმი (RCP) სარაყვის გავლით შევიდოდით ვერეთ წოდებულ არესუბელიკა სერბსკას“ ტერიტორიაზე და დავაკავებდით ერთ-ერთ ცნობილ სამხედრო დამნაშავეს. მიუხედიოთ, რომ ლაბარაკი რადიოან კარავინზე ან რადიო მლაფინზე იყო. არესუბელიკა სერბსკას“ NATO-ს კონტროლირებდა ტერიტორიაში ადარ შევიდა, მას სერბების არმია და პოლიცია აკონტროლებდა და ამიტომ დავალებიხითვის საფუძელიანად მივექმადით – ვუმბარებთ და დამატებები მჭიდრები ხელმისაწვდომ ადგილას დავაწყვეთ, ამუნიციის ყუთები გავსხვით, რათა ვასროლილი ლენტე უცბად შევეცვალა (NATO-ს სტანდარტებში ვახნები შეად ლენტეხა დამავრებული). ნარბანები გვჩინდა, პროუკაციას არ წამოიყვებოდით, ჩვენს კოლონას დიდი სასურველი უნდა ექიხარა, არავრბილდებიოთ არ უნდა გავჩერებულდით, დღანებზე არ ვანადგურებულდით მანქანები ადგილებზე უნდა დავეუბრებინა, ხოლო მათი ვეკავის ვეკუყვიას აუბა“„ (ფრანგული შეუქლომფერნი) აიღება თავზე.

დამის პირველ საათზე დავიხართ. ჩვენს კოლონაში 40 VBL-ი შევიდა. კოლონას ჩემი ოცეული მოქალაქე. 70-80 კმ-სითი სიქართი მივდიოდით. სახლგარეშე სერბების ჩეკ-პოინტს წინადმტევობა არ გაუნწევა, ისინი არც გვადარდებდნენ. უფრო რადიან კარავინის პირად დაცვა გვაფიქრებდა, რომელიც ვაწერინილი და ძალიან კარგად შეარავლებული იყო. ვაზში რამდენიმე პოლიციის მანქანა გადავიყვებოთ გისპარა არხში, რომელითაც გზის გადახრევაას ცდილობდნენ. ამ ინციდენტს ჩვენი გადაადგილება არ შეუქრებია, უბრალოდ, კოლონაში აფილები შეიკვალა და ჩემი VBL-ი პირველი ადმინდა. ვეკაბამე პოლიციელი სერგანტ-შეუი ხელისიყ, ფრანგი პარალი მბრ და მე ვეყავით. ხელისიყ ერთი გამბეფხვდა და გვიხინა, – აბა, გამბეფიოთ, ბიჭებო, მებრამ ჩვენ ისე-დღე მხად ვეყავით, ხელიდან არ ვუმტვრედი ჩვენ ბრანინგს. ხელისიყ GPS-ით შეამოქმ კოორდინატები და გვიხინა, რომ კოფე ერთი მოსახლეობა და ადგილები ვეჩქებოდით. სოფელში (რომლის სახელი ადარ მასსოეს) დიდი ორსართულიანი სახლის წინ ვაგერდით. სახლი ადამიში მოვაქციეთ. საბინელეში შეუქლომფერნის ნაცნობი ხმა ვაფიქ. ცოდან ორი თოკი ჩამოქმუდა და ეკიში ერთი ოცეული დღეზე. მანამდე შეანგრები კანი და რამდენიმე მხრიდან შევიდნენ სახლში. მე მებორე სათიულის ფანგრებს ვეჭმხნებდი. სიჩუმე და კარავინის დაცვის მანქანების

შესვლამდე სოფელს დურბინდით ვათავილიერებდით... ერთი ოჯახის მეთვარი არავინ ცხოვრობდა და ისინიც ხანში შესუსლები იყვნენ. მიიღეს სოფელში არც ერთი სახლი არ იყო მიიღეს.

არეფიანამ გავაკვირებო. მართლაც, რამდენიმე წუთის გასული იყვნენ (სერბების პოლიციამ დროზე მასწარი მისი დავიხინებუა). სახლში ბლომად ადარად რამდენიმე პასპირტი ვეპოვეთ. დიხსას ადარ ვაჭერებულვარი, რადგან ყოველ წუთს შეიძლებოდა სერბების არმია დავეფიქრებოთ თავს, ამიტომ სწრაფად გამბეფრუნდით. ვაზში მოქმინებებს შეგვაფერხეს, რომლებმაც კარავინისა და მლაფინის სურათები ხელში ქვეი დავვიმხნეს. მათიფის ყურადღება არც მივექციევა, იმ დამხედე დავბრუნდით ბაზაში.

მოელი ზავხული დავდიოდით პატრულეში, ადილით მალაღობიან სოფლებში, სადაც ომის დამთავრების შემდეგ, აღბათი, ადარავინ ასულა. ეხედებოდით მოსახლეობას, რუსულის ცოდნა გვაფიქრებდა მათი კონტაქტს. სოფელში შესულიხთანვე ბავშვების ვეოვა ვევეხვიდა და ვაკვირებო ბულინ ვათავილიერებდნენ. არაფერს ვეიხინებდნენ, უბრალოდ, დფენ და ვევეუბდნენ. ხანდახან რომელიმე უფრო გამბეფი რადიაციას შეგვეთხებოდა და ჩვენც რუსულისა და ხელების დამბარებით ვასუსხობდით. ჩვენ-ჩვენი საკვების მიიღე ულუფას ბავშვებს ვერებდით. ხანდახან თავად არავერი ვერჩებოდა საჭმელად, თუქვა ეს ძალიან არ ვეკვარდებოდა, რადგან სოფლებში ყოველდღობით მტეს, ყველა და მინ გამბეფხვარ პურს, რომელიც დიდი საამფრებით შექციედიოთ ცეცხლის პარას, საღამობით.

თუგოსლაფიამი ქლიავის ხეების სიმრავლემ გამოკია, უგმირილეს არას ხინად, – „სლითოვიცა“ ჰქვია. რომელიც ეკიში შევიდოდით თუ არა, მასამბილი ხელში სლივის ბოთლითა და ქმებიით შექოფეფებოდა და ჩვენ ასეთი პატრულირების შემდეგ

დღე უკან კარგად შესარბოხებულები ვბრუნდებოდით. მოსახლეობას დიდი პატივისცემით ვექციედიოთ. ვეცოდით, რამდენი გადაიტანა ამ ვაჭერებობა ხალხმა. თვალწინ ჩემი საქართველო მეფეა. ვხად ვადამწარი სოფლები ვეხედებოდა, რომელშიც ერთი ოჯახის მეთვარი ცხოვრობდა და ისინიც ხანში შესუსლები იყვნენ. მიიღეს სოფელში არც ერთი სახლი არ იყო მიიღეს. ერთმა მოქმეც ვეიხინა, აქედან წამსვლელი ადარ ვარი, თუენინდა მოქმად, ჩემს სახლ-ყარს არ მივატოვებო.

შესვლამდე სოფელს დურბინდით ვათავილიერებდით, რამდენჯერ ეკიში მოთამაშე ბავშვები დავგინახავს, ხოლო შესულის შემდეგ კი ვედარავინ ვეკიპოვია. ერთ-ერთი ასეთი სახლის დათავილირების შემდეგ მიიღეს ოჯახი ხალხდემ გადაამტვრები ადმინდა. ოჯახის მამას „კალაშნიკოვ“ ჰქვინდა ხელი. ჩვენ რომ დავუნახავარი, შემიხინებო, სერბები დარბუნდნო. ამ ხალხის საცოდაობა გულს ვეკუფავდა, მებრამ რით უნდა დავხსარებოდით? ჩვენ ჩემი საქმე ვეჭინდა.

ავიტილის შუა რიცხებში დამხერების ინფორმაცია მივიღეთ, რომ მონტენეგროს (ჩერნოგორიის) მიტეში, უელეტეხილზე, სერბების სახლი არაგულეური ჩეკ-პოინტი ვეჭმხინათი. ჩემს ოცეულს ამის შეიქმნება და დღასტრების შემხინებულები მისი ვეკუქმბა დავეკვა. დავაღება რაც შეიძლება მწეობიანად უნდა ჩავეკტარებინა. ოკრავიის მომხადებისთვის ერთი ვერა მოვეყვა, რომელიც სოფელ ვამოქმინა მტვრავი ტბის პარას ვაკატარეთ. ვცხოვრობდით ძველ, ნახევრად დანერულ სახლში, რომელშიც მებორე მსოფლიო ომის დროს თვით ბროზ

სერჟანტმა ლომბარდმა...
„ცისფრად გააფრინა“

ტრიო იძაღვლდა (ამას სახლზე მიმგრე-
ბული მარმარილოს ღაფა გუაყუყვდა). ახ-
ლითმასლო მიტოვებული სანატორიუმისა
და დამბის მეტი არაფერი იყო, ამიტომ
ჩვენი მივლ დღეს ტბაში ცურვასა და
გარეუვაში ვატარებდით. ტბაში კიბორჩხ-
აფებიც ბლომად იყო და საცაბოობით გვარი-
ანად მოუღონებდით ხოლმე.

დავლუპზე მეშვედ დღის ბოლოს, დამბის
სამ საათზე წყვედით, 6 VBL-ს შემდგენე-
ლით. მისი დაკლანკილ გზას ბოლო არ
უნდადა. დამბი გზის დასანახავად მძღობლებს
ნოქტურეზორები ეკეთათ, ძალიან ნელა მე-
დილიდით, რათა მანქანის ხმს ჩვენი მიხ-
ლოვდა არ გაეცა, თანაც სულ აფვილად
შეძობლებდა გზას ავდენფროდით და უწყ-
რულში გადავჩხილავდით. დღის 6 საათზე
საზღვართან მდებარე ტყის პირას გაეჩრ-
დით. აქ ოცეული ორ ნაწილად გაიყო. პირველ
ნაწილს ტყის გალით საზღვარი
უნდა გადავაცვითა და პოხვია ჩეკ-პოინტის
უკან მდებარე მთაზე მალულად უნდა
დაეკავებინა, საიდანაც მას სერების თვალთვა-
ლი და სიტუაციის განვითარების შემოხვევა-
ში მეორე ჯგუფის ცეცხლით დაფარვა
ეცველებოდა. მეორე ჯგუფი კი 6 VBL-ის
შემადგენლობით (პირველი ჯგუფი, რა თქმა
უნდა, ფეხით მივიდა), რომელსაც ლე-
ტენტანტი ხელმძღვანელობდა, უშუალოდ უნდა
მასხლოვროდა საზღვარს და რაც შეიძლებოდა
ნაკლები ძალის გამოყენებით უნდა აეხუ-
ლებინა სერების ჩეკ-პოინტი დატოვებინათ. მე
პირველ ჯგუფში ვიყავი, რომელსაც სერ-
ჟანტი მიშულ ლომბარდი ხელმძღვანელობ-
და. ჩემთან ერთად ორი ჩემი უკლითადა
მეგობარიც იყო. — ბუღილი უკლით ოღვე
ხოლოდღვი და პოლიონელი ლუკამ ჰუმან-
სკი. გორელი და დამოღული მარშის შემ-
დედ პირველი მისი ფერდობზე, მაღალ ბალ-
ანში დავიკავეთ და დავიწყეთ თვალთვალი.
გამწვევი პუნქტი ხელსაწყოლებით მოჩინდა,
მეგრად საკამად შორს, თითქმის 400 მ-ის

მოშორებით იყო, ამიტომ ჩვენი ცეცხლი მას
ბეგრს ვერაფერს დააკლვდა (უფრო ახ-
ლის მიხლოვების, შესაძლოა, ჩვენი პოხვია
გაუხილდა). ამიტომ აქ საქმე მართო სნაიპერს
ჰქონდა. სასახლო-ვაშეშები პუნქტი (თუ
შეიძლება მას ასე უწოდებო) პატარა ხის
ქოხს წარმოადგენდა. ვხა იმპროვიზებული
შეკავებუბით იყო გადაკეტილი. ქოხის წინ,
დაბალ სანერბში 81მმ-იანი ყუმბარსატორცნი
იყო დავენებული. ორსაათიანი თვალთვა-
ლის შემდეგ სამ ცეცხვ მეტი ვერ დაეთვა-
ლეთ. ყველაფერი ეს ლეტენტანტს რაკით
გადავცეთ და ობრმეტი საათისათვის ობ-
რმის დავწყების ბრძანება მივეღეთ. მე-
ორე ჯგუფი 6 VBL-ით დღი სისწრაფით
მოუხლოვდა საზღვარს. სერები არ დაბ-
ნულან. ორი მთვანი სანერბი ჩანტე (სულ
ეკენი ყოფილან). ორი P117-7-ებით ქოხს
ამოფერან (მათა საშუქურბი უხსტად
ჩვენი პირდაპირ იყენებ, ორი, ავტომბტებით
ხელში, ნელა მოუხლოვდა ლეტენტანტს,
ღორბინდში ვხვდავით, რომ საუბარი ძალიან
დაბალეული იყო. ერთ-ერთი სერბი ხელგას
პაერში იქნედა და ჩვენი რაზმის უკან
გაბრუნებას მოითხოვდა. სიტუაცია უფრო
და უფრო იძაღვებოდა. ლეტენტანტის ვერ-
დით მედომმა ტოლოროუმას (ბულგარელი
ღვეთინი, რომელიც თარეზინად გვეყვდა,
რადან ბულგარელი და სერებელი ძალიან
ჰგანან ერთმანეთს) ავტომბტი გადატანა
და ერთი მამბუთი უკან დაიხია. სროლის
ხმამ ცოტა შეშინა, პირველ ვასროლას
მეორე მოჰყვა, ცალი თვალთ ვხვდავით
სერჟანტს, რომელსაც შეურყნებელი დვა-
ლა ოთხის ნაბიჯურელი FRF 2-ის მჭიდი.
ქოხის უკან ჩაცუცქულ ყუმბარმტორც-
ნივლას გადაჩრების შანსი არ დატოვა.
სროლა ჩვენი დავიწყეთ, მეგრად იმის შოშით,
ჩვენებისთვის არ გავგერტაკა. მათ უკან დახ-
ველს დაველოდეთ. ამ ყველაფრით აფხზე-
ვებუბას და ცოტა შემინებულეუბამ თითქ-
მის მივლი საბრბოლო კომპლექტი დავე-
ლეთ. უკან გზისთვის თითო-თითო მჭიდი
თუ დავტარა. ყველაფერი ეს მაქსიმუმ 2
წუთში მოხდა. მოერით თუ არა, სრ-
ბლით დავემეტი მაგნიტდან და შეტრე-
ბის აფელისსაქნ ვავლებოვით. იქ შოშისაგან
გაფიორებული ლეტენტანტი დავგებდა, ერთი
კი წამოსცდა, — სროლა რატომ დავიწყეთ,
მეგრად ყურადღება არ მიუქცევია, სასწრაფოდ
ჩავხვით მანქანებში და ბაზაში დავბრუნ-
დით. ჩვენგან გაკარბულიც არაფერ იყო. არ
ვიყო, როგორ გავარჩინებ ლეტენტანტი და
ბულგარელი. ბაზაში უკვე დღი არბაუ-
რი იყო ატენებული. მივლი TFR 17-ის (ასე
ერტა ჩვენი მანგაფს ბოსნაშია) გენერალი
შეარტებლიყო. დავკრიბებოთი ახსნა-გან-
მარტების შემდეგ ჩვენ გამოვიტყუეს და სერ-
ჟანტი ლომბარდი დაიტოვებდა. იგი მეორე
დღევე დააბრუნეს საფრანგეთში „დაწერი-
ლებითი გამოძიებისათვის“. საბოლოოდ ეს
ინციდენტი მის სერეულ აშლილობას დაბ-

რალდა, — დამბულობასა და სტრესის ვერ
გაუძლო, და სამკურნალოდ მარსელის
ლავერანის სამხეცერო ჰოსპიტალში
დაწვეინეს. დაგალებდნ მონხნას და სა-
ფრანგეთში დაბრუნებას (რაც საკამად იმ-
თავად ხლდა) ღვეთინის ვაფრინებ აცი-
ფერი გაფრნა“, — VOLE BLU ჰქვია, პოდა,
ამანაც ვაფრინას.
არ ვიცი, როგორ მთახერხეს, მეგრად
სიტუაცია მალე დაწვენარდა. ჩვენ გმე-
დარის შესახებ საუბარი სასტიკად მომ-
რბნებოდა, ვეფრინობინეს, რომ თფორმაციის
გაფრინების შემოხვევაში უსაიმბრებები არ
ავცელებოდა.
დარჩენილი ღრი უფრო თავისუფლად
ვაფარტავი. ერთი კვრით ესანებრების ბა-
ზაში წყვედით ე. წ. მოკავებრობა შორის
შეგებინებაში მონაწილეობის მიხლოვდა,
რომელც საკამოდ სარტრესი აღბრინდა,
3.5 კმ-იანი ქოხი ობრმეტი და ავტომბ-
ტით, მდინარეების გადალახებით, თოკზე
გაბრბოდა, ხოხეთ, სროლით და ა.შ., რომელ-
ც 16 წუთში გაფრინდით. დამბის პირველ
საათზე 10-კილომტრბანი სადაზღვერო მარში
მოვიტყუვეს. რვა დაღალება უნდა შევეს-
რულეებინა, რომლიდანაც ერთ-ერთი
დატრბილის ევაკუაცია იყო. თუ მიხვდებოთ,
ქოხ ერთეულ წაილად ამ მისის შესრულებას,
ვაი, რომ სწორად გამოიყენებოდა. სამი კილო-
მტრბი ზურგით ვათრებ, ყველაფერი კარგად
მივლიდა, სანამ არ ვგებობინა, შემეგვი
კილომტრბი სარბლით გავეკველი. ამ ორი
პატარა კილომტრბის განმვლობაში, აღბათ,
მბოლოვარ დავწყველი ოს დღე, როდესაც
ღვეთინი განვიტრბება მომიხვდა ოთხში.
როგორც იქნა, დავამთავრე გოლოთის ვხა
და შეტბი მოვისრულილ ზურგებში ჩემი მბმე
ტრბითი. შემეგვი დღელები ასევე მთავრ-
ლად ვავტარეთ. წვირინების ბოლო დღეს
კი დღი დელასსაწული მოვაწყვეთ. კა-
ნადელებსა და ესანებრბითან ერთად დღი-
ის სუთ საათამდე ვეკავდებით, ვეზურბით
და ემბაროვობდით (კანდარად და ესანებრ
ვარში საკამოდ არან „სუსტი“ სქების
წარმომდგენლები). 6 საათზე კი ავიბარეთ
და აღმა-მატრბი დავბრუნდით. ნახსუსქემ
არ გამოეგენებოდა, რომ მიმბტრბებებთან
ბრბოლის კურსებზე ვავგზავნეს, სადაც მო-
ინაღმტყვის ფრანგული რეკულარული არბა
ასახიერებდა. მიხვდებოდა, რიოც დამთავრე-
ბოდა ყველაფერი. ჩვენი უფროსბა, აღბათ,
დღემდე უხდის ბოდიშს რეკულარული
არბის უფროსბას, — ამ სერებებს (ლე-
ვიორებებს) ფრანგული ცუდად ემბით
და ბრძანებებით არასწორად ვავიკოს, რასაც
უნდადასაწული მომბტრბებების დამტრეული
ცხვირბირიც დასტრბებდა. ვერბობით
რა...
საფრანგეთში მალევე დაბრუნდით.
გამბრინების წინ ჩემმა მეგობარბმა სანია
სარტრბემა თქვა: „На Балканском
фронте без перемен“...

სამეფო გვარდიები

რაჩმ შიძორაძე – „ბრიტანეთი მაგარია!“

30ს პეპინანე – ბრიტანელი ვარისკელები წვეთი წყალით ჰკვანან საკუთარი გამოსახულების სუვენირებს, რომლებიც ლონდონის სათამაშოებისა და სუვენირების მაღაზიბა გამოტენილი: საფერულეები, მასურები, წიგნის სანიშნები, ხელსახოციები, პირსახოციები და ტუალეტის ქაღალდებიც კი მათი, შავ-წითელი ვარისკეების გამოსახულებით იწონებენ თავს.

ბრიტანეთის სააღლუმო ვარისკელების შვიდი პოლიცია არტეობის, რომელთა ფორმაც არცთუ მკვირად განსხვავდება ერთმანეთისგან – წითელი ან ლურჯი მუნდრი, შავი შარვლები, მუხარადი ან დათვის ბეწვის შავი ქუდი. ზამთრობით გვარდილები ვრძელ ყაბანს იცვამენ, დათვის ტყვების შავი ქუდი კი ზამთარ-ზაფხულ ახურაეთ.

რომი ბაბიძეშის სანქლი? – ისევ და ისევ, დათვის ბეწვის შავი ქუდებით (თითოეული 665 გრამს იწონის), რომელთა რაოდენობის ზრდას გააფრებით ვრძელან ეკოლოგები და ვვლა ვულის გრინფისელები (ამიტომ, რომ დათონები ეცოდებათ, ტრადიციების დაცვა კი არცთუ აუცილებელი საქმეა). საკუთარი გვარდილების ყოლა პირველად ჰქნირი მუშვიდის (1485-1509წწ.) მოვიდა აზრად. სამეფო ვარდილისთვის ბრიტანეთის არმიის საუკეთესო ვარისკეებს არჩევდნენ. ეს ტრადიცია დღესაც ვრძელდება.

რაბს აპიძეშის – იცავენ ბუკინგემის სასახლეს. მონაწილეობენ ყარაულის ცვლაში, პოზირებენ და ტურისტებთან ერთად იღებენ ფოტოებს, მაკილებენ დედიფლის ეტლს, მისი დაბადების დღის აღსანიშნავი ადღუმის მუშდეგ, და ლონდონის ცივ და რუს ყოველდღიურობას ახა-

სამხედრო გვარდიის ტრადიციები

სააღლუმო-საჩვენებელი, მორთული და გამონეკილი ჯარის ნაწილები, მწყობრად რომ მიიბიჯებენ დედაქალაქების ქუჩებში და მზიადამიგ რაღაც უვნარად, თეატრალურად მოძრაობენ, არა მარტო გავშვების, არამედ სახელმწიფოების მმართველებისა და ცნობისმოყვარე სანახაობისმოყვარე ტურისტებისთვისაც უარგ გასართობს წარმოადგენს. „უკონრატული“ გვარდიელები, რომლებიც არქიტექტურულ და მემორიალურ ძეგლებს იცავენ, საოცრად ლამაზად დღლიან ან დგანან მსოფლიოს ქალაქების მოედნებზე და არავისთვის არავითარ საშმორიებას არ წარმოადგენენ, მაგრამ თუ ცერემონიალებს, მათ განსაცდელსა და ქვევას გულდასმით დვაკვირდებით, მივხვდებით, რომ არც ისეა საქმე, როგორც ერთი მუხეხვითი ჩანს.

ლისებენ. ბუკინგემის სასახლის დაცვა, როცა დღლივლი მინ ბრძანდება, სამი ოფიცრისა და 40 გვარდიელისაგან მუშდება, ხოლო როცა მრძანებული სასახლემ არ იმყოფება, ასევე სამი ოფიცრისა და რატომღაც 31 გვარდიელისაგან.

საღ შვიძეშის ბაბიძეშის – ბუკინგემის სასახლესთან ყარაულის ცვლა, არღ-ივლისის ჩაილით, ყოველდღე ხდება. ხოლო ავისტოღან მარტამღ დღევამოშვებით (დასაწყისი II სთ. 30 წთ). ცხენოსანთა გვარდიის პლაცკარადი ლონდონის ყაზარმეში ტარდება, ხოლო გასაღების აცმულის ვადაცემის ცერემონიალი ტუეცის სასახლემში (ამ ცერემონიალში სხვა ვარისკეები – ბიფიტრები, თუ ხორისმსმეტლები მონაწილეობენ, რომლებიც წითელ-ყვითელი კაშხილებით არან მუშოსილიან და თავზე შავი ქუდი ახურაეთ. სწორედ ისინი არან გამოსახული ჯინის, „ბიფიტრის“ ეტიკეტზე).

თურქი გვარდიები

რაჩმ შიძორაძე – „მართალია, კვარცხლბეკზე ვვგვარ, მაგრამ ვვლა ციცხალზე უფრო ციცხალი ვარ!“

30ს პეპინანე – თურქეთის გვარდილები კალის ვარისკეებს ჰკვანან, რომელთა სამიწზე უხვდალა ქაიქათა თეირი ეღმეტრები: თეირი მუხარადი, ხელიათმანი, ყაწიები და გამაშები, საშტატო შაშხანასაც კი თეირი დვედი ამშვენებს. სხვა ვარისკეებისაგან განსხვავებით თურქი გვარდიელები ერთობ მაღალი ტანისანი არან.

რომი ბაბიძეშის სანქლი? – სახელგანთქული მოძობების, იანბარების შამომივალნი, დღევანდელი თურქი გვარდიელები, დიდად არაფრით გამოირჩევიან სხვა გვარდიელოაგან, გაუმრველად დგანან და არაფრად ავღებენ ტურისტების მანქვარეზას, რომლებიც მათ გაციენბას ცდილობენ.

ვატიკანის შვეიცარიული გვარდია

რაზმ შვიძრეპნე? – „ნეტუვ პაპ-საც აცეი „პრალა““

30ს კპპანანე? – შუა სუკუტეების კარნაგეის მინაწილეტეს.

ვატიკანის გვარდიის ჯარისკაცების აღკაზმულობისა და ჩაცმულობის ესკიზე ბი პაპს დიდ მსატვარსა და მოქანდეკს მიქელანჯელოს დუკეტეა. ასე რომ, თანამედროვე PR ლექსიკა რომ გამოიყენიოთ: „მათ ჩაცმულობაზე თვით მიქელანჯელო დი ლილეოკო დი ლინარდო დი ბუინაროტი სიძინიმ (1475-1564 წ.წ.) იზრუნა“. მას შემდეგ, რა თქმა უნდა, მათი შტეკ-ლაგადაკეთება არავის მოსვლია აზრად, დღესაც ლურჯ-ნაცრისფერი კაზნოლები და შარლები აცვათ, შავი ბერტუბი ან პლუმბაჟიანი (ბუის ფუნჯი) მუზარადები ასურავო, ხელი შუბები აქვი და მრისხანედ იძიზრებან. ვატიკანის შვეიცარიულ გვარდაიაში სამსახურის მსუველი რამდენიმე მკაცრ მოთხოვნას უნდა აკმაყოფილებდეს: უნდა იყოს უკოლშვილი, კათოლიკე, შვეიცარიის მოქალაქე, ჰქონდეს საშუალო განათლება, ამასთან, არ უნდა იყოს 174 სანტიმეტრზე დაბალი. ასაკით ცხრამეტზე ნაკლები და ოცდაათზე მეტი წლისანი არ უნდა იყვნენ. პრეტენდენტები საღი ჯანმრთელობითა და ზნეობრივი მდგარადობით უნდა გამოირჩეოდნენ.

როი ბაიომქმს სახეში? – ვატიკანის მეირეტიკოვანამ (110 ჯარისკაცი), მაგრამ ამყმა არამბ შარმან დარსეპიდან 500 წლის ოუბლე ოხემა.

1506 წელს პაპ ოულუს მუორის ზეობისას, ურის კანტონიდან (შვეიცარიის ადმინისტრაციული ერთეული) რომში 150

ინანჩარების შთამომავალი თურქი გვარდიელი

რაზ აპიომქმანე? – იცვენ თურქეთის შნიშენლევან ობექტებს და გარაულის ცვლის უჩვეულოდ რომანტიკულ ცერემონიალებს აწეობენ: ჯარისკაცი, რომელმაც ეს-ეს არის პოსტი გადააბარა, მზრუნველად ამოწმებს ხელით მას, ვინც ეს პოსტი ჩაიბარა, – კარგად აქვს თუ არა მორგებული გამაშუბი, უწორად ახურავს მუზარადი თუ არა და ა. შ.

სად შვიძმეპა ბაიომ ნახეპა? – სტამბოლში, დილმაბადრეს სასახლისთან, და ანკარაში, ათათურქის მავზოლეუმთან: გარაულის ცვლა ყოველ ერთ საათში ხდება.

შვეიცარიელი გვარდიელი ჩამოვიდა. მას შემდეგ ბერძნ წყალმა ჩაარა, პაპები მიდიდნენ და მიდიდნენ, შვეიცარიელები კი მათ დასცავდნ თავიანი პოსტებზე რჩებოდნენ. 1527 წელს პაპის 147 გვარდიელი არ შუემინდა შერისხული კარლის მესუბის ჯარებს, რომი რომ დიაპეტრეს. გვარდიელები ბრძოლაში გაწვდნენ, საპაფროვ, გადაჩრინეს პაპი და კარდინალები, ამ უკანასკნელებს სან-ანჯელოს ციხესიმაგრეს შუაფარეს თავი. მას შემდეგ ვატიკანის კედლებსა და პაპის უსაფრთხოებას მხოლოდ შვეიცარიელები იცვენ.

რაზ აპიომქმანე? – დარავლებენ ვატიკანის ცველა შესასვლელსა და გასასვლელს. დებენ პაპის ერთეულების ფიცს; ღუმან სომარ პოსტებზე მგეოში.

სად შვიძმეპა ბაიომ ნახეპა? – რომში, ვატიკანის შესასვლელ-გამოსვლელებში.

დანიის სამეფო გვარდიელები

რაზმ შვიძრეპნე? – „ჯარისკაცი დვას, სამსახური შერეტუბულია, ჯარისკაცი მიძარბოს, სამსახურიც მიძის“.

30ს კპპანანე? – დანიის სამეფო გვარდიელები საეკვიდრ ჰეკვან პრეტანელ კოლეტებს – ქედებცი კ დთვის ბუქვისას ახურავო, მაგრამ მუნდინის ფერები კი აბსოლუტურად განსხვავდება. დანიელ გვარდიელებს აცვათ მუქი ცისფერი უნიფორმა და ცისფერი შარვლები, წითელ კოსტუმებს კი მხოლოდ დიდი ზემებებს დროს, მაგალითად, სამეფო ქორწინებებისას იცვავენ.

როი ბაიომქმს სახეში? – გვარდიელები დანიის სამეფო კარზე 1658 წელს, მეფე ფრედერიკ მეცამეს წყალობით გამოჩნდნენ; თავიდანვე მათი მანჩა „მეფისა და ხალხის დაცვა“ იყო. დღეს კი, როგორც დეკორატიული შემოიბრებს სურაელესობა, ტურისტებს არიობენ და თაკინით ქვეყნის მოქალაქეების ერთფეროვან ყოფას ერთგვარად აღამაზ-ახალისებენ.

რაზ აპიომქმანე? – სამეფო გვარდაიაში სამსახური (დანიის არმიის ელიტური ქვედანაყოფები) ყოველი დანიელისთვის დიდი პატივია, თვით ტახტის შემკეთდისთვისაც კი.

სამეფო გვარდიელები, ძირითადად, სასახლეებს იცვენ (მორიგეობა ორ საათს გრძელდება პატარა, ვიწრო ბუდურეკანითან), მონაწილეობენ საზეიმო აღლუმებში და ცდილობენ, არ გაიღიძინ ტურისტების გამოშვვევ საქციელზე.

სად შვიძმეპა ბაიომ ნახეპა? – კოპენჰაგენში სამეფო სასახლესთან, რიზემბერგის სასახლესთან, ფრედენსბორგთან, კრისტინსბორგთან და სხვა „პორტეპიან“.

„მიქელანჯელოს დეკორაციული ვატიკანში შვეიცარიული გვარდიელების შესრულებით.“

ბერძენი ვეზონები

რაზმ ვიძირიან? – „თვითონაც ვიცი, რომ კოლონს ვეკარ და ბურატინოსაით ვიძირაბი, მაგრამ ეს სამსახური ყველა ბერძენისათვის დიდი პატივია“.

30ს აპრილი 1866? – ზეზონები, ყველა დროისა და ხალხების გვარდილითა შორის გამორჩეული, რომ იტყვიან, საატივი ყარულის ნაღებს წარმოადგენენ. ამიტომაც არის, რომ მოხარულ ტურისტებსა და მხიარული გამგელების ყრადღების არეალში არიან და მათი ვარიობის ობიექტს წარმოადგენენ. ბერძენ ვეზონებს ორმაგი შალის წინდები, უზარმაზარი პომპინებიანი ფეხსაცმელები (თითოეული რამდენიმე კოლოგრამა იწონის, მათი ლანჩები ფოლადის ლურსმინითაა დაჭედილი, პომპინებში კი ვეზონები ადრე ბასრ დანებს მალავდნენ). ჟილეტი და ქვედატიანი (ალბათ, ანტიკური ტრავის მოამომავალი) კეციანი, თავზე ახურავი გრემფორუნიანი ფეხი. სიტყვა „ვეზონი“ ქართულად „კამარშორტცულს“ ნიშნავს. გარდა ამისა, ბერძენი ვეზონელები შამშახებით არიან შეიარაღებული (ოფიცრები – ხმლებით). ასე რომ, სანამ ვინმე ქარავმუტა ტურისტთა ვეზონისკენ თითის გათმევრს და სიცილს დააყრის, კარგად უნდა დაფიქრდეს, ვისთან აქვს საქმე. როგორც ამბობენ, ასე იფიქრნ ჩაცმუნი ბერძენი აჯანყებულები, როცა ოსმანთა იმპერიას ებრძოდნენ.

როი ბაიომქსს ხსენალი? – თავიერ ბური ფომის ტანსაცმლითა და ყარაულის ცვლის დროს ხის თოჯინებისმგვარი მოხარობები.

რაზმ აპრილი 1866? – ბერძენ ვეზონთა რიგებში სამსახური ყველასთვის როდია ხელმისაწვდომი. საკმარისი არ არის ბერძენი იყოთ, გარდა ამისა, უნდა იყოთ ლაზახი, ტანადი (არანაკლებ 187 სანტიმეტრისა) და გვირგვინი მყარი ფსიქიკა. მომავალ ვეზონებს ხუთი კვირის განმავლობაში ასწავლიან რიტუალებსა და წესებს, რის შემდეგ პარლამენტის შესასვლელსა და პრეზიდენტის სასახლის დასაცავად ამწავლებენ. ვეზონები ვალდებული არიან თავიანთი ქვედატიანების 400 ნაკეცი თეი-

თონვე დაუთიონ (საინტერესოა, არის თუ არა მათთან „დელოვშინა“ და როგორ ეღვრის ბერძენულად „მიდი, ბაბუას ქვედა ბილი დაუთიო“). გამოწვევად არ გამოიღოს 45 წუთში (უფრო სწრაფად არ გაბიღის), გაუძლიონ სიცხეს, ტურისტთა დამკვირვებლობას და „აიტკეონ“ ყარაულის გამოცვლის დროს.

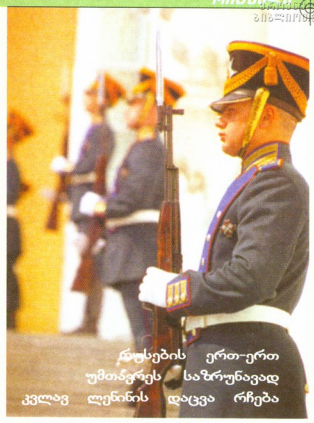
ხალ შვიძილუბა მათი ნახხა? – აიერში, ყოველი ვეზონი დღის II საათზე, სინტეზამს მოედანზე უჩინარი ვარისკაცის საფლავთან ეწყობა ყარაულის გამოცვლის ცერემონიალი. რომელშიც უკლებლივ ყველა ვეზონი (150 ვარისკაცი) მონაწილეობს.

კრემლის კოლქონ ბეპარლილივი

რაზმ ვიძირიან? – „ყველა ჩვენ გვიყვარს“.

30ს აპრილი 1866? – კრემლის პოლიკის ვეზონელების ფორმა ნიკოლოზ მეორის დროინდელი. 1907-1913 წლის იმ საზარადი ფორმის წყაყავს, რომელიც საგანგებოდ 1812 წლის დიდი სამამული ომის გამარჯვების საუბიძილავ შეიქმნა. როგორც რუსები ამბობენ, ეს შეზისხვევითი არ არის, ის ძველ რუსულ ტრადიციებს ეხმარება. მუქი ლურჯი მუნდირები, ყვივილი კოჭსახევიანი ცხენები, შამშული ხმლები, ორკეციანი ხმა, ყოველივე ეს, მათი აზრით, შიშვლითში ყარაულის ცვლის ერთ-ერთი ყველაზე ყვექტურ და შოამგვქვავ სანახაობას წარმოადგენს.

როი ბაიომქსს ხსენალი? – მეფის რუსეთში ყარაულის ცვლის ცერემონიალი რეგულარულად ტარდებიდა პეტერბურგში, და არა მოსკოვში, როგორც ახლა. საბჭოთა პერიოდში ყარაულის ცვლის ყველაზე სახელგანთქმული ცერემონიალი ლენინის მავზოლეუმთან იმართებოდა. ის 1993 წელს გააუქმეს და უჩინარი ვარისკაცის საფლავთან გადაიტანეს. 2005 წლიდან კი მოსკოვში ტარდება ქვეითი და მხედარ ყარაულთა ცვლის თხუთმეტწუთიანი ცერემონიალი.

რაზმ აპრილი 1866? – კრემლის ვეზონელები, რომლებიც იმ უნიკალური სამსახური ნაწილებს მემკვიდრეები არიან, რომლებიც 1936 წელს შეიქმნა, პირადად რუსეთის ფედერაციის პრეზიდენტს ეხმარებიან. მათ უმარბივი მოვალეობა აქონსიათ, – დაწვეული სახელმწიფო პირველი პირების დაცვითა და დამთავრებული კრემლის ძვირფასეულების დაცვით. თავისუფალ დროს ვეზონელები ყარაულის ცვლის სანახაობებზე აქციები მონაწილეობენ; მარნობრენი იარაღით, აწყობენ ცხენოსანთა კარუსელს; იმართება სანახაობრივი ჩვენება, რომელშიც 18 მხედარი, 18 ცხენი და 48 ქვეითი ვეზონელები მონაწილეობენ.

ხალ შვიძილუბა მათი ნახხა? – აბრილიდან ოქტომბრის ჩათვლით, ყარაულის ცვლა შამათითი ტაძრის მოედანზე (სანახაობაზე დასაშვებია ბილითის ფასი კრემლში შესასვლელი ბილითის ფასის ტოლია, სანახაობა 1200 საათზე იწყება და 15 წუთი გრძელდება), ხოლო ყოველი თვის უკანასკნელ ვეზონი დღეს სანახაობის დემონსტრირება უფასოა წითელ მოედანზე, ნებისმიერ ამინდში, ოღონდ მხოლოდ აბრილიდან ოქტომბრის ჩათვლით. წარმოედნა 1400 საათზე იწყება.

PS. რაც შეეხება საქართველოს და ჩვენებურ ტრადიციებს, აქ ბევრი რამ დასახვეწი ვაკვს. უკანასკნელი 15 წლის განმავლობაში იყო მრავალი მცდელობა, შემოვლით სხვადასხვა სახის სარტუალური სამსახური, მაგრამ ეს მცდელობები კორკრეტული პირების გემოვნებაზე იყო აჯებული და ამიტომ ხანგრძლივადიანი სახე არ მოუღია. მართალია, ქვეყნის ერთიანობისთვის დაღუბულია შემოიღოთ (შეგადამოვ) მიმდინარეობის ხილველ საპატიო ყარაულის რიტუალები, მაგრამ ჩვენი აზრით, არც სამშედროთა აღკავშუმლობა და არც თვითონ რიტუალი არ პასუხობს ქართულ ტრადიციებს. ■

ფრენის შიში და გაფრენილება...

1972 წელი საბჭოთა კავშირში ავიაკატასტროფათა უჩვეულოდ დიდი რაოდენობით აღინიშნა. სულ ათი ავიაკატასტროფა მოხდა, მათგან ოთხი აეროფლოტის ხაზით, დანაკარგად 1265 კაცი. არადა საჭარო მიმოსვლა მას შემდეგ რამდენჯერმე გაიზარდა. წარმოიშვა დანამატებითი საშიშროება – ტერორიზმი... მიუხედავად ამისა, ფრენის დროს დაღუპულთა რაოდენობა არ გაზრდილა.

ძნელი დასაჯერებელია, მაგრამ 70-იან წლებში მგზავრებს შორის ფრენის შიში თითქმის არ არსებობდა. ხშირად AH-ები ან TY-ები ისე ძლიერად ირყეოდნენ ჰაერში, როგორც ძველი ტრამვაი ისრებზე გადასვლისას, მაგრამ მგზავრებს ხელი აეროფლოტის საფირმო სასაქმებელი ჰაეკებსიკენ უფრო გავრბოდათ, ვიდრე დამამშვიდებელი ნამღლებსიკენ. ისტორია 90-იან წლებში დაიწყო და პირა 2000 წლისთვის მიაღწია. რაშიმ მდგომარეობს შიშის ანსი? ავიაძრავის გაფუჭება პრაქტიკულად შეუძლებელია (თანამედროვე მოდელის ძრავებს ფრენისთვის დასაფრთხობ სავანგებო მოწყობილობებსაც უყენებენ). გარდა ამისა, სამგზავრო თვითმფრინავს, იმ შემთხვევაშიც კი, როცა ყველა ძრავა უმტყუნებს, შეუძლია უკანარევა, თუმაც ამ დროს ყველაფერი პილოტის ოსტატობაზეა დამოკიდებული.

ძნელი გასარკვევია, ვინ უფრო იაქტიურია, – შურნლისტებს თუ „კინოშეჩიქვლებს“, მაგრამ შედეგი სახეზეა: მოსაზრებამ, რომ თვითმფრინავები ვარდებიან, თანდათან გამოდევნა აზრი, რომ თვითმფრინავები დაფრინავენ.

არადა უსაფრთხო ფრენების სარეკლამო კამპანიები ყველა მიმართულებით არის გაზრებული. თუმცა ყველაზე ხშირი ჩავონება ფუცი გამოდგება ხოლმე, როცა რეკლამით გულმოდგინეობა მგზავრებს და მათაც თვითმფრინავით მგზავრობას გადაწყვეტს. სალონიში კი მას სხვადასხვა სიურპრიზი ელის... ასეთ შემთხვევაში შიშის კატალიზატორად სალონის პიკეტაქტიური წევრები გველინიებიან, რომლებსაც ყოველწუთს რაღაც უბედურება ელანდებოთ და ამ მოჩვენებით უბედურებაზე მსაფრად რეაგირებენ. მათი დაწქნარება-დამოშინება კი გაცილებით ძნელია, ვიდრე გაჭირვეულებული ბავშვისა. გაერცვლებული აზრით, შიშის გამოშვევია ის მოზღვავეული ინფორმაცია, რომლებსაც საგარემოში მოკალათებული უწყინარი მოქალაქეები ასე უხვად ყლაპავენ ტელეკარანებიდან „დისქვერისა“ და სხვა ტელარხების მეშვეობით. ასეთ ფობიებს უნდა შეევერძობილი. საჭიროა უსაფუხელო შიშის გაფანტვა,

ამიტომ სჯობია, დაღუპულებზე კი არა, გადარჩენილებზე ვისაუბროთ, არა ჩამოვარდნილ, არამედ მშველით გადარჩენილ თვითმფრინავებზე. გვერწმუნეთ, მონათხრობი არანაკლებ საინტერესო იქნება და რაც მოავარია, ზოგიერთ თქვენგანს რამდენიმე ასეულ წერველ უჯრებს შეუწარმუნებს.

თქვენ არასწორად გზიონიათ

„შაშინებულებს“ უმრავლესობას ფრენის ეტაპების უკუპროპორციულად ეუფლება ხოლმე შიში. საწყის ეტაპზე, თვითმფრინავს გაქანებისა და აფრენის დროს ვერაფერ ასწრებს შემინებას. შიშის ძირითადი ტალღა პორიზონტალური ფრენისას იჩენს თავს, სამაგიეროდ, უმრავლესობა მწაას მოკრავს თუ არა თვალს, შევბით ამოისუნთქავს, ცდილობს, ნაადრევად გაითავისუფლოს თავი ქამრისგან, ხოლო როცა თვითმფრინავის ბორბლები ბილიკს შეეხება, ფეხზე წამოდგომას და მობილური ტელეფონის მომარჯვევებას ცდილობს... არადა, სტატისტიკის თუ მეცმარათაგან:

გამოქანებისა და აფრენის დროს მომხდარი ავარიების რაოდენობა 29%-ს (ეს ავარიები განსაკუთრებით

საშიშობა, რადგან სანავიგის ავზები ამ დროს სახევა) შეადგენს;

ავიროები სიმაღლეზე ფრენისა და დაშვებისას — 10%;

ავიროები პორიზონტალური ფრენისას — 5%;

ავიროები დასაფრენი ზოლისკენ დაშვებისას — 28%;

ავიროები დაფრენისას — 25%;

როგორც ვნახეთ, 3% სადაღაც დაიკარგა. ეს, ალბათ, იმ თვითმფრინავებზე მოდის, რომლებიც ანგარში დაიშლენ.

ბუვა ნათქვამი, იმ დროს არ ეყვრათ სიკვდილით.

ისმის კითხვა: რატომ არ ურიგებენ მგზავრებს პარაშუტებს? აფრენისა და დაფრენის დროს ავირობისას პარაშუტი ვერავის უშვლის. ვერც შევეულად ფრენისას გამოიყენებთ, ვერც მოასწრებთ მის მორგებას. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ პარაშუტს აფრენამდე მორგებთ, დიდ სიმაღლეზე ფრენისას წნეების შორის განსხვავება ლოკის გალების საშუალებას არ მოგცემთ, თვითმფრინავის სიჩქარე კი გადმოხტომის შესაძლებლობას მოგიპოვობთ: თქვენი სხეულს ფოთულეაი მიზნადგს. ასე რომ, მგზავრებმა პარაშუტებზე იყენებას თავი უნდა დაანებონ. დააყენეთ თქვენი საკარძლის საზურგე ვერტიკალურ მდგომარეობაში, შეეკარით ქაშირი და...

ქებში იანგარიშებს, მაშინ როცა ახალი ბონივის საწვავის სისტემა კილოგრამებში იყო გადაყვანილი, ამის გამო ავზებში ორჯერ უფრო ნაკლები საწვავი აღმოჩნდა, ვიდრე საჭირო იყო...

„ბონივს“ ოტავიდან ედმონტონამდე ნახევარი გზაც არ ჰქონდა გავლილი, როცა 12.500 მეტრ სიმაღლეზე მწყურბრად გამოვიდა ერთი ძრავა. სანამ კაპიტანი პირსონი და მეორე პილოტი საავირო დაშვებისათვის ემზადებოდნენ, 8.500 მეტრ სიმაღლეზე მეორე ძრავაც გაჩერდა. ტურბინის გაჩერებისთანავე ელექტრომაგნიტების მოწყობილობა და პილოტის სიქმა. სანამ პირსონი თვითმფრინავის მართვას ცდილობდა, კვინტონი ინსტრუქციაში იმ ვეპრეს ემება, რომელსაც ორივე ძრავის გათიშვის შემთხვევის რეკომენდაციები იქნებოდა აღწერილი. დისპეტჩერთან საუბრისას გაირკვა, რომ ავიროული დაჯდომისათვის გამოსადგევი არც ერთი აეროდრომი ახლომხებლო არ იყო. საპანიკოდ დრო აღარ რჩებოდა და კვინტონმა გადაწყვიტა, თვითმფრინავი დაესვა საშუალო ბაზა გომილონი, სადაც იგი ახალგაზრდობაში მსახურობდა. მან არ იცოდა, რომ ბაზა დიდი ხნის გაუქმებული იყო, ხოლო ყოფილი აეროდრომზე კარტინგისტები ვარჯიშობდნენ. პირსონმა გამოიყენა თვითმფრინავის გომისკენ სწორი გეზი მუშებნა. მალე იგი მიხვდა, რომ ლანერიი სასურველზე უფრო სწრაფად მოძრაობდა და სიჩქარის დასადგებლად გააკეთა პლანკებისთვის ტიპური მანევრი, რომელიც სამოქალაქო ავიაციაში ადრე არავის გამოუყენებია. მან თვითმფრინავი უზრიაზე დააწვინა და მიუხედავად იმისა, რომ საავირო ტურბინის ბრუნვა

აზგაპი პირველი: თავისუფალი ვარდსა

1972 წლის იანვარში ჩეხოსლოვაკიის საჰაერო სივრცეში ტერიტორიების დანადგომი BC-9 აფეიქდა დაახლოებით 160 მეტრი სიმაღლიდან თავისუფალი ვარდნის შემდეგ ცოცხალი ვადარნა საჰაერო ხიმაღლის სტუარდესა კენსა უკულოვინი. ეს მოხვედა ვერჯერობით ვერავის შერდგ ცოცხალი ვადარნა ახსოს. როცა უკულოვინი საავადმყოფოდან გამოიყურა (მან, რა თქმა უნდა, სერიოზული ტრავმები მიიღო: სასწაულები არ არსებობს), მოხსურვა ძველ პროფესიას დაბრუნებლად, ხოლო როცა ვადარნა თვითმფრინავის მდგომარეობის გამო მის უარდესად მუშაობაზე უარი უთხრეს, იმავე ავიაკომპანიაში ადმინისტრაციულ მოხელედ მუშაობაზე დათანხმდა.

1981 წლის აგვისტოში ამერიკის ოლქში AH-24 ბომბდამშენ Ty-16-ს შეეჯახა 5220 მეტრ სიმაღლეზე. შეჯახების შემდეგ ლარისა საეცაკაიმ (როგორც სპეციალისტები ამტკიცებენ, ამას ფიუ-ზელაიის ფრაგმენტით პლანდრება ჰქვია) მიახერხა მიწაზე დაშვება. მიუხედავად რამდენიმე მოტეხილობისა, ლარისას საარული შეფხლო და სივანლესაც კი აძლევდა მამუკლებს, რომლებიც კატასტროფის ადგილას მხოლოდ შესამე(!) დღეს მივიდნენ.

ავიაციის ისტორიაში რამდენიმე ათეული მსგავსი ფაქტია დაფიქსირებული, ერთი კილომეტრამდე სიმაღლიდან გამოძარდნილია და ვადარჩენილია რაოდენობა ხომ საკმაოდ მეტია. ცუდად ჩაკეტული კარიდან ვადმოკარდნილები ან გაუმართავი პარაშუტი გადმოხტარებთ ხან დრმა თოვლში, ხანაც ფარდულის სახურავზე ეცეპოდნენ და... სწორედ ასეთე

აზგაპი მეორე: აზგაპის ბავსება ხომა არ დაგვიჩვენებთ?

საჰაერო კატასტროფების ერთი მესამედის მიზეზი დღესაც დაუდგენელია. სპეციალისტების უმრავლესობა მათ პილოტების შეცდომებს მიაწერს. ჰაერში თვითმფრინავის ვაფუკების, ამინდისა და ტერიტორიების ბომბების მიზეზით მომხდარი უბედურ შემთხვევებზე 7-10% მოდის, პლუს 5% აეროდრომის მომსახურე პერსონალის შეცდომები. ახლა კი დროა ექიპაჟთა სარეაბილიტაციოდ რამდენიმე შემთხვევა ვაიხსენოთ.

1983 წლის ივლისში კანადის ავიაკომპანია Air Canada-ს კუთნილ ბონივ-767-ს საწვავის ავზის კომპიუტერი ვაფუკდა, რის გამოც საწვავის ჩასხმისას ავზებში მის რაოდენობას სპეციალური დონის მზომავით აკვირდებოდნენ. შედეგი სამეჯერ ვადამოწმეს. ჩასხმული საწვავის რაოდენობა სამეჯერე ვირვან-

საბედნიეროდ მარცხენა ფოტოზე აღბეჭდილ კატასტროფას მსხვერპლი არ მოჰყოლია, მგზავრები უბრალოდ მატარებელზე გადასხდნენ და...

ამ თვითმფრინავს „სიბერემ“ უწია...

შენვლდა, ლაინერის პირიზონტალურად გასწორება შეძლო.

თვითმფრინავი ნახევრად გამოსული შასით დაეშვა კარტინისტების საკარავიშო მოვლანზე. დაფორთხო ოქ მოვარჯიშე სპორტსმენები, რამდენიმე მსუბუქი დიბე გაანერია და ზოლის ბოლოში ცხვრითი დაამუხრუჭა (წინა შასი არ დაფიქსირდა). მიწაზე მყოფთაგან (იმ დღეს ადგილობრივი სპორტული კლუბის ოუბლებს ზემობდნენ და ყოფილი სამხედრო აეროდრომი ხალხით იყო სავსე) არავინ დაზინაებულა. უხეში მყარი დაჯდომის შედეგად ლაინერის კუდში მსხდომ მგზავრთაგან რამდენიმე მსუბუქად დამავდა, დანარჩენები საღ-სალამათინი გამოვიდნენ თვითმფრინავიდან. მიუხედავად იმისა, რომ ლაინერში საწვავი თითქმის აღარ იყო, ხანძარი მანც გაჩნდა, რომლის ნაქრობაზეც კარტინისტების შესანიშნავებმა იზრუნეს.

ორი დღის შემდეგ თვითმფრინავი „პონგ 767“ (რეჟინტის შემდეგ) კვლავ აფრინდა ცაში და 2006 წლის მარტამდე ისევ შეუიპოვრმა იდგა. პირსინი პენსიაზე გავიდა და თავის რანშოში ცხენებს ამრავლებს. კვრტინი კი ახლა A-320-ით დაფრინავს. ამბობენ, ბოინგის შეკეთებას უფრო ადრე მოახერხებდნენ, მისთვის საჭირო სათადარი-

ვი ნაწილებით დატვირთულ მანქანას რომ ამ დაეგვიანაო, — თურმე მასაც საწვავი გაუთავდა გზაში...

ნებისმიერი სამოქალაქო თვითმფრინავი გათიშული, გაფუჭებული, მოტყეხილი და მომძვრალი (ყოფილა ასეთი შემთხვევებიც) ძრავის შემთხვევაში პლანირების საშუალებას ინარჩუნებს. ფრენის სიმაღლე კი, ავად თუ კარვად, მანევრების საშუალებას იძლევა, რისი გამოყენებაც პილოტის უნარჩვევების საბაზო არსენალში უნდა შედიოდეს.

მსგავსი ტიპის ყველაზე თვალსაჩინო შემთხვევა 1963 წელს საბჭოთა კავშირში მოხდა, ლენინგრადის თავზე. Tu-124-ს მოულოდნელად საწვავი გაუთავდა. პილოტმა ვლადიმირ მოსტოვიმ ლაინერი მდინარე ნევაზე, პოლშოხოტინსკისა და ფინეთის ხიდებს შორის დასვა. ბარემ, რომელიც ამ რაინში მოძრაობდა, მგზავრები თავის ბორტზე აიყვანა. არავინ დაზარალებულია.

საკმეს მიხსალოთ

მრავალი ჩვენგანის დასამშვიდებლად სხვათა დარიგებანი საკმარისი არ არის, რაღაც ჩვენ თვითონაც უნდა ვიღოთ. მაშ ასე... თვითმფრინავში შედარე-

ბით უსაფრთხო ადგილი სალონის ღლოს, თვითმფრინავის კუდშია. როგორც წესი, იგი მწვევლების თავმჯდომარის ადგილია ხოლმე, თუ ეს არ ვეპაშუშუებათ, ბილეთის შეტყინას მოითხოვეთ ეს ადგილი.

შეისწავლეთ საავარიო გასასვლელების განლაგების სქემა. დაითვალეთ რიგები თქვენი საგონძოლდან საავარიო გასასვლელამდე და კარვად დაიმახსოვრეთ მისი მდებარეობა, რათა სიბნელებში ამ კვამლის შემთხვევაში ზუსტად მიავინოთ. შეისწავლეთ საავარიო გასასვლელის გახსნა-გაღების სქემა. ნუ შეეცდებით ფრენის დროს მის გაღებას, — არ გამოივათ. თუ დაჯდომისას თვითმფრინავი დაიმახტრა და უკვე გაჩერებულია, სასწრაფოდ გამოძლი გარეთ ნებისმიერი შესაფრინის ნაწარმიდან ან ხერელიდან და რაც შეიძლება სწრაფად გამოვროთ ლაინერს, — მოსალოდნელია აფეთქება.

თუ დაშვებისას თვითმფრინავი ვერ არ გაჩერებულა, მაგრამ თქვენ გრძობით, რომ რაღაც ისე არ სხება, როგორც საჭიროა, სჯობია, დარჩეთ სავარძელში იმ პოზაში, როგორც ინსტრუქციამაში მოკვეთილი. ნუ გამოიწინეთ ინციატეპას, რადგან ამ დროს უმოქმედობა უფრო უსაფრთხოა, ვიდრე მოქმედება.

სალონში კვამლის გაქრის შემთხვევაში გონება დროზე ადრე რომ არ დაკარგოთ, სასურნიტ გუნებზე სველი ცხვირსაზოცი აიფარეთ. თუ მინერალური წყალი უკვე შესული გაქტე და ცხვირსაზოცს ვერ ასველებთ, შეეძლიათ დაამარლოთ კიდევ არაფერია, არეულობაში ვერავინ დავინახათ...

ხანძრის შემთხვევაში ვაიხადეთ სინთეტიკური ქსოვილისაგან შეკერილი ტანსაცმელი. სჯობია, მგზავრობისას სქელი შარვალი და შალის სეიტერი გეცვათ. უამფლო შემთხვევაში ტანზე თვითმფრინავის პლედი შემოიხვიეთ.

ჯერ საკუოარ თავს მიხედეთ და მერე იზრუნეთ სხვებზე. ცხოვრება მაკცრია... ავარიის შემთხვევაში დაიფრვეთ ბარგი. გაუფრთხილდით ფულსა და საბუთებს!

ეს „აერობუსი“ ირკუტსკის აეროპორტში არ „დაიტია“ და მიმდებარე ავტოფარეხებისკენ გაიკვალა გზა...

შიშუნობგუნითი რაკეტა ტანკის წინააღმდეგ

ახალი ამერიკული ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტა
LOSAT-ი რუსულ **T-90**-ის ჯავშანს კუმულაციური
ქობინის გარეშე გაარღვევს

რუსი გენერლები ძალიან ამყობენ თავიანთი ტანკების საძილო ჯავშნით. მათ ამის საფუძველი აქვთ, რადგან შედარებით თანამედროვე **T-80UD** და **T-90C** ტიპის ტანკებს მრავალშრიანი ჯავშნის გარდა, აქვთ დინამიკური დაცვის ელემენტები, რომლებიც ფანტაზიურ მოწინააღმდეგის ტანკსაწინააღმდეგო კუმულაციური ქობინის მიმართულ ჭავლს. თუკი ამ რუსულ ტანკებს **Арена**-ს ტიპის აქტიური დაცვის სისტემასაც დაუფენებენ (ამ სისტემის რადიოლოკატორი, რომელიც ტანკის კოშკურაზე დგას, აფიქსირებს ტანკის მიმართულებით გაშვებულ რაკეტებს და მათი მიმართულებით ექსტრა-რაკეტების ისერიის და აფეთქებს), მაშინ ამერიკულ მართლაც ტანკსაწინააღმდეგო კომპლექსებს **TOW**-სა და **Hellfire**-ს ძალიან გაუჭირდებათ რუსული ტანკების სამხეი დაცვის (აქტიური დაცვის სისტემა, დინამიკური დაცვის კომპლექსი და მრავალშრიანი ჯავშანი) გადალახვა.

ამერიკელმა კონსტრუქტორებმა ორიგინალური გზა აირჩიეს და რუსული ტანკების სამხეი დაცვის ერთი ხელის მოსმით დაძლევა გადაწყვიტეს.

ცნობილმა ამერიკელმა კომპანიამ **Lock-Heed Martin Missiles**-მა შეიმუშავა პერსპექტიული ტანკსაწინააღმდეგო მობილური, სარაკეტო კომპლექსი **LOSAT**-ი. გარედან „ლოსატი“ მცირედ მოდერნიზებული

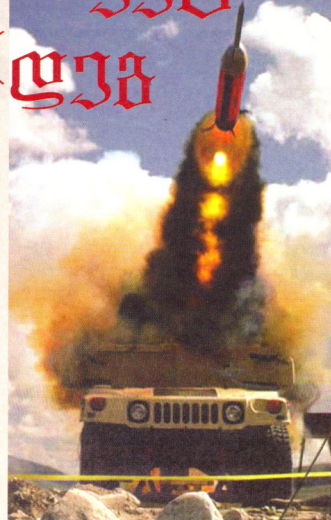
ძალი გაძვლილის „ჰამერის“ შთაბეჭდილებას ტრევის. თუმცა „ჰამერის“ ჭერში ოთხი სარაკეტო გასაშვები მოწყობილობა დამონტაჟებული, ხოლო სახურავზე ინფრარითული დამიზნებისა და მართვის სისტემა დგას.

ულტრათანამედროვე ამერიკული ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტა იმით განსხვავდება აქამდე არსებულებისგან, რომ იგი თითქმის 7 ათასი კმ/სთ სიჩქარით მიფრინავს!

ეს ნიშნავს, რომ 80 კგ-ან რაკეტას მაქსიმალური 5 კმ-ზე მჭიდრო ტანკის დასაზიანებლად სულ რაღაც 3 წამამდე ყოფნის!

ამერიკული „ტოუ“ თუ რუსული „კონკურსი“ იმავე მანძილის დაფარავს 12 წმ-ზე მეტსანს ანდომებენ, რაც საკმარისია იმისთვის, რომ ტანკის გვიპაქს დაფიქსიროს მისკენ გაშვებული რაკეტა და თავდაცვის ზომების მიღებაზე იზიაროს.

გარდა ჰიპერბეგრითი სიჩქარისა, ამერიკული ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტა კიდევ ერთი „უცნაურობით“ გამოირჩევა, — მას არა აქვს არავითარი კუმულაციური ან ფუგასური ქობინი, რომელიც ტროტლის შეიცავდა. ტანკის ჯავშნის გარღვევა ხდება იმ უზარმაზარი სიჩქარის წყალობით, რასაც რაკეტის სტრატის შემდეგ ძლიერი მრავა ანიჭებს. რაკეტას თავ-

ში აქვს გრძელი ლითონის ღერი (სავარაუდოდ, იგი გაღარბებული ურანისგან ან კოლფრამისგან უნდა იყოს დამზადებული), რომელიც არღვევს ტანკის ჯავშანს.

რუსული **T-80UD**-ზე დაყენებული აქტიური დაცვის სისტემა „არენა“ ვერ მოასწრებს რეაგირებას მისკენ ბევრაზე ექსპერ უფრო სწრაფად მფრინო რაკეტის ჩამოსაგდებად, დინამიკური დაცვის კომპლექსი „კონტაქტი-5“ ასევე ნაკლებეფექტანია იქნება ჰიპერბეგრითი სიჩქარით დაჯავებული ლითონის ღერის მოძიარების მიმართულების შესაცვლელად (სავრთოდ, დინამიკური დაცვის სისტემა ფეცქტანია კუმულაციურქობინიანი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტებისგან თავდასაცავად, თუკა ქვეკალიბრის ჯავშანგამტარ ჭურვებს იგი ვერ იფრთებს). რჩება ტანკის მრავალშრიანი ჯავშანი, რომლის გარღვევა გაღარბებული ურანისგან დამზადებული წაწვეტებული ღერისთვის დიდ სიხელუს არ წარმოადგენს.

ირაკლი ალბაძევილი

ელჩის დაბრუნებისა და ურთიერთობების დათბობის ტენდენციების მიუხედავად, საქართველო-რუსეთის გართულებულ ურთიერთობებში ზოგჯერ დაძაბულობა ისეთ პიკს აღწევს, რომ ზოგიერთი პოლიტიკოსის შეფასებით, ქვეყნები ლამის ომის ზღვარზე იმყოფებიან.

რა გვეუქრება რუსეთთან?

გარკა ხანია, რუსეთის საქართველოს წინააღმდეგ სადამსჯელო-ჭკუის სასწავლებელი ოპერაციის ჩატარების სურვილი აქვს. არცთუ ისე დიდი ხნის წინ, 1992 წელს, ასეთი სურვილი ვერსიკატური ვულფრანგლობით გამოიქცა რუსეთის მამხილებმა ვიცე-პრეზიდენტმა ალექსანდრე რუკოვიმ. მან, როგორც ყოფილმა სამხედრო მერინაგმა, ავანტიის ომის მონაწილემ, თბილისის დაბოძება მიიწოდებდა...

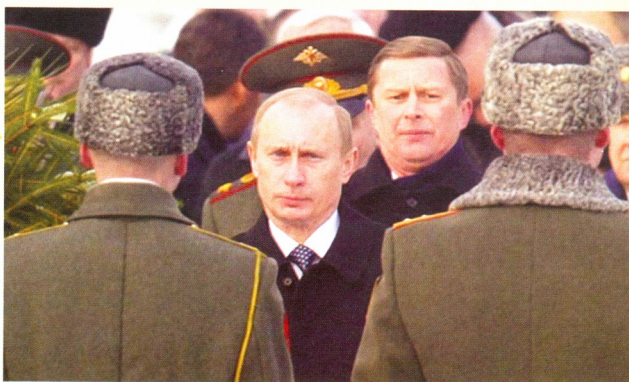
1999 წლის ზაფხულში რუსეთი მუქარიდან საქმეზე გადავიდნენ, როცა 9 აგვისტოს წითელვარსკვლავიანმა ორმა მიიგრემ Cy-25-მა სოფელ ოძლისთან ქვეითა საწინააღმდეგო ნაღებზე ჩამოყარა.

მა შემდეგ, უკვე ჩქარა ბოვიცეკთან ბრძოლის საბაბით, რუსული სამხედრო თვითმფრინავებისა და შეკულმფრენებისგან საქართველოს საჰაერო სივრცის დარღვევას ლამის რეგულარული ხასიათი მიეცა.

კოდორის ავანტიურის დროს რუსულმა ავიაციამ კოდორისა და პანკისის ხეობები რამდენჯერმე დაბოძა. იბოძებოდა სოფლების მიმდებარე ტყის მასივები იმ იმედით, რომ იქ ჩქარვები იქნებოდნენ. საბედნიერად, მშვიდიდან მოსახლეობაში მსხვერპლი არ ყოფილა, რაც რუსებს ერთგვარად თავის გამართლების საშუალებას აძლევდა.

2001 წლის ნოემბერში დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის სახელმწიფო მეთაურის შეხვედრათუ პუტინი შევარდნაძეს ეკითხებოდა: „ყოი დაბოძება და მსხვერპლი არ არის? მამ, რა მოხდა, რა იყო? – იყო ბოვიცა შეტაკება არაბებისა“, – ასეთი პასუხი გასცა თავისივე კითხვების პრეზიდენტმა პუტინმა.

რუსების ძილი საავაიციო ესკადრილი მონაწილეობდა 2002 წლის 23 აგვისტოს ცნობილ ოციენენტში, რომელიც ტელეკომპანია „რუსთუი 2“-ით გვლავის რაზმის პანკისის ხეობიდან რუსეთის საზღვრებშიასკენ გადაადგილების აშსხველ რეპორტაჟს მოჰყვა. აიმა რუსულმა თვითმფრინავმა საქართველოს საჰაერო სივრცეში 60 კმ-ის სიღრმეში შეზაფრია და გვლავის რაზმის შესაძლო გადაადგილების მარშრუტი დაბოძა. ჩქარვის არავერი დაუშვადი, ერთი ქართველი მძღილი ყ რ დაიღუპა. სხვათა მართის, მოსკოვში, 1999 წლის ომალის დაბოძების გარდა, სხვა არც ერთი

შეიხვევა არ აღიარა.

საპაერი ძალების გამოიყენებით მოწინააღმდეგის განადგურება ან დიდი დანაჯარეების მიყენება ჩქარვის მცირე ომში რუსეთის არმიის მოქმედების დასასაითებელი ნიშანია. რუსებმა ივივე მთილი საქართველოშიც მოსინჯეს, თუქა უშუღევიღ. ამის მიზეზი, აღბათ, ზუსტი ინფორმაციის უქონლობა იყო, თორემ ჩვენი ქვეყნის საპაერი თავდაცვის შესაძლებლობები საყოველთაოდ ცნობილია.

საქართველოს ტერიტორიაზე სახმელეთო ძალების გამოიყენება და მეზობელი ქვეყნის ტერიტორიაზე მასშტაბური სახმელეთო ოპერაციების ჩატარებას რუსი სახმელრეობი მაინც მოერიდნენ, მაგრამ სავსებით ინფორმაციის მოპოვების მიზნით მცირერიცხოვანი საყენდინშულებების ვგუყუების მოქმედებები გამოიციხული არ არის.

2005 წელს საქართველომ ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია მიიღი. დიღე-მენტშიც საფრთხეების, რისკებისა და გამოიწვევების თაობაზე ნათქვამია, რომ საქართველოს წინააღმდეგ სამხედრო აგრესიის შესაძლებლობა მცირეა, თუქ საზღვრის შუარაღბელი დარღვევა და ქვეყნის ტერიტორიაზე შემოჭრა სახელმწიფო და არასახელმწიფო აქტორების მხრიდან რეალურია და ქვეყნის უსაფრთხოებას ცვლავ ემუქრება. იქვე ნათქვამია, რომ არავრთხელ მომხდარა საქართველოს სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლანობის ხღეციფვა, რაც

გამოისატა საპაერი, სახმელეთო და საზღვაო სივრცის სისტემატური დარღვევებით და ქვეყნის ტერიტორიაზე სამხედრო თავდასხმებით.

საქართველოს წინააღმდეგ აშკარა აგრესიის შესაძლებლობას თავდაცვის სამინისტროში მომზადებელი საქართველოს ეროვნული სამხედრო სტრატეგია ასევე დაბად აღბათობად განიხილავს.

2006 წელს თავდაცვის სამინისტრომ ზემოთ მოყვანილი მოსაზრებები ქვეყნის წინაშე არსებული ეროვნული საფრთხეებისა და რისკების შეფასებისას ისევა გამოყო. ამასთან, აღბინა, რომ ქვეყნის მოავლი სახის შიდა თუ გარე გამოიწვევის წინაშე წდას, გარე საფრთხეებში დაბადულობის რიდალი კავასიიდან გამომდინების შესაძლებლობაც არის დასახლებული.

ქართულ დიკუმენტებში გაკეთებული შეფასებები და დასკვნები საყვებით დღეოქური და სწორია, იმ მასშტაბისა და მოცულობის აგრესია, რომელიც საქართველოს წინააღმდეგ 1921 წლის თებერვალში განხორციელდა. უსხლოეს წლებში, აღბათ, ნაკლებოსალოდნელი იქნება.

გასაკებ მიზეზთა გამო ჩვენი რიდალიღე-მეზობლის გვეჭებისა და შეხეჯულება შესასხებ ბეყრი რამ არ ხმარდება. ზოგიერთ პრობლემებზე რუსეთის შეხეჯულებებს, ასე თუ ისე, 2003 წლის ოქტომბერში გამოქვეყნებული რუსეთის ფედერაციის შუარაღბელი ძალების განვიარების აქ

ტულური ამიკანები წარმოსახეს.
დოკუმენტში მოყვანილი 16 სახის გარე საფრთხე, რომლებიც რუსეთის უსაფრთხოებას შესაძლოა, საშიშროება შეუქმნას. მათ შორის არის: ტერიტორიული პრეტენზიები, პოლიტიკური ან ძალისხმევა გზით რუსეთისთვის ცალკეული ტერიტორიის ჩამოღობის მცდელობა; საზღვრების სახელგეგმლის დეზორიენტაცია, სწავლებების პროვოკაციის მიზნით ჩატარება; რუსეთის ან მისი მოკავშირეების სახელგეგმის შეარადებელი კონფლიქტების არსებობა; მოსახლურ ქვეყნების არასტაბილური, სუსტი სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტები; საერთაშორისო რადიკალური დაჯგუფებების საქმიანობა, ისლამური ექსტრემიზმის პოზიციების გაძლიერება რუსეთის საზღვრებში;

საგარე უსაფრთხოების ნეიტრალიზაცია შეარადებელი ძალების გადასწყვეტ ამოცანებს მიეყოფნება და მისი გადაჭრა სხვა ძალოვან სტრუქტურებთან, აგრეთვე, რუსეთის მოკავშირე ქვეყნების შესაბამისი ორგანიზაციის ერთობლივად ხორციელდება.
საფრთხილის აღკვეთისას რუსეთი საერთაშორისო და ჰუმანიტარული სამართლის, რუსეთის ეროვნული ინტერესების და კანონმდებლობის გათვალისწინებით მოქმედებს.

რა შემთხვევაში შეიძლება რუსეთის არმანა შევიდეთ ჩვენს დროს ძალისხმევა ოპერაცია ჩატაროს? დოკუმენტში რამდენიმე მიზეზია მოყვანილი: რუსეთის მხრიდან სამოკავშირეო ვალდებულებების შესრულება; ბრძოლა საერთაშორისო ტერიტორიებში, პოლიტიკურ ექსტრემიზმსა და სუბრატინშიდან, დევნიებისა და ტერაქტების აღკვეთა; ვაჭრობა ან დღისათვის მანდრითი კოალიციის შემადგენლობაში სამშვიდობო ოპერაციების ჩატარება მშვიდობის შესანარჩუნებლად ან მშვიდობის აღდგენისათვის და ა.შ.

ჩვენს მოსაზრებზე ჩრდილო კავკასიაში ვითარება კვლავინებურად არასტაბილურია, რაც ბოლო დროს განხორციელებული ტერაქტებითა და დევნიების არც გამოწვეული. ამ პირობებში რუსეთის არმიის ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის შენარტოებას და ქვეანაყოფებში ზეითი აღნიშნულ მასივთა შესარტოებლად მზადების დიდი რიგები. სწავლებები და საბრძოლო მომზადებები მეტწილად საქართველოს საზღვრების ახლოს ტარდება.

2006 წლის თებერვალში ჩრდილო ოსეთის ტერიტორიაზე 58-ე არმიის, მე-4 საპრო არმიისა და მზავან საქეთა სამინისტროს დანაყოფებს ერთობლივი ანტი-ტერორისტული სწავლება ჩატარეს. მსგავსი სწავლებები მარტსა და აპრილში უკვე 1400-1500 რუსეთისთვის მონაწილეობით ჩატარდა.

ფლისში ოლქის სარდლის, გენერალ

ალექსანდრ ბარანიკოვის ხელმძღვანელობით ერთ-ერთი მასშტაბური სწავლება „კავკასიო რეზერვო“ მოქმედ. სწავლებას სამხედრო, საავიაციო, საპრო-საფლანტო, საზღვაო ქვეითი ვაჭის შენარტოები და ქვეანაყოფები, კასიის ზღვის ფლოტილის ხომალდები მონაწილეობდნენ. 6000 სამხედრო მოსამსახურეს მზადდევნეს 190 ვაეამტრანსპორტიორი, 30 ტანკი, 30 თვითმფრინავი და 10-ზე მეტი შეუქმდებური უკუბედა.

დამუშავდა მუხილური საქართველოსა და აზერბაიჯანის ტერიტორიებიდან ბოვეცოა შემოსვლის აღკვეთისა და მუსაზღვრებებისათვის დანაშრების გაწვევის ამოცანები. სწავლებებში მონაწილე ძალები როგორც და მამონის უღელტეხილების, ზემო ზარანდების და ქვემო ლარსის მიმართულებით ავიაციის მზადდევნიით გადაადგილდნენ, სადაც საქართველოს საზღვრების ახლოს უკანონო შეარადებულ ფორმირებებზე შეტევის, ბლოკირებისა და განადგურების ამოცანები შესარტულეს.

ერთ-ერთი დავალება ეწ. სამხედრო ოსეთსა და აფხაზეთში სიტუაციის გამწვავების რუსი მშვიდობისმსოველთაათვის დახმარების გაწვევა იყო, რისთვისაც ფსკოვის 76-ე საავიაციო-საფლანტო დივიზიის 700-მამეღსასტეკე როკის მიმართულებით მარში განახორციელდა.

ოლქის პრესისამსახური ავრცელებდა ინფორმაციას, რომ სწავლებას ცენზარი მუხილური ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედებას არ თვალისწინებდა. თუქცა ოლქის ყოფილი სარდალი, გენერალი ოური ნეტკაჩევი სწავლების ჩანაფიქრის მიხედვით სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე ვაჭრების ვორტულური მოქმედებებს არ გამოიციცავდა.

2006 წლის სექტემბერში ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის მე-20 მოტიმსროლელმა დეიზიამ ტანკების, არტილერიის, თვითმავალი საარტილერიით დანადგარების გამოქვეყნით დიდი სწავლება ჩატარა, სადაც ქვეანაყოფებმა უკანდახეული მონაწილედების დენის ამოქანა დამუშავეს.

ნოემბერში ჩრდილო ოსეთისა და ინგუშეთის ტერიტორიაზე ოლქის სამხედრო, სამხედრო-საპრო და საპრო თვალდევის ძალებმა, საპრო-საფლანტო ქვეანაყოფებმა ჩრდილო კავკასიის სასაზღვრო სამშვიდობო ძალების მონაწილეობით ადრე ერთი დიდი სწავლება ჩატარეს. მასში 5000 სამხედრო მოსამსახურე, 1000 ტერიტორიული ტექნიკა, 150 ვაეამტრანსპორტიორი, 20 თვითმფრინავი და შეუქმდებური მონაწილეობა. სწავლებებში მონაწილე ძალებმა და საშუალებებმა მალდამთიან პირობებში მრავალკოლომტრანში მარში განახორციელეს, დააკვეს საწყისი პოზიციები, სადაც ტექნიკა და შეარადება სროლისათვის მოამზადეს.

გასული წლის ბოლოს რუსეთის საავიაციო ნაწილდებდა პრევილი 6 მორდრინტებულნი Cy-25 ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის ბუდინიონისკის 386-ე მოიერიშეთა საავიაციო პოლკმა მიიღო. პოლკის თვითმფრინავებს საქართველოს საპრო სივრცე არაიონხელ დაქართვედათ, ხოლო 2001 წლის შემდგომზე აფხაზეთში გადასული გელაგეის რაზმს ბომბდენენ.

საზღვრების ახლოს მიმდინარე სწავლებებთან ერთად საქართველოს ხელისუფლებასთან შეუთანხმებლად ოლქის სამხედრო ნაწილები საქართველოს ტერიტორიაზე სხვადასხვა დავალებით შემოიღნენ.

42-ე სახმედრო-სარაგეკო პრევილი 1999-2001 წლებში გულისთვის ავირდობის საპრო თვალდევას უზრუნველყოფდა. ვისკან აპარებდნენ რუსი მუხიტიტები აფხაზეთის დაცვას, არ დაკორტრებულა. პრევილი დილთკაციის აფხაზთა კანონდარი, სადაც ახლა სოხუმში საპრო სივრცის კონტროლი წარმოიბო.

1999 წლის ზაფხულში კოდორის ხეობაში შემოყვანილ იქნა ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქთან 205-ე ცალკეული მოტიმსროლელი კაზაკთა პრევილის ერთი ბატალიონი და სპეცდანიშნულების ასეული, 242-ე მოტიმსროლელი პოლკის ბატალიონი და სტატკო ასეული, 76-ე საპრო-სიტო-სადესანტო დივიზიის ბატალიონი. რუსეთსა კოდორის ხეობაში არსებული პოლიტიკური ვალდებულება და აფხაზეთის დასაძმრებლად მზად იყვნენ.

აფხაზეთში კონფლიქტის ზონაში 1999 წლიდან სამშვიდობო მისიას მატიკის 131-ე მოტიმსროლელი პრევილის ბატალიონები მოტიკობით ასრულებენ.

ჩრდილოეთ კავკასიის სამხედრო ოლქი საბრძოლო მომზადების მხრივ რუსეთის შეარადებულ ძალებში ერთ-ერთი საუკეთესოა და თვალდევის სამინისტროს დიდი მხარდაჭერით სარგებლობს. იზრდება ოლქის შეარტოებას და ქვეანაყოფებმა კონტრაქტით მომსახურეთა რაღვენობა და 2007 წლის ბოლისთვის 45701 კაცს უნდა მაღაწიოს. ეს დაახლოებით 4 სრულფასოვანი დივიზიის ტოლფასია.

კონტრაქტით მომსახურეებით შეიქმნა საქართველო-რუსეთის საზღვრის ახლოს დილიციერებულ მე-19 მოტიმსროლელი დივიზია შუაბით უღელკავკასიაში, პროლდანის 135-ე მოტიმსროლელი პოლკი (ყადაღი-ძალყარეთი), კასიისკის 77-ე საზღვაო ქვეითი პრევილი (დელესტანი), ჩქიქეთში განთავსებული 42-ე მოტიმსროლელი დივიზია და 46-ე სპეცდანიშნულების პრევილი, 503-ე მოტიმსროლელი პოლკი ინგუშეთიდან, ბუდინიონისკის 205-ე ცალკეული მოტიმსროლელი კაზაკთა პრევილი და ა.შ.

დიდი ყრადღება ექცევა ოლქის სამთო ქვედანაყოფების გაძლიერებას. 2007 წლის 1-ელი იანვრიდან ორი სამთო მსროლელი ბრიგადის ფორმირება დაიწყო. ერთი ბრიგადა ბოტლახის რაიონში საქართველო-ჩეჩნეთის საზღვარზე, ხოლო მეორე კა ვარანეთ-ჩერქეზეთში განთავსდება. დაგეგმილია ნოვოროსისკის მე-7 საპაირო-სადესანტო დივიზიის საფუძველზე სამთო შენარების ჩამოყალიბება.

სამთო ქვედანაყოფებს ქნიან შინაგანი ვარები და მოზადებს კრანსოდარის მხარის სამთო სასწავლო ცენტრ „ლაბინსკში“ გადიან. სამთო ქვედანაყოფები ყალიბდება შინაგანი ვარის ვლადიკავკაზის 49-ე და მასჩაყალის 102-ე ბრიგადებში, 46-ე განსაკუთრებული დანიშნულების ბრიგადაში (ჩრქნეთი), ნაღრიკის შინაგანი ვარის პოლკში.

ოქტომბერში საქართველოს და რუსეთის შორის შვიინური სიგნალითი შექმნილი დაძაბულობის დროს საქართველოს ტერიტორიული წყლების ახლის გამოწინა შევი ზღვის ფლავამანი სარაკეტო კრისეისი „მოსკვა“, დიდი სადესანტო ზომადების „იზოვისა“ და „ეკვარ კუნკივის“ თანხლებით. რუსული მოხალდებს სასწავლო სიროლებით ძალის დემონსტრირება მოახდინეს.

სამხედრო მოზადების პარალელურად რუსეთი საქართველოს წინააღმდეგ მიზანმიმართულ საინფორმაციო ომს აწარმოებს, რომლის მიმუ შედეგები სახეცაა. მოსკოვს თავისი ქვეყნის მოსახლეობის დიდი ნაწილი დაარწმუნა საქართველოს აგრესიონალიზმში, რომელიც რუსეთის უსაფრთხოების ემუქრება.

საინფორმაციო ომში კიდევ უფრო მეტი ნეგატივი სამხედროებს შეაქცა. 2006 წლის ნოემბერში ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის სარდალმა, არმიის გენერალმა ადელქანდრე ბარანოვმა ჟურნალისტებთან შეხვედრისას პირდაპირ განაცხადა: „საქართველოში სამსახური, კატორღა“.

მოცივანილი მაგალითები მეტწილად წარმოადგენს იძლევა იმ ძალების და მოქმედების შესაძლო ფორმათა შესახებ, რომელსაც რუსეთმა საქართველოს წინააღმდეგ შეიძლება გამოაყენოს. მასშტაბურ ოპერაციებზე ლაპარაკი ზედმეტია. ამის რესურსები რუსეთს არ გააჩნია, მაგრამ ლოკალური ხასიათის მოქმედებები შეარაბებული ძალების სხვადასხვა სახეობათა გამოყენებით სავსებით დასაშვებია.

თუმცა ახლა ის დრო აღარ არის, როცა რომელიმე ქვეყანას მეზობლის დაჯირობის სურვილი გაუჩნდებოდა და ამისათვის ომს იწყებდა. მსოფლიოში პოლიტიკური ვარემო შეცვლილია და ნებისმიერი ფორმის აგრესია უპასუხოდ არ დარჩება.

თეიმურ ჩაჩანიძე

საინფორმაციო-პროპაგანდისტული ომში ისევ ვმარცხდებით?..

ახეხაზი სეპარატივები დამოუკიდებლობის აღიარების მოლოდინში არიან. სლოდინი შეიძლება უსასრულოდ გაჭანურდეს და როგორმე მსოფლიო საზოგადოებრიობის ყურადღება რომ მიიპყრონ, აქტიურ საინფორმაციო-პროპაგანდისტულ საქმიანობებზე გადავიდნენ და ამისათვის საკმაოდ მარჯვედ იყენებდნენ ისეთ უწყინარ საშუალებას, როგორც საფოსტო მარკა.

აფხაზური მარკების გამოშვება 1993 წლის 16 ივნისს დაიწყო მოსკოვში ძალე საფოსტო მარკების მუშავლათა სერთამონის ორგანიზაციამ ASCAT-მა აფხაზური მარკები აღიარა, რაც მისი გამოყენებით წერილების სხვადასხვა ქვეყანაში გაგზავნის უფლებას ნიშნავს.

1997 წელს მოსკოვში მსოფლიო ფელატელისტთა გამოფენაზე აფხაზური მარკების პირველი საჯარო დემონსტრირება შეუცა, ხოლო 2003 წელს საბერძნეთში აფხაზური საფოსტო მარკებისადმი მიძღვნილი გამოფენა ჩატარდა. აფხაზური მარკები შეტანილია კატალოგებში და ინფორმაცია ახალი გამოქვე-

ბის თაობაზე ფელატელისტურ ყურადღებში რეგულარულად იბეჭდება.

შრავალიცხიდან აფხაზურ მარკებში (ანაკლებ სამი ასეულის), სადღე გვხვდება მაკლ ვეკსონის, მონიკა ლენინსკის, ტერმინატორ-შეარქვეტერის გამოსახულებები, დიდი ადგილი სამხედრო თემატურას უჭირავს, რომელიც წარმოდგენილია სხვადასხვა დროისა და ეპოქის აფხაზი სამხედრო მოღვაწეებით, ომში დაღუპულთა მემორიალებით, ვიდეოებით და ა.შ.

1995 წელს გამოვიდა შუდი მარკისაგან შემდგარი სერია, რომელზეც 1992-93 წლებში კონფლიქტის დროს შეზღუდული აფხა-

ბლბათ, გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ აფხაზურ მარკებში ერთ-ერთი მთავარი ადგილი ვლადისლავ არბინბას უკავია. ეს ლოგიკურობაა, თუმცა ის, რომ ასეთი მარკების არსებობას არ ვაპროტესტებთ, და მეტრად, აფხაზური და „სამხედრო ოსურ“ მარკების ყიდვა თბილისში, „მშრალ სიდიან“ შეიძლება — ნამდვილად გაფიქრებინებს, რომ ვერ კიდევ ბევრი რომ აქვთ საკეთილშობილი სამსახურების, რომლებსაც ასეთი სიტუაციების დარეგულირება ევალებათ...

ბური მღვდლები და ორდენები აღებული.
2003 წელს გამოხსულ საფოსტო მარკებზე 1992-93 წლების კონფლიქტზე დაღუპული მებრძოლებისადმი მიძღვნილი ახალი ათონის საბრძოლო დღეების მუზეუმს აღებული.
კიდევ უფრო ფართოდ არიან წარმოდგენილი აფხაზი სამხედრო მოღვაწეები. მათ შორის პირველი მსოფლიო ომში აფხაზური ასეულის მეთაური კორნეი კოცა ლაგრაზაი (1891-1916 წ.წ.). აფხაზური ასეული კავკასიური „ველი“ დივიზიის ჩრქვენილი პოლკის მუშაველობაში შედიოდა და ფრონტზე „სარჩმუნება, მუცე და მშენი-სათვის“ მოწოდებით იბრძოდა.
ეთიური მარკა კავკასიის ენგურაგისი დაღვრილი გენერალ იმხად ბერკოვი (1890-1954 წ.წ.) მიუძღვნა. გასული საუკუნის 50-იანი წლების დასაწყისში მისი აქტიურობით სტამბოლში შეიქმნა ჩრდილოკავკასიელთა კულტურული საზოგადოება, რომელიც თურქ ჩრქვენიას მისივე ორგანიზაციად გადაქცა. საზოგადოების მიზანი საქეთია კავშირის ტერიტორიაზე ჩრქვენიას ყველა აფხაზობის გაუმჯობესება და ერთიანი ჩრდილოკავკასიური სახელმწიფოს შექმნა იყო. სახელმწიფოთა, რომელიც დააკავებდა ტერიტორიას შვიდი და აზოვის ზღვიდან კასპის ზღვამდე. მის მუშაველობაში საქართველოდან აფხაზეთი, სამეგრე-

ლო, სამხრეთ ოსეთი, რაჭა და სვანეთი უნდა შესულიყო.

გენერალ-ლეიტენანტი პასან ხარაზია (1908-1990 წ.წ.) მორე მსოფლიო ომში მსროლულ დივიზიას მეთაურობდა, ხოლო ომის შემდეგ ერთხანს ურალის სამხედრო ოლქის სარდალის მოადგილე იყო.

„კარხი“ ქართულად „გაერთიანებას“ ნიშნავს. 1917-21 წლებში გუჯარეთისა და გურჯის მაზრებში ვლენუხი „კარხის“ მეთაურობდა რაზმებს ქვიდნენ და 1921 წელს საქართველოს წინააღმდეგ დაწვეულ აფხაზ-საბოლო წითელ არმიას ემხრობოდნენ. „კარხის“ კავალერიის მეთაური ვასილი ლაგრაზაი (1897-1937 წ.წ.) ერთ-ერთ მარკაზე გამოსახული.

არც თუხუც სოსლანმგერიე დაიფიქვს. კაცი, რომელიც აფხაზეთში საბრძოლველდ რუსეთიდან მოეყვების გადმოყვანასა და ირანის გადმოტანას ხელმძღვანელობდა. ცალკე მარკები მიუძღვნა მორე მსოფლიო ომის მონაწილე აფხაზ მებრძოლებს არდონსა და აფხაზს, იტალიის წინააღმდეგობის მონაწილე სულთან პაპას, 1941-45 წლებში დაღუპულთა მემორიალს გუჯარეთში და სხვ.

სათანადო პატივი მიეცა და საფოსტო მარკაზე გამოსახეს ერთხანის ომის დროს, 1885 წლის 25 თებოზმერს, ენგურის ცნობილი ბრძოლისას სანარმხობისთან გამბრუნდ დაღუპული პოლკოვნიკიერ სოლომონ ზეგანაყ. გამოსული მარკები აფხაზეთი წარმომადგენლის იმ ადამიანებზე, ვისაც სხვა ქვეყნებში წარმატებულ სამხედრო კარიერა ჰქონია. მათ შორისაა თურქი მოკავალარდალი ოსმან ფიროღ-ფაშა (1844-1912წ.წ.), სირიის სამხედრო-სამკერძო ძალების გენერალ-ლეიტენანტი მამუკა პაზ მარმანა (1931-1982წ.წ.) და სხვები.

ფილატელისტურ ფრონტზე სოხუმს არც

ცხენული ჩამორჩა, თუქცა ოსი გენერლები დამსახურებითა და წოდებებით ბერად უფრო აღიან.

არმიის გენერალი, ორგზის საქეთია კავშირის გმირი ისა პლიევი მორე მსოფლიო ომში საკავალერიო დივიზიას, შემდეგ კორპუსსა და საკავალერიო-მუქნიხეულ ვაკუუს მეთაურობდა. თავი ისახლეა გერმანელთა ზურგში რამდენიმე საკავალერიო რეალი. 1962 წელს კუბის კრიზისის დროს, იქ მორე საქეთია ვარების დაღუპულების სარდალი იყო.

არმიის გენერალი, საქეთია კავშირის გმირი ვარიე ხეთაგურიე მორე მსოფლიო ომის დროს არმიის შტაბის უფროსი, მსოფლიო დივიზიისა და კორპუსის სარდალი იყო. ომის შემდეგ საქეთია ვარების დაღუპულების პოლკურიე და პატივსმარების სამხედრო ოლქს სარდალობდა.

საქართველო საკუთარ მარკებს 1992 წლის 31 ივლისიდან გამოსცემს და ამ დრომდე დაახლოებით ოთხასამდე მარკა, ოთხ ათეულზე მეტი მარკა დაბეჭდილია. ქართველი თემბურთაში სამხედრო მმარაგის მარკებს უზნაშეული აფხაზი უკუთვ გამოხსულა „თბილგავამშენის“ თვითმმარაგების „სერაპიოს“ და „მეფის“ გამოსხელებების ორი მარკა, აფხაზეთში მოღვაწე ცნობილი ქართველი აფხაზისტრუტორის აფხაზმარე ქართველიმეფიისადმი მიძღვნილი სამი მარკა მლოკო. ეს არის და ეს. საერთოდ დაფიქრებულთა ისეთი თემბურ, როგორცაა ქართველი არმა, ქართველი გმირები, მღვანაშვილები, ისტორიული ბრძოლები, სახელმწიფო ვაკელები და სხვა იმედა, რომ საქართველოს ფოსტა ჩვენს მოსახრებს გაიზარებს, უფრადგებოდ არ დაღუპულთა და სამხედრო თემბურ ქართველ მარკებზე სათანადო აფხაზის დაიკავებს.

თიხმურ ჩარანინიძე

XXI სუპერპუნის ხომალდები

რამდენიმე წელია, რაც მსოფლიოს ნამეგანი სამრეწველო ქვეყნები ძვირადღირებულ პროგრამებზე მუშაობენ და მორალურად და ტექნიკურად მოცველებულ საბრძოლო ხომალდებს ახალი თაობის მცურავი საშუალებებით ცვლიან.

გასული საუკუნის 80-იანი წლების პირველ ნახევარში ფრანგ სპეციალისტთა ჩატარებულმა ანალიზმა აჩვენა, რომ მთავალ საზღვაო ოპერაციებში საფრანგეთს ახალი, განსხვავებული მიდგომებით შექმნილი ხომალდები დასჭირდებოდა. ასეთი ხომალდი უმბაკეებელი და, იმედოვნად, შემტევი უნდა ყოფილიყო. შეითავსებდა მზერაის მოვალეობებს, მსარდატუნას გაუწევდა სპეციალურ ძალებს, მონაწილეობას მიიღებდა სადესანტო ოპერაციებსა და ჰუმანიტარულ მისიებში.

ამ მოთხოვნათა გათვალისწინებით ევროპის უდიდესმა და წამყვანმა გემოსაშენმა ფრანგულმა ფირმა DCN-მა ფრეგატის კლასის ხომალდის პროექტი შექმნა. 1988 წლის მარტში საფრანგეთის მთავრობამ სამი ხომალდის აგება გადაწყვიტა და 1990 წლის 15 დეკემბერს ღირიანში სერიის პირველი ხომალდის „ლაფაიეტი“ მშენებლობა დაიწყო.

1992 წლის სექტემბერში კიდევ ორი ხომალდის შექმნა გადაწყდა და 1996-2001 წლებში საფრანგეთის ფლოტის შემადგენლობაში „ლაფაიეტი“, „სოურკუფი“, „ჟურბე“, „კოინტი“ და „ჟოურე“ შევიდა. ხომალდების კორპუსი მაღალი სიმტკიცის ფოლადისაგან არის გაკეთებული, ხოლო ზენაშენში ალუმინის შენადნობითან ერთად კომპოზიტური მასალებია გამოყენებული. სასიცოცხლო მნიშვნელობის

ახალი თაობის ხომალდების ესკადრა

ნაწილები და ავრეგატივი ვეაშით არის დაცული.

კორპუსისა და ზენაშენის დახრილობა რადიოლოკაციური შემწევაობის შეცდომების გათვალისწინებით არის შერჩეული. გემბანზე განთავსებული დამხმარე მექანიზმები, შეიარაღება და მართვის სისტემები პლასტმასის შალითებითაა დფარული. უხვად არის გამოყენებული რადიოტალღების შთანთქმელი მასალები, სპეციალური საღებავები, რომლებიც რადიოლოკატორის სიგნალებს „აღბანის“ და სხვა კონსტრუქციულ სახსლებთან ერთად რადიოტალღების განევის ეფექტიან ფართობს რამდენჯერმე ამცირებს. ფრანგე-

ბი ირწმუნებან, რომ 3600 ტონა წყალწყვის „ლაფაიეტი“ რადიოლოკატორის ვერანზე 500 ტონა წყალწყვის საპატრულო ხომალდის მსგავსად გამოიყურება.

ენერგეტიკული დანადგარი დიხლოს ოთხი ძრავისგან შედგება და 21 ათას ცხენის ძალას ავითარებს, რომელიც მაქსიმალურ 25 კვანძს უზრუნველყოფს და ეკონომიური 12 კვანძით 9 ათას ძალზე ცურვის საშუალებას იძლევა. ხომალდის ტროუმები საწვავისა და პროვიანტის 50 დღის მარაგს იტევს.

მრავალფეროვანია ფრეგატების შეიარაღება: სახინტო „კოლტლისა“ და ხომალდისაინაამდგო „ეკზოსეტის“ ტიპის რაკეტები, 100 მმ-ანი ქვეშები, წყალქვეშა ნავების საწინააღმდეგო სატორპედო აპარატები და შეველმფრენი, ხომალდებს საპკერო, წყალზედა და წყალქვეშა მტრისაგან საიმედო იცავენ.

ფრანგი სამხედრო მეზღვაურები მსოფლიო ოკეანეებში ბევრს დაცურავენ, მონაწილეობენ სხვადასხვა ოპერაციასა თუ სწავლებაში. „ლაფაიეტის“ სერიის ბოლო ფრეგატი „ჟოურე“ 2003 წელს შავ ზღვაში იმყოფებოდა და რუმინეთში სერიისაშრისო სწავლება „კოიპერტივი პარინერ 2003“-ში მონაწილეობდა.

ფრანგულმა პროექტმა სხვა ქვეყნების დაინტერესება გამოიწვია. „ლაფაიეტის“ მიხედვით ტაივანისათვის 6 და საუდის

„ლაფაიეტი“ ახალი თაობის პირველი ხომალდი

არაბეთისათვის „ერ რიადის“ სერიის 3 ფრეგატი აიღო, ხოლო სინგაპური სამამულო ვერფზე 5 ხომალდს (პირველი ხომალდი „ფორმიდებლი“ საფრანგეთშია აშენებული) აშენებს. პროექტი საერთოა, მაგრამ ხომალდებში შვიარალების განსხვავებული სისტემები და ძალოვანი დანადგარებია გამოყენებული.

„ლაფაიეტმა“ სამხედრო გემომშენებლობაში ნამდვილი რევოლუცია მოახდინა. ვერობის ქვეყნებს მძიმე საარტილერიო შვიარალებით აღჭურვილ ხომალდებზე უარი საბოლოოდ თქვეს და საკლავ-საკონსტრუქტორი სამუშაოები დაიწვეს მრავალფუნქციური ხომალდის შესაქნევლად.

ვაიოიკეთა ერთ პროექტზე რამდენიმე ქვეყნის ერთობლივი მუშაობის დადებითი მაჩვენებელი, რაც ხარჯების შემცირებასა და ხომალდის ვაიფებს იწვევს.

საერთო ინტერესებმა გერმანია, პოლანდა და ესპანეთი ახალი თაობის საესკადრო ნაღობინის შესაქნევლ პროექტში გააერთიანა. სამივე ქვეყნის ინჟინერ-კონსტრუქტორების ერთობლივი მუშაობით ხომალდის ძირითადი კვანძები შეიქმნა, თუმცა თითოეული ქვეყნის მოთხოვნებისა და გემოსმენ განსარჩობით ინტერესების დაცვით მასში სასწრაფო ელემენტებიც შევიდა. დასავლეთის ქვეყნებში მიღებული კოორპირება და ერთიანი სტანდარტები მისი შესაძლებლობას იძლევა.

რამდენიმე წლის მუშაობის შედეგად აიღო ხომალდები ავტომატიზაციისა და ინტეგრაციის მაღალი ხარისხით. მიწვეულია რადიოლოკაციური, თბური და აკუსტიკური შემწვავლობის კიდევ უფრო უკეთესი მაჩვენებლები. გამოყენებულია ლოკალური დაჯაგუშა, ხოლო მტკიცე ფლადისაგან დამზადებული კორპუსი და ზედამშენი ხომალდების სიცოცხლისუნარიანობას ბევრად ზრდის.

ხომალდები კომინირებული არტურბანისა და დიზელის ძრავს ენერგეტიკულ დანადგარებით აღჭურვა. კაინომობური სფლისათვის დიზელზე, ხოლო მაქსიმალური სიჩქარისათვის არტურბინები გამოიყენება.

შვიარალების სისტემები ახლი და შორეულ მნიხილებზე საპაირო ბერამდე სიჩქარის 8 სამიხნისა და მაღალსიჩქარიანი 4 სამიხნის თანხლება-განადგურებას უზრუნველყოფს. საზღვაო სამიხნეების წინააღმდეგ 200 კმ-მდე მნიხილზე „პაროუზები“, ხოლო მცირე ზომის მაღალსიჩქარიან საზღვაო სამიხნეებთან საბრძოლველად 20 მმ-იანი სწრაფმსროლილი ავტომატები გამოიყენება.

2002-05 წლებში ბუნდესმარინას „საქსინის“ სერიის 5600 ტონა წყალწვევის 3 საესკადრო ნაღობინა, ხოლო პოლანდიის ფლოტმა „დე ზეენ პროინსენის“ სერიის 6050 ტონა წყალწვევის 4 ხომალდი მიიღო. ესპანელებს თავიანთი F100 პროექტით

ესპანეთში აკგებული ნორვეგიელთა „ფრიტიოფ ნანსენი“

„ალგარიო დე ბაზანის“ სერიის 4 საესკადრო ნაღობინა აკგეს და მესუეთ ხომალდის მშენებლობასაც გვემავეს.

ალბათ, შემთხვევითი არ იყო, რიკა ნორვეგიელებმა ახალი ხომალდის შერჩევისას არჩევანი ესპანურ პროექტზე შეაჩერეს. პროექტი F100 ნორვეგიელთა მოთხოვნებს ყველაზე უკეთესად პასუხობდა, თუმცა ცვლილებების შტანა მანც გახდა საჭირო.

ნორვეგიის სამხედრო-საზღვაო ძალების მოთვარი მძივნება: თევზსაჭერი რაიონების კონტროლი, განსაკუთრებული 200-მძილიანი კაინომიკური ზინისა და ნახშირწყალადის მოპოვებელი პლატფორმების დაცვა, საერთაშორისო და სამშვიდობო მისიებში მონაწილეობა. შესაბამისად, ხომალდმა მაღალი ზღვაოსნური თვისებები და პირიდანამიკური მახასიათებლები სამზირის თიღლ თუ არქტიკის ცივ წყლებში ერთიანირი ევექტიანობით უნდა შეზარჩუნოს.

სერიის პირველი ხომალდის „ფრიტიოფ ნანსენის“ მშენებლობა 2003 წლის 9 აპრილს ესპანეთში, ელ-ფრიოლში კონცერნ IZAR-ის ვერფზე დაიწყო. 2005 წლის თქტომბერში ხომალდი ნორვეგიელებს გადაეცა და 2006 წლის 1-ელ ივნისს საბეიო სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შემადგენლობაში შევიდა.

ესპანელმა გემომშენებლებმა ხომალდში სამხედრო ტექნიკის ბოლო მიწვევების თავმოყვარა შექმნეს. რადიოლოკაციური შემწვავლობის შესამძივრებად წყალზედა ბორტის ზედაპირი, ზედამშენისა და ანტიბის კონფიგურაცია შეცვლილია. გემბანის მოწყობილობები და რაკეტების გამშვები დანადგარები კორპუსის შვიგით ან ფალზბორტის უკან არის მოთავსებული. ამორტიზატორებსა და წყალხაზის ზეითი განლაგებული ენერგეტიკული დანადგარები ნაკლებ აკუსტიკურ ხმურს გამოსცემენ. გამოიმუშავებულია აირები პორიზონტან-

ლურ სისტემებში 60-80 ვრალსმდე ცივდება და კირის წყალხაზის დინეზე ატმოსფეროში გამოდის, რიკაც ხომალდის ინფრაითული ფონი მცირდება.

გამოყენებულია ნავთობპროდუქტების სეკარაციისა და ბიოლოგიური ნარჩენების უტლიზაციის საშუალებები. ავტომატიზაციის მაღალი ხარისხი შედარებით მცირე რიკიზონ ვიპაქს მოითხოვს, რაც მიუღი სასციცხლო ციკლის განმსივლობაში ხომალდის საექსპლუატაციო დანასარჯებს ბევრად ამცირებს. „ნანსენზე“ 126 კაცი მსახივრები მშადრებისათვის; „ალგარიო დე ბაზანის“ ვიპაქი 245-ს, ხოლო „დე ზეენ პროინსენის“ 202 კაცს ითვლის, ხომალდების სამსურის ვადა მიდერნისაციის გათვალისწინებით 30 წლით განისაზღვრა.

„ნანსენის“ სრული წყალწვევა 5200 ტონა და შუქლია მაქსიმალური, 27 კანძის ჩვენება. შვიარალებში შუდის ფორმა „კონსბერგის“ ახალი თაობის NSM-ის ტიპის 8 ხომალდდაწინააღმდეგო რაკეტა, კერ-

ესპანელთა საესკადრო ნაღობინა „ალგარიო დე ბაზანი“

ტიკალური სტარტის Mk 41 კონტეინერი საზღვით ESSM ტიპის 32 რაკეტით, ერთი უნივერსალური 76 მმ-იანი ქვეშეხა, წყალქვეშა ნავის საწინააღმდეგე 324 მმ-იანი 4 სტარტბედი აპარატი MK 32 ტიპის მცირეგაბარითანი ტორპედოები, ოთხი 12,7 მმ-იანი ტრეკინგოვანი და 1 შვეულმფრეი.

2006 წლის 3 აგვისტოს ნორვეგიელმა სამხედროებმა აშშ-ში კალიფორნიის შტატის პოლიფონზე NSM-ის ტიპის რაკეტა გამოცადეს. რაკეტა 400 კგ-ს იწონის და 150 კმ-ზე დაფრინავს. გამოყენება წყალზე და სახმელეთო სამიზნეების წინააღმდეგ გამოცდებს წარმატებით ჩაითა. ამისთან დაკავშირებით სხვა ინფორმაცია არ გავრცელებულა.

„ნანსირიან“ 2006 წლის 15 სექტემბერს საინფორმაციო-მართვის სისტემა „იჯის“ SPY-1F გამოყენებით პირველი საზღვითი MK 41-დან გაშვებულმა ESSM-ის ტიპის რაკეტამ ჩამოაგდო. „იჯის“ SPY-1F-ის რადარი, ცენტრის მართვის სისტემა და ვერტიკალური სტარტის Mk 41 დანადგარი საზღვით, ფრთიანი, წყალქვეშა ნავების საწინააღმდეგე რაკეტების საერთო გამშვებად გამოყენების საშუალებას იძლევა.

2010 წლამდე ნორვეგიის ფლოტს ამავე სერიიდან კიდევ „რეალად ამუნდსენი“, „ოტო სვერდრუპი“, „იქელე ინსტაიდი“ და „ტორ ჰეიერდალი“ დამატება. ფრეგატების საორიენტაციო დანიშნულება 325 მილიონი დოლარია. ამ შეიხების შემდეგ ნორვეგიის სამხედრო-საზღვაო ძალების წყალზე და ხომალდების შესაძლებლობები მოწინააღმდეგის წყალქვეშა ნავებთან თუ წყალზე და ხომალდებთან ბრძოლაში, საზღვაო კომუნიკაციების და ეკონომიკური რაიონების დაცვაში ბევრად გაფართოვდება.

გასული საუკუნის 90-იანი წლების პირველ ნახევარში ევროპული მრავალმხრივი დანიშნულების ფრეგატის პროექტმა სამი ქვეყნის საფრანგეთის, იტალიისა და დიდი ბრიტანეთის დანიტრესება გამოიწვია. მოგვიანებით, ბრიტანეთმა პროექტიდან გამოსვლა და დამოუკიდებლად მუშაობა აკვლინა.

პროექტებისას ხომალდის საპკიო თავდაცვის დიდი ყურადღება დეთმო. დასავლელ სპეციალისტთა შეხედულებით, ზღვაზე მთავარ საფრთხეს საპკიო თავდაცვის საშუალებები ქმნიან, ამიტომ საპკიო იყო უნივერსალური სისტემა, რომელიც თვითმფრინავებსა და შვეულმფრეებს, უპილოტო მფრინავ აპარატებს, ოპერატიულ ტექნიკური დანიშნულების რაკეტებს, დაბალ სიმაღლეზე მფრინავ ხომალდსაწინააღმდეგეო ფრთიან რაკეტებს ერთიანი ეფექტიანობით განააღურებდა.

ფრანგულ-ბრიტანულ-იტალიური ერთობლივი საზღვითი-სარაკეტო სისტემა

PAAMS ევროპული ფრეგატის მოთხოვნებს ყველაზე უკეთესად პირველი.

ამერიკული კომპლექსების საპსუხოდ შექმნილი ევროპული PAAMS-ის ერთი კარგი თვისება პრიორიტეტული სამიზნის გამორჩევა, არც პირველ რიგში იმის განაღურება, რაც ხომალდს ყველაზე მეტ საფრთხეს უქმნის და ამისათვის მაღალი ტექნიკური მახასიათებლების მქონე Aster 15 ან Aster 30 ტიპის საზღვითი რაკეტებს იყენებს.

ფრეგატები ორ ვარიანტად იყება. პირველი წყალქვეშა ნავებთან ბრძოლისთვის არის განკუთვნილი და, შესაბამისად, დიდი რაოდენობით წყალქვეშა ნავების საწინააღმდეგე ტორპედოები აქვს. მეორე ვარიანტი სახმელეთო-საზღვაო სამიზნეებზე სამოქმედო არის განკუთვნილი და დამატებით „სადარლის“ ტიპის საზღვითი კომპლექსით არის აღჭურვილი, შეუძლია უპილოტო საფრთხე აპარატებისა და სპეციალური დავალებების შესრულებული ჯგუფების მიღება. ფრანგული ხომალდების დამრტყელ შეიარაღებაში მთავარი ადგილი „ეკსისტენსს“, ხოლო იტალიურებში კი „ოტომატებს“ უკავიათ. მეორე განსხვავება საშუალო და წვრილკალიბრიანი არტილერიით აღჭურვაში. ხომალდებში გამოყენებული სისტემების 90-95% საერთოა.

2005 წლის 11 მარტს ლიზიანში ფრანგებმა სერიის პირველი ფრეგატი „ფორბინი“ წყალში ჩაუშვეს და მისი მუყობაში შეყვანა 2007 წლის დასაწყისისათვის დაიგეგმა. მომდევნო ხომალდი „შევალი პოლი“ 2008 წლის ბოლის უნდა დასრულდეს.

იტალიელები „ანდრეა დორგას“ დასრულებას 2008 წლის დასაწყისისათვის, ხოლო „კაიი დულიოს“ კი 2009 წლის დასრულისათვის გეგმავენ.

საფრანგეთისა და იტალიის პრეზიდენტების 2005 წლის ოქტომბერში ხელმოწერილი შეთანხმებით, სულ 27 ფრეგატი აშენდება, რასაც 11 მილიარდი ევრო მოხმარდება. ფრანგებს თითოეული ხომალდი 280 მილიონი, ხოლო იტალიელებს კი 350 მილიონი ევრო დაუფლება.

ბრიტანეთის ფლოტს 2006 წლის 2

თებერვალს პორტსმუტის ვერფზე აგებული, 650 მილიონ გირანგას სტრუქტურა ღირებულება და ბრიტანულ პრესაში სუპერსაქვადური ნაღობსნად მონათლული „დარინგი“ შეგება.

ერთ-ერთი ბრიტანული სპეციალისტის ინფორმაციით, ხომალდი ბრიტანეთის ფლოტის ამავე კლასის სხვა ხომალდებს შესაძლებლობები 4-ჯერ ადამტება. ჩამოყვების ცერემონიის დამსწრე პერსონალის დღეგვაცია გათვინდა, როცა „დარინგის“ საპკიო თავდაცვის სისტემას ვაცენ. სისტემას შეუძლია ტენიის ბურთის ზომისა და ბგერაზე საძვკერ უფრო სწრაფად მფრინავ სამიზნისათვის თვალის მიდევნება. პორტსმუტთან, სადაც ახლა ხომალდს დგას, ლეკატორით ევროპის მრავალი დღეგვაცის აეროპორტში თვითმფრინავების აფრენა-დაფრენის გაკონტროლება შეიძლება.

ეკიპაჟისათვის ხომალდზე კომფორტ-აღსრულები პირობება შექმნილი. არის ფრეგატის სერი, ხოლო თითოეული მუხლავურს ინდივიდუალური კომპიუტერი, ინტერნეტ-თურთ, აქვს.

2009 წლამდე ბრიტანეთის სამეფო ფლოტი სერიის მომდევნო ხომალდებით: „დონტლესიტი“, „დარინგი“, „დაიონდი“, „დუენდერთი“, „დორინიო“ და „დარინიო“ შეიგება. პროექტის საერთო ღირებულება დაახლოებით 5,5 მილიარდი გირანგას სტრუქტურა იქნება.

თანამედროვე მრავალმხრივი დანიშნულების ხომალდი, რომელიც ასეთლობით დოლარი ვდება და აღჭურვულია პირინტსტადამა სამიზნეების აღმოჩენა-განაღურების საშუალებებით, შეუძლია მაღალ სიჩქარეანი საპკიო აპარატების პოვნა-ჩამოღება, ჰეკეს მაღალკალიბრითიერებულ ეკიპაჟი, სრულად დაცული მარცხ არ არის. ამის საფუძველს კი ბოლო წლების გამსარებული საზღვაო ინციდენტები იძლევა.

2000 წლის 12 ოქტომბერს იემების პორტ ადრენში ამერიკულ საესკადრო ნაღობსან „კოლუს“ პატარა ზომის ვასაბერი ნავი დღეგვასა. ნავს ორი ეკიპაჟ-ტურირისტი მართავდა და დაახლოებით 300

ფრანგული სუპერსაესკადრო ნაღობსანი

ისრაელის ფლოტის კორვეტი "ეილატი" სახმარებლო დავალების შესრულებისას

კოლონამ ფეთქავდი ნიეთირება აწყო. აფეთქებას „ეილის“ მიძე დაზიანება, 19 მეზღვაურის დაღუპვა და 35-ის დაჭრა მოჰყვა. ხომალდს ხანგრძლივი და მძვირად ღირებული რემონტი დასჭირდა.

ისევ იქმნის სანაპიროსთან 2002 წლის 6 ოქტომბერს ფრანგულ ტანკერ „ლიმბურგს“, რომელსაც 56 ათასი ნედლი ნავთობი გადაჰქონდა, პატარა კატარა დაუვახა. აფეთქებას ხანძარი გამოიწვია, ნავთობი დაღივარა და ერთი მატროსი უკვალოდ დაიკარგა.

ამ ინციდენტებმა დაცვის სათანადო სისტემის შექმნის საჭიროება წარმოშვა. რამდენიმე წნის წინ ცნობილი გახდა, რომ ამერიკულმა კორპორაცია „ნორთროპ გრუპმა“ ასეთი სისტემა შექმნა.

სისტემას ხომალდის პორტში ან ცურვისათვის შესულებულ რაიონში ყოფნის დროს ეკაჰავს საშუალებას აძლევს, ხომალდისაკენ წამოსული უცნობი კატარის ან თვითმფრინავისკენ სტანდარტული ღაზრეაქტი მანძილმზომის დაზერის სხვი მიმართოს. მანძილის შემცირებასთან ერთად დაზერის მოქმედების ეფექტი მძვირდება და მინიმალურ მანძილზე სხვივ შეიძლება აღძვინდო დროებით დადრამოს.

არც პოტენციური მოწინააღმდეგეები არანა ვალხვარეგველი და თავდასხმევისათვის ახალ-ახალ საშუალებებს ეძებენ. ბოლო დროს დასავლელი საზღვაო სპეციალისტებმა თანამდროვე ხომალდებზე მოხერხებული რაკეტებით თავდასხმების საფრთხელობა ჩააღივ.

2005 წლის 19 აგვისტოს იორდანის პორტ აკაბაში ამერიკის მე-5 ფლოტის უნივერსალური სადენინტო ხომალდის „კირსარესისა“ და სადენინტო ხომალდი ლაოს „ემლანდის“ მიმართულებით „ეკატრომას“ ტიპის 3 თვითმფრინავი რაკეტა იქნა გაშვეული. რაკეტებმა ხომალდებს გადაუფრინეს და პორტის ტერიტორიაზე მდებარე საწყობთან ჩამოცვივდნენ. აფეთქების ადგილზე 2,5 მეტრი დამატების ორმო განჩნდა. მოგვიანებით, თავდასხმებს პასუხისმგებლობა „აე-ქაიბი“ აიღო.

კიდევ უფრო სერიოზულ შეხიხვევას ადგილი გასული წლის ზაფხულში ჰქონ-

და. 2006 წლის 15 აგვისტოს ისრაელის ფლოტის კორვეტ „ჰანიის“ (შეუბრძნო შევიდა 1995 წლის 7 თებერვალს) ღიბანის სანაპიროდან 16 კმ-ში პატრულირებისას „ჰეხლოლასის“ მებრძოლთა მძვირ გაშვეებული მოძველებული ჩინური ფრიალის რაკეტა C-802 მოხვდა. რაკეტის საბრძოლო ნაწილი 165 კვ ფეთქავდი მასლით არის დატვირდილი. ბოლო მიხედვრის აღბათობა მლიერი რადიოწინააღმდეგობების პირობებშიც კი 75%-ს არ აღემატება.

„ჰეხლოლასის“ ხელში რაკეტა, როგორც ჩანს, ირანიდან მოხვდა, რომელსაც თავის მხრივ ჩინეთმა მოწავდა. აფეთქებაში ხომალდი მძვირ დაზიანდა და ოთხი მეზღვაური იმსხვერპლა. „ჰანიისმა“ პატრულირება შეეწყვიტა და სასრფვილ ძაზმა დაძრეწდა. ისრაელის პრესის ინფორმაციით, კორვეტის შეკეთება აზღიდის დავებში 6 აგვისტოს დასრულდა და ხომალდი შეუბრძნო ჩავდა.

„ჰანიის“ ბოლო თაობის ხომალდებს მიეკუთვნება და აგებულა აშშ-ში SAAR IV პროექტით. მისი დანიშნულებაა სარაკეტო კატარების საძვირი და წყალქვეშა ნავებისაგან დაცვა, აგრევე, პორიზინტავაღადას სამხედროების შეუელებერნის დაზმარებით ძებნა. აქვს ავტომატური სისტემა, რომელსაც ნრისმხერი საფრენი აპარატის ჩამოვდება შეუელობა, თუ ის ხომალდს დაეჭვერება. ამ დროს რაიონში ისრაელის ბეერი თვითმფრინავი და შეუელებერნი მოქმედება და საფრინის თვიდან ასავტონებლად სისტემას „პარაკი“ გამოთრული იყო.

„ჰანიის“ შეიარაღებუბა შედის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი „პარაკ-2“, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს სხვადასხვა სახის საკატორ სანიზნევის 4 მეტრდანი 5000 მეტრის სიმაღლეზე განაღურება. აქვს ექვსულადანი 20 მმ-იანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი „ეკლაკ-ფსანდისი“, რომელიც წყურში 4500 კმ-დანის აგეუბს მოუხვდავად ამისა, კორვეტი „ჰეხლოლასის“ რაკეტას მინც კვრ გადაურჩა.

რუსეთი დასავლეთის ქვეყნებში მიმდინარე საშუალოს დიდხანს აგვირდებლად და გაღვფვეტლებს ახალი თაობის ხომ-

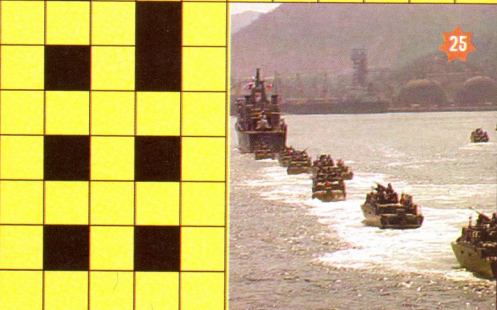
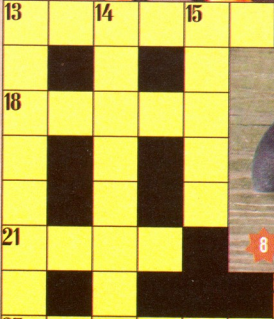
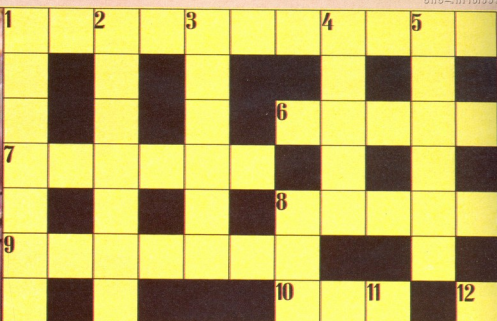
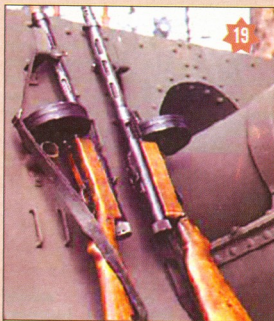
ლდის მშენებლობაზე 2001 წელს მიიღო. იმევე წლის დეკემბერში სანქტ-პეტერბურგის ქარხანა „სვედნი ვერვში“ 1900 ტონა წყალწვევის სანაპირო ზონის კორვეტის „სტრეგეუმის“ მშენებლობა დაიწყო. მას მოჰყვა „სიობრახტლენის“, „პოიკი“ (შენდებნა კომსოზოლსკ-ნა-პერეში) და „სტოიკი“. 2018 წლამდე რუსები „სტრეგეუმის“ სერიის 20 კორვეტის აგებას გვემძვენ. თითოეული მათგანი, საშუალოდ, 100 მილიონი დოლარი დაჯდება. შავი ზღვის ფლოტისათვის 3 კორვეტი აიგება.

ხომალდების შეიარაღებუბაში გამოყენებული იქნება ხომალდსაწინააღმდეგო „ურან-5“ ან „აახინტას“ ტიპის კომპლექსები, საზენიტო სისტემები „შტლი“ ან „კორტიკი“, ერთი 100 მმ-იანი ქვეყები, ორი 30 მმ-იანი საზენიტო ავტომატური დანადგარი და 324 მმ-იანი სატრირავდი აპარატები. 2006 წლის 1-ულ თებერვალს სანქტ-პეტერბურგის ქარხანა „სვედნი ვერვში“ საფრეხელი უკვე ფრეგატის კლასის 8000 ტონა წყალწვევის „ადმირალ გორშკოვის“ ჩავარა. ხომალდის შეუბრძნო შეიგნა 2009 წლისათვის არის მისაღიდენლი. გადაწვეტლებს 3 ფრეგატის აგება და თითოეული 400 მილიონი დოლარი დაჯდება. „ადმირალი გორშკოვი“ ბოლო 15 წლის განმავლობაში აგებული პირველი დიდი წყალწვევის წყალხვდა ხომალდი იქნება. შეიარაღებუბაში შედის შორეული რადიუსის ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტები „არჩისი“, 130 მმ-იანი ქვეყები, წყალქვეშა საწინააღმდეგო სარაკეტო კომპლექსი „მედვეკა-2“, საშუალო სიძირის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი „ურაგანი“ ან „შტოილი“, შეუელებერნი. ხომალდში გამოყენებულია უახლესი ტექნიკური სახელები, რომლებიც არიბრავს ინფორმაციის აგეუბს 11356 პროექტის ფრეგატებზე გაიარეს.

ვერისაში თითქმის ყველა წამებელი საზღვაო სახსენიწვეუ ბოლო თაობის ხომალდების მშენებლობაზე გადასული. შესამბისად, საშველო-საზღვაო ძვილები ბეერი მიძველებული ხომალდი რეზერვში გადადის ან ჩამორყავს ექვემდებარება. მათ შორის არის ხომალდები, რომელთა ექსპლუატაცია მოღერინაზციის შეზღვევ კიდევ დიდი წნის მანძილზე არის შესაძლებელი.

არსებობს სხვადასხვა საშუალება, რომლითაც დასავლეთის ქვეყნების ფლოტებთან რეზერვში გადაყენებული ან ჩამორყელი კორვეტის კლასის ხომალდებით საქართველოს საზღვაო ძვილებს შეეცება მოზიხება. 1200-1500 ტონა წყალწვევის კორვეტებით შეიძლება შორეულ ქვეყნებში საქართველოს დროშის დემონსტრირება, დასავლეთის საშველო ხომალდების გვერდით ქვეყნის დირეხული წარმოღერება და, რაც მთავარია, მნიშვნელოვან ჯანზრებას საშველო მეზღვაურების საზღვაო გამოცდილება.

პროსპერა

თარგზულად

1. რევილუციამდელი რუსეთში საზღვაო აკადემიის უფროსკურსელი; 6. ცივი აარალი; 7. იმის დროს გამარჯვებულის მიერ ხელში ჩაეღებუი საჭურველი და სხვა სამხედრო ქონება; 8. არგენტინული პისტოლეტი; 9. ლევენდარული ფრანგი ფეხბურთელი; 10. ქართველი მწერალი ... ქაჩელი; 13. ამერიკელი რევილუკერი; 16. ეკვიპტური ავტობატი; 17. რუმინეთის ფულის ერთეული; 18. ამერიკელი მტყსახელი; 19. ჭიდაობა; 20. მოხარმული ზეთი; 21. თავბრუ; 23. სამხედრო ნაწილი,

რომლებიც განლაგებული არიან ამა თუ იმ დასახლებულ პუნქტში; 25. მექსიკის მთავარი სამხედრო-საზღვაო ბაზა; 27. არმიის მღვდელი; 28. აკრძალვა, რომელსაც ადებს ერთი სახელმწიფო ორგანო მეორის გადაწყვეტილებას; 29. ტბა უნგრეთში; 30. პატარა სარწყავი არხი; 31. მტრის ზურგში მიმდინარე ბრძოლების მონაწილე არაპროფესიონალი სამხედრო.

ზხიულად

1. საიდუმლო სახელმწიფო პოლიცია ფაშისტურ გერმანიაში; 2. ესპანური პისტოლეტი; 3. ფრანგი ინჟინერი;

4. დანიის სამხედრო - საზღვაო ფლოტის სადარავიო კატერი; 5. მდინარე აფრიკაში; 8. შვედური ტანკსაწინააღმდეგო სარაკეტო კომპლექსი; 11. ესპანური პისტოლეტის „გაბლიონდის“ მოდელი. 12. თეიმურაზის მწერიერება პერში; 13. გერმანული რევილუკერი; 14. ბანდიტი აშშ-ში; 15. ქიბური ელექტრი, ლითონი 19. ფინური პისტოლეტტეკამფრტევი; 22. ალექსანდრე მაკედონელის ცსენი; 23. ესპანური რევილუკერი; 24. დანაშაულის გამწიერებით ჩაღვა; 26. კორეული ავტობობილი; 27. თვლილური მსუბუქი სარბილო მანქანა

ურსალის წინა ნიშრში გამოქვეყნებული „არსენალი“ პასუხება: **თარგზულად**: 1. დელტონატორი; 6. აგრესორი 8. გენოციდი 10. აუტობატი; 13. ტაბი; 14. მორიკე; 16. ბაიონი; 17. ნავახა; 19. ერმა; 22. დეუ; 23. ნეი; 24. სური; 26. პარინკი; 29. პრად; 30. ნევა; 21. შუბი; 33. პაჭაბე; 34. ილითი; 35. ილიე. **ზხიულად**: 1. დესანტი; 2. ტუარგვი; 3. ნელსონი; 4. როლი; 5. თეიკი; 7. რეკვიარი; 9. დომინი; 10. არმინიუსი; 11. ოტოგარდი; 12. ებე; 15. აბერი; 18. ალუდა; 20. ანია; 21. მიაკ; 25. რაიზინგი; 26. პანარი; 27. რიშელი; 28. კრილია; 31. აპაჩი.

„არსენალი“ გთავაზობთ თებერვლის თვეში მომხდარი მეტ-ნაკლებად მნიშვნელოვანი და საინტერესო ისტორიული მოვლენების ჩამონათვალს.

არსენალის თებერვლის კალენდარი

1 თებერვალი

1803 წელი – გეორგიევსკიდან თბილისში გადმობარდა რუსეთში ცნობილი გენერალი პავლე ციციანოვი – საქართველოს ახალი მთავარსარდალი (მოსკოვის ქართველთა კოლონიის წარმომადგენელი), რომელსაც სუვიროვმა ჯერ კიდევ პოლინეიში ლაშქრობისას „მომავალი გენერალი“ შერაცხა, ხოლო კავკასიის ხალხებმა „მრისხანე თავადი“ უწოდეს (ამ დროიდან თბილისი გარდაიქმნა ამიერ და იმიერკავკასიის პოლიტიკურ და ადმინისტრაციულ ცენტრად).

1856 წელი – გარდაიცვალა ივანე პასკევიჩი – რუსი გენერალ ფელდმარშალი (ვარშავაში მყოფ ხანდაზმულ გენერალს გული გაუხუტა სევასტოპოლში ინგლის-საფრანგეთის საექსპედიციო კორპუსის შესვლის ცნობამ).

1917 წელი – გერმანია შეუზღუდავი წყალქვეშა ომი გამოცხადა ამერიკას.

1940 წელი – საბჭოთა კავშირმა „მანერჰაიმის ხაზის“ გასარღვევად ფინეთს შეუტია 54 დივიზიით.

1957 წელი – 50 წლის წინ გარდაიცვალა ფრიდრიხ პაულუსი – გერ-

მანელი გენერალ-ფელდმარშალი (სტალინგრადის ბრძოლაში აყვანილი პირველი ტყვე, სულალის ტყვეთა ბანაკში ანტი-ფაშისტად მოიქცა).

2 თებერვალი

1904 წელი – დაიბადა ვალერი ჩკა-ვლივი – გამოჩენილი რუსი მწერანი.

1920 წელი – გარდაიცვალა რობერტ პირი – ამერიკელი ადირალი, არქტიკის მკვლევარი (1909 წელს პირველმა მიაღწია ჩრდილოეთ პოლუსს).

3 თებერვალი

1859 წელი – (დობადა) და 1935 წელი – გარდაიცვალა ჰუიო ოუკერსი – გერმანელი ავიაციონსტრუქტორი და მექანიკი, უმაღლესი ტექნიკური სკოლის პროფესორი, ფირმა „ოუკერსის“ დამაარსებელი.

1945 წელი – იალტაში (ვირიში, უკრაინა) დაიწყო (II თებერვლამდე გაგრძელდა) „დიდი სამეულის“ კონფერენცია (საბჭოთა კავშირმა ივალდებულა, დახმარებოდა აშშ-სა და დიდ ბრიტანეთს იაპონიის წინააღმდეგ ომში და საბრძოლო მოქმედებანი დაეწყო გერმანიის განადგურებიდან არა უგვიანეს სამი თვისა).

4 თებერვალი

1799 წელი – პეტრე ივანეს ძე ბაგრატიონს მიენიჭა სამხედრო წოდება „გენერალ-მაიორი“ – შეეცარიის ლაშქრობის დროს, როგორც წარჩინებულ ოფიცერს (ერთი წლით ადრე, 1798 წლის 13 თებერვალს, მიიღო პოლკოვნიკობა და დანიშ-

ნა გროდნოს ეგვრთა პოლკის მეთაურად, ხოლო 17 წლით ადრე – 1782 წლის 21 თებერვალს, სამხედრო სამსახური სერჟანტად დაიწყო ჩრდილო კავკასიაში მოქმედ მუშვეტრთა პოლკში).

6 თებერვალი

1774 წელი – თვის დასაწყისში ახალციხის ფაშამ იმერეთში 4-ათასიანი ჯარი წარუგზავნა. მუყე სოლომონ I (1752-84 წ.წ.) მომხდური მდ. ჩხემურულას ხეობაში შეეგება და სასტიკად დაამარცხა.

7 თებერვალი

1725 წელი – გარდაიცვალა პეტრე I – რუსეთის იმპერატორი.

1920 წელი – სამხედრო-რევოლუციური კომიტეტის ბრძანებით ირკუტსკში დახვრიტეს ალექსანდრ კოლჩაკი – რუსეთის უმაღლესი მმართველი, ადმიანი.

8 თებერვალი

1125 წელი – გარდაიცვალა დავით აღმაშენებელი.

1806 წელი – ბაქოს კარიბჭესთან, ხანთან მოლაპარაკებისას, შვაკურულად მოკლეს თავადი პავლე ციციანოვი (ციციშვილი) – საქართველოს მთავარ-გენერალი, ინჟანტერიის გენერალი (1804 წ.).

9 თებერვალი

1773 წელი – დაიბადა უილიამ პარისონი – აშშ მე-9 პრეზიდენტი (1840-41 წ.წ.), გენერალ-მაიორი.

1904 წელი – დაიწყო რუსეთ-იაპონიის ომი.

10 თებერვალი

1966 წელი – გარდაიცვალა ჯონ ფრედერიკ ჩარლზ ფელერი – ბრიტანელი მხედართმთავარი (მე-20 საუკუნის ერთ-ერთი უდიდესი სამხედრო ანალიტიკოსი, ჯავშანსატანკო ოპერაციების დაეგმვარებისა და ომის წარმოების ღრმა თეორიის გამოჩენილი სპეციალისტი).

11 თებერვალი

1829 წელი – თიერანში (ირანი) ტრავიკულად დაიღუპა ალექსანდრ გრიბოედოვი – რუსი დრამატურგი, ქართველი რომანტიკოსი პოეტისა და გენერალ ალექსანდრე ჭავჭავაძის სიძე.

1938 წელი – დაიბადა მანუელ ანტონიო ნორიეგა მორენო – პანამის რესპუბლიკის პოლიტიკური და სამხედრო მოღვაწე, ბრიგადის გენერალი (1983წ.).

1994 წელი – საქართველოს თავდაცვის მინისტრის უფლებამოსილება მოუხსნა გენერალ-მაიორ გიორგი ყარყარაშვილს და პოსტი მორე ღლიდან შეითვისა ელვარდ შვარცნაძემ (ორთვენახვერით, მინისტრად ვარდოკო ნადიბაძის დანიშვნამდე).

ფრიდრიხ პაულუსი

პეტრე ბაგრატიონი

პუტინი
ოუნივერსი

აკრძალვის (წარმოების, გამოცდის, გათავისუფლების) თაობაზე (ე.წ. „ტლატელ-ლოლის მონაპარაკება“).

1996 წელი – ინვალიდთა და ვეტერანთა ორგანიზაციამ „წმინდა თამარ მეფის ორდენმა“ (1994 წელს ჩამოაყალიბეს საქართველოს დამოუკიდებლობისა და ტერიტორიული მთლიანობისთვის ბრძოლებში დაინვალიდებულმა პირებმა) პროგრამით „მამულიშვილი“ დააწესა წარმომობით ქართველი გენერლის ჯონ (მალხაზ) შალიკაშვილის სახელობის პრემია „სულის სიმტკიცისთვის“.

15 თებერვალი

1751 წელი – „შავი ორშაბათი“ საქართველოს ისტორიაში: მდ. აგრიჩაის ნაპირზე სუსხიან ორშაბათს ქართველები სასტიკად დამარცხდნენ შაჰის ხანის აჯი ჩელების ჯართან.

1898 წელი – ჰავანაში (კუბა) აფეთქდა რეილზე მგდომი ჯავშნოსანი გემი „მენი“ და დაიღუპა 260 ამერიკელი მშენებელი (აშშ-ს საბაბი მიეცა ესპანეთის წინააღმდეგ აქტიური მოქმედებისთვის, რომლის გავლენის შეზღუდვისკენ ისედაც მიისწრაფოდა კუბასა და ლათინურ ამერიკაში. ამიტომ იყო, რომ მის წინააღმდეგ ომის დაწყების ღირებულება გადაიქცა მოწოდება „გვანისოვეს „მენი““).

1989 წელი – დამოუკრდა ავღანეთის ომი (დაიწყო 1979 წლის დეკემბერში და გაგრძელდა 2238 დღის განმავლობაში) – დასრულდა საბჭოთა ჯარების გამოყვანა ავღანეთის ტერიტორიიდან.

16 თებერვალი

1891 წელი – სამხედრო ინჟინრის, ივანე მუსხელიშვილის ოჯახში დაიბადა ვაჟი – ნიკო, შემდგომში საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პირველი პრეზიდენტი (1941-72წ.წ.).

1921 წელი – ამერკავკასიაში სამოქალაქო ომის უკანასკნელი კვრების ლიკვიდაციის პერიოდში კავკასიის

ფრონტის ჯარებმა დაიწვეს შეტევითი ოპერაცია თბილისზე (ოპერაციის მსვლელობისას, რომელიც 25 თებერვალს დასრულდა, ძირითადად განადგურდა მენშევიკური ჯარები და აღებულ იქნა თბილისი).

18 თებერვალი

1822 წელი – ნიკეფოროდის პოლიკს მეთაურად დაინიშნა ალექსანდრე ჭკუკაძე – პოეტი და გენერალი.

19 თებერვალი

1915 წელი – პირველ მსოფლიო ომის პერიოდში დაიწყო თბილისის საზღვაო-სადესანტო ოპერაცია.

1916 წელი – თბილისში გაიხსნა ოფიცერთა ავიაციოლა.

20 თებერვალი

1711 წელი – შვედეთის II-წლიანი ტყვეობიდან გათავისუფლებისთანავე დაიღუპა ალექსანდრე ბაგრატიონ-იმერეტინსკი – გენერალ-ფელდცეზმისტი (1700წ.), მეფე არჩილ II-ის ვაჟი, პირველი ქართველი გენერალი (დაკარგულია მოსკოვში).

1966 წელი – გარდაიცვალა ჩესტერ უილიამ ნიმიცი – ამერიკელი ამბირალი, მეორე მსოფლიო ომში აშშ სამხედრო-საზღვაო უწყების თავკაცი.

21 თებერვალი

1944 წელი – დაიღუპა ბრძოლებში დაჭრილი კონსტანტინე ლესელიძე – გენერალ-პოლკოვნიკი (1943წ.), საბჭოთა კავშირის გმირი (1971წ.), 1942-44 წლებში სარდლობდა 46-ე, 47-ე და მე-18 არმიებს.

22 თებერვალი

1732 წელი – დაიბადა ჯორჯ ვაშინგტონი – კონტინენტური არმიის მთავარსარდალი დამოუკიდებლობისთვის ამერიკული კოლონიების ომში, მეერთეული შეტარების პირველი პრეზიდენტი. 1932 წელი – ჯორჯ ვაშინგტონის დაბადებიდან მე-200 წლისთავის საზეიმო დღეებში აღდგენილ იქნა „მეწამული გულის“ ორდენი (რომელიც აშშ-ის

12 თებერვალი

1893 წელი – დაიბადა ომარ ნელსონ ბრელი – ამერიკელი მხედარონათავარი, მეორე მსოფლიო ომში ევროპაში აშშ სახმელეთო ძალების სარდალი (ჯარისკაცებმა პატივისცემისა და სიყვარულის დასტურად შეარქვეს „გენერალ ვი-აი“ – „ჯარისკაცთა გენერალი“).

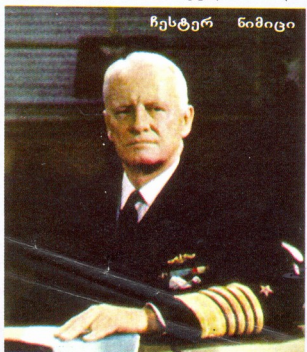
13 თებერვალი

1806 წელი – დაიბადა ვლადიმირ კორნილოვი – რუსი სამხედრო-საზღვაო მოღვაწე, ვიცე-ადმირალი (1852 წ.).

1903 წელი – დაიბადა გიორგი ბერიაშვილი (ბერევი) – საინჟინრო-ტექნიკური სამსახურის გენერალ-მაიორი (1951 წ.), ავიაკონსტრუქტორი.

14 თებერვალი

1967 წელი – მეხიკოში (მექსიკა) ხელი მოეწერა ხელშეკრულებას ლათინურ ამერიკაში ბირთვული იარაღის

ჩესტერ ნიმიცი

ჯონ-მალხაზ შალიკაშვილი

პირველმა პრეზიდენტმა დააწესა 1782 წლის აგვისტოში და 1861-64 წლების სამოქალაქო ომის დამთავრებამდე მიღებული კანონი და მხოლოდ 3 სერჟანტს: ილიაჯ ჩერჩილს, უილიამ ბრაუნსა და დანიელ ბისელს).

23 თებერვალი

2000 წელი – კოსოვოდან დაბრუნდა პირველი ქართული ოცეულის როტაციის მონაწილე 23 შვიდობისმყოფელი.

24 თებერვალი

1745 წელი – დაიბადა თევდორ უმპიკოვი – რუსული საზღვაო ფლოტის გამოჩენილი ზღვაოსანი, ადმირალი (1799 წ.).

1885 წელი – დაიბადა ჩესტერ ნიმიცი – ამერიკელი 5-ჯარსკვლევიანი ფლოტის ადმირალი (23 წლის ასაკში ჯავშნოსან „დეკატურს“ კაპიტნობდა და მქრქვე მისი შევადგომის გამო ლამის საზღვაო კარიერას გამოეთხოვა, მაგრამ იოლად გადაარჩა, სამხედრო ტრიბუნალმა მართლედნ შეატრი გაკაცხვა აკმარა... მის სახელთანაა დაკავშირებული ამერიკელთა არა მარტო პირველი გამარჯვება იაპონიის ფლოტზე მიელი 350 წლის მანძილზე, არამედ საბოლოო დამარცხებაც წყნარი ოკეანის აუზში... მანვე მოაწერა ხელი იაპონიის კაპიტულაციის აქტზე 1945 წლის სექტემბერში... დაბადებიდან 91-ე წლის შესრულებამდე დააკლდა მხოლოდ 4 დღე).

25 თებერვალი

1945 წელი – სირიამ ომი გამოუცხადა გერმანიასა და იაპონიას.

1997 წელი – აშშ-ის არმიების შტაბების უფროსთა გაერთიანებული კომიტეტის თავმჯდომარის პოსტიდან დამსახურებულ პენსიაც დაითხოვეს მაღსაზ (ჯონ) შალიკაშვილი – არმიის გენერალი (1993წ.).

26 თებერვალი

1910 წელი – დაიბადა სერგეი გორშკოვი – გამოჩენილი საბჭოთა სამხედრო-საზღვაო მოღვაწე, საბჭოთა კავშირის ორგზის გმირი (სსრკ-ის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მთავარსარდალი და თავდაცვის მინისტრის მოადგილე 1956-85 წლებში).

27 თებერვალი

1813 წელი – რუსეთის არმიის მთავარი ძალით შევიდნენ ბერლინში (ეს მოხდა ათი დღით ადრე კალიშესა და ბრესლაუში რუსეთ-პრუსიას შორის გაფორმებულ და ხელმოწერილი სამოკავშირეო ხელშეკრულების თანახმად, წინ იყო უმოკერესი ბრძოლა ლაიციცივისთვის, რაც შემდგომში ისტორიაში შევიდა „ხალხთა ბრძოლის“ სახელით).

შეადგინა
ამირან ტალახაძე

MAUSER

უდიდესი პოპულარობის მუხედავად, „მაუზერმა“ ფეხი ვერც ერთ არმიამში ვერ მოიკიდა

ჩეკისტებისა და ზანდიტების საყვარელი პისტოლეტი

ფი ისტორიაში მითაც შევიდა, რომ მოსკოვოდამ ქარდმა კორილეკოვმა „მაუზერი“ შუბლზე დააღო და ისე გადარცვა თავად ლენინი, ხოლო 1943 წელს ჯერ კიდევ პოლკოვნიკი ბრეჟნევი სტალინის ბრძანებით სწორედ სასჯლობით „მაუზერით“ დაავადლეოს. მანამდე კი იყო ინგლის-ბურების ომი (1899-1902წ.წ.), სადაც „მაუზერით“ საბრძოლო „პრეზენტაცია“ შედგა. როგორც ამბობენ, ამ ომში „მაუზერს“ არ აცილებდა ახალგაზრდა უინსტონ ჩერჩილი, დიდი ბრიტანეთის მომავალი პრემიერ-მინისტრი...

ეს პისტოლეტი 1893 წელს შეიქმნა. ორი წლის შემდეგ პაულ მაუზერის სახელზე შესაბამისი პატენტი გაიცა. 1896 წლიდან Mauser-ის ქარხანაში იწყება

პისტოლეტის სერიული წარმოება სახელწოდებით Mauser 96.

„მაუზერი“ თავიდანვე გახდა პოპულარული, თუცა მოუხედავდ ამისა, მის შეიარაღებაში მიღებას არც ერთი ქვეყნის არმიის შეიარაღება არ ესწრაფოდა, მხოლოდ გერმანელი კავალერისტების მცირე რაოდენობა შეიარაღეს „მაუზერით“. პირველი მსოფლიო ომის დროს დაიწყო 9 მმ-იანი „პარაბლუმის“ ვაზნებზე გათვლილი „მაუზერის“ გამოშვება, რომელსაც ტარზე უზარმაზარი ციფრი „9“ ეხატა. ძირითადად, სამოქალაქო საიარაღო ბაზარზე 7,63 მმ-იანი კალბრის მაუზერების რამდენიმე მოდიფიკაცია იყიდებოდა, რომლებიც განსხვავებოდა ლულის სიგრძისა და ვაზნების მარაგით (6-დან 20 ვაზნამდე).

აღბათ, ბევრმა არ იცის, რომ საბჭოთა პისტოლეტის ვაზნა 7,62X2588, რომელიც პისტოლეტ TT-ზე და პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევ ПИУА-სა და ПИС-ზე მიდიოდა, სწორედ გერმანული 7,63X25 „მაუზერიდან“ არის გადმოღებული.

ვერსალის ხელშეკრულება უარყვეს და საბრძოლო ტექნიკისა და შეიარაღების ახალი სახეობების შექმნა და სეროული წარმოება დაიწყო. ცვლილებები „მაუზერის“ პისტოლეტსაც შეეხო. გამოშვებულ იქნა მოდელი „მაუზერ 712“, რომელიც ფაქტობრივად ავტომატური პისტოლეტს იყო. წინამორბედისგან განსხვავებით, მას სასხლეტის წინ მოსახსნელი გრძელი მჭვდი ჰქონდა. ზოგიერთ მჭვდში 40 ვაზნა კი ეტეოდა. თუმც „მაუზერიდან“ ავტომატური ვერით სროლა ნაკლებეფექტური იყო, თუკი პისტოლეტს არ გაუკეთებოდა ბუდეკონდახი.

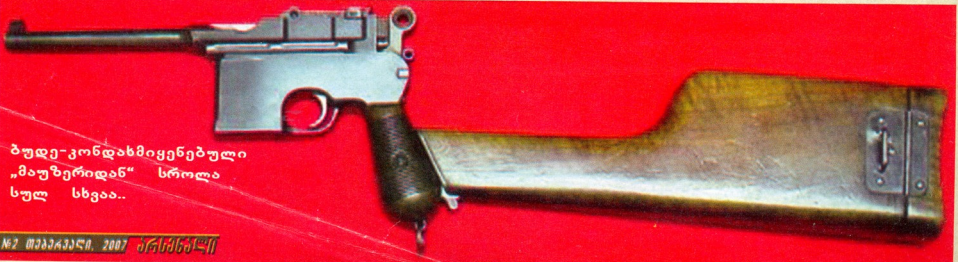
„მაუზერის“ ავტომატურ პისტოლეტს მეორე მსოფლიო ომში SS-ის სპეცრაზმები იყენებდნენ, ხოლო ნალაფევი „მაუზერების“ ხმარებას არც საბჭოთა სამხედრო მშვერავები თაკილობდნენ მტრის ზურგში.

„მაუზერის“ პისტოლეტის პოპულარიზაციას ხელი რუსეთში ბოლშევიკურმა გადატრიალებამაც შეუწყო. გასული საუკუნის 20-იან წლებში საბჭოთა ჩეკისტები „მაუზერის“ პოლიციური მოდელებით შეაიარაღეს, რომლის ლულა სიგრძე 140 მმ-დან 99-მმ-მდე იყო დამოკლებული. „მაუზერის“ ამ მოდელის დიდი პარტია მოსკოვმა ომში დამარცხებულ ბერლინს შეუკვეთა 1926 წელს. შესაძლოა, ბოლშევიკებს გრძელლულიანი „მაუზერები“ ერჩივნათ, მაგრამ ვერსალის ხელშეკრულების თანახმად, დამარცხებულ გერმანიას ვერძალბოდა საბრძოლო ტექნიკისა და იარაღის სეროული წარმოება, ხოლო პოლიციური პისტოლეტების ლულის სიგრძე 100 მმ-ზე გრძელი არ უნდა ყოფილიყო. ასე აღმოჩნდა ტყვისილაბადიანი ჩეკისტების ხელში პოლიციური მოკლე-ლულიანი „მაუზერები“, რომლებსაც მოკვიანებით დასავლეთში „მაუზერ-პოლო“, ანუ „ბოლშევიკური მაუზერი“ უწოდეს. სხვათა შორის, „მაუზერების“ ნაკლებობას არც იმდროინდელი შავი სამყარო უჩიოდა და 30-იანი წლების საბჭოთა კავშირის ქალაქების ღამის წუქებში ჩეკისტები და ბანდიტები ერთმანეთთან „დეულს“ „მაუზერებით“ მართავდნენ.

გერმანიის სათავეში ჰიტლერის მოსვლის შემდეგ ნაციონალ-სოციალისტებმა

გასული საუკუნის 20-იან წლებში საბჭოთა ჩეკისტები „მაუზერის“ პოლიციური მოდელებით შეაიარაღეს, რომლის ლულა სიგრძე 140 მმ-დან 99-მმ-მდე იყო დამოკლებული

ბუდეკონდახშიყენებული „მაუზერიდან“ სროლა სულ სხვაა..

ჩ3160 ფოსი:

თვითდამტენი პისტოლეთს Mauser C96-ის ავტომატიკა ლულის მცირე გადაადგილების პრინციპით მოქმედებს. ვაზნების გარეშე პისტოლეთი 1150გ-ს იწონის, 10 ცალი ვაზნასთან ერთად კი 1260 გ-ს.

9-მმ-იან ვაზნებზე გათვლილი „მაუზერი“

ავტომატიური პისტოლეთი „მაუზერ 712“

თეორიულად ამ პისტოლეთიდან 1000 მ-ის დისტანციაზე შეიძლება მიზანში სროლა. ამისათვის პისტოლეთის სამიზნეზე სპეციალური სკალაც კი იყო დატანილი

პისტოლეთის არასრული დაშლა

ჩ3160 ფოსი:

კონდახის გარეშე სტანდარტული პისტოლეთის სიგრძე 290 მმ-ია, ლულის სიგრძე 140 მმ, პისტოლეთის სიმაღლე ასევე 140 მმ, ხოლო სიგანე კი 35 მმ. ტყვიის სანყისი სიჩქარე .430 მ/წმ-ს აღწევს.

ამდროვე პისტოლეტები გამოეკადო, როგორცაა „ბერეტა“, „სიგ-ზუერი“, „კოლოტ“ და აშ.

მე-19 საუკუნის ბოლოს შექმნილი „მაუზერი“, ბუნებრივად, არ გამოირჩევა არც კარგი ერომეტრიითა და არც დაბალანსებით. ამ უქანასქელს ის განაპირობებს, რომ სავანე კოლოფი სასლეთის წინა განიავსებული. შედარებით რთულია ვაზნების ჩაწეობა მუდმივ სავანე კოლოფში, რაც ზემოდან ხდება.

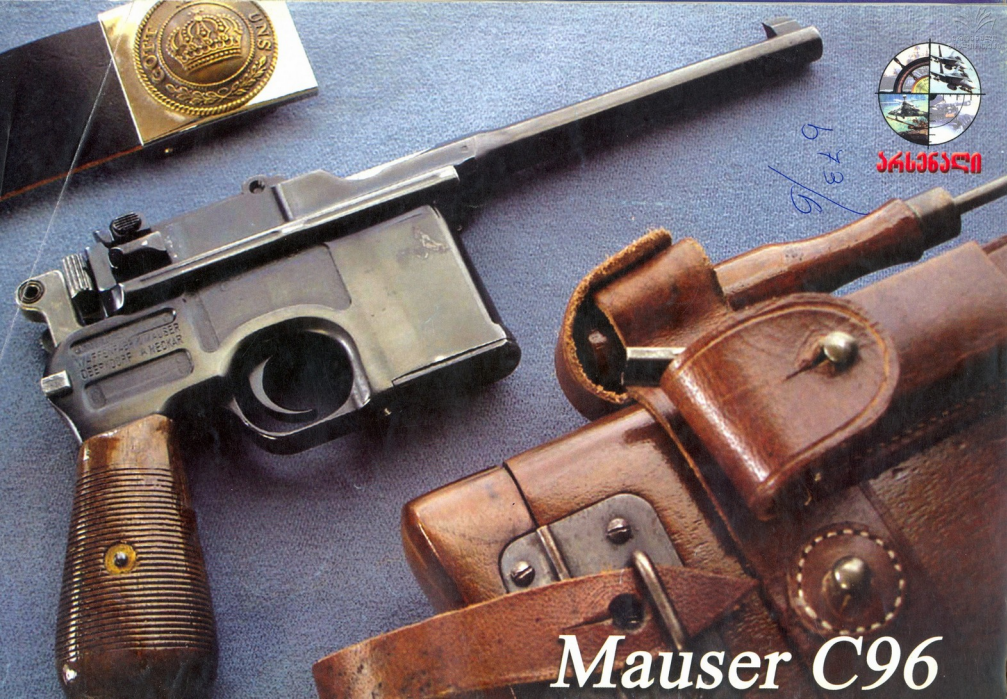
მთუვინაა ამ შენიშვნების, „მაუზერიდან“ სროლა ძალიან მომხიბვლელია, განსაკუთრებით თუკი მას ბუფკონდახი აქვს მიყენებული. ასეთ დროს იგი პატარა კარამიანდ გადაიქცევა და, შესაბამისად, იხრდება მიზანში პორტყმის სიზუსტე. თეველება, რომ კარგი მსროლელი 100 მ-დან ტყეებს 30 სმ-იან წრეში „ჩააწყობს“.

„მაუზერის“ პოპულარობა მისმა ვაზნებმავე განაპირობა. 7,63X25მმ ტიპის ვაზნა გამოირჩეოდა დიდი ენერგიითა და მისი ტყვია 25 მ-ის დისტანცი-

იდან 8-დომიანი სისქის ნაძვის ხის ფიცარს ხერტდა. სხვათა შორის, მთუხედავდ მიღებული კალიბრისა - 7,63 მმ, სინამდვილეში, ამ ტყვიის დამებრი 7,63 მმ-ს უტოლდება, მაგრამ დასახელება 7,63 მმ იმითომ მიიღო, რომ მანამდე არსებული „პორპარდის“ 7,65 მმ-იანი კალიბრის ვაზნებისგან განესხვავებინათ. ალბათ, ბერეტა არ იცის, რომ საბჭოთა პისტოლეთის ვაზნა 7,62X25მმ, რომელთა პისტოლეტ TT-ზე და პისტოლეტ ტყვიამფრევე ირსს-სა და ირსს-ზე მიღოდა (ამ იარაღებიდან მთერ მსოფლიო ომის დროს საბჭოთა მარბოლუმმა მიღიარებლით ტყვია ესროლეს გერმანებს), სწორედ ვერმანული 7,63X25 „მაუზერიდან“ არის გადმოღებული.

დღეს Mauser C96 დღე იშვიათობას წარმოადგენს საქართველოში და ძირითადად, იარაღის კოლექციონერების ენკარგულებაშია, თუმც ზოგიერთი ეგზემპლარი ხანდახან თბილისის იარაღის მაღაზიების დასლებზეც გამოჩნდება, სადაც მისი ფასი 5 ათას ლარს „არტყამს“.

ირაკლი ალადაშვილი

SALVAGE

673/6

Mauser C96